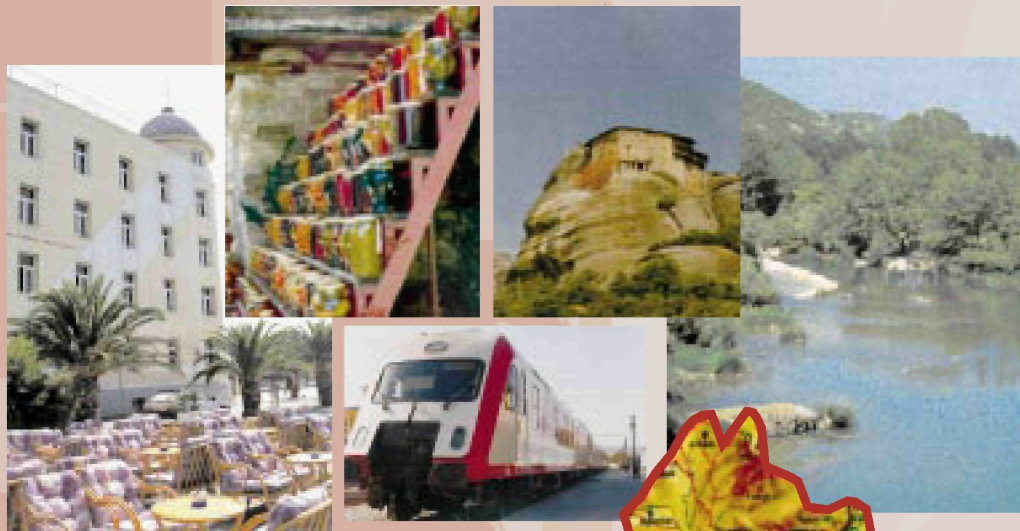

ΓΝΩΡΙΖΩ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ταξίδι στη Θεσσαλία

Εισαγωγή

Μια οικογένεια ταξιδεύει

1.- Γνωριμία με την οικογένεια του Άλκη και της Άρτεμης

ΣΕ ΜΙΑ ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ, στην **Αγία Βαρβάρα**, ζει μια οικογένεια, που έχει δύο παιδιά: τον Αλκιβιάδη και την Άρτεμη. Ο Αλκιβιάδης είναι μαθητής της Ε' δημοτικού. Οι φίλοι, οι συμμαθητές και οι δάσκαλοι τον φωνάζουν χαϊδευτικά Άλκη. Η Άρτεμη είναι μαθήτρια της Γ' Δημοτικού. Γονείς και των δύο παιδιών είναι ο κ. Περικλής και η κ. Ασπασία.

Ο κ. Περικλής, κατάγεται από ένα ορεινό χωριό της Ηπείρου. Ζει όμως χρόνια στην Αθήνα. Είναι **εμπορικός αντιπρόσωπος**. Αντιπροσωπεύει μια μεγάλη εταιρεία, η οποία τροφοδοτεί με καλλυντικά και αρώματα τα κομμωτήρια και τα κουρεία. Παίρνει, κυρίως, παραγγελίες από τα καταστήματα αυτά, τα στέλνει στην εταιρεία και αυτή με τη σειρά της στέλνει τις παραγγελίες στους πελάτες.

Η κ. Ασπασία κατάγεται από το Ηράκλειο της Κρήτης. Βοηθάει τον κ. Περικλή στην εργασία του και παράλληλα φροντίζει τα παιδιά και το σπίτι.

Ο Άλκης και η Άρτεμη είναι αγαπημένα αδέρφια. Όλοι τους αγαπούν. Είναι πολύ καλά παιδιά και πολύ καλοί μαθητές. Έχουν και οι δύο αρκετούς φίλους και φίλες.

Ο κ. Περικλής φεύγει συχνά από το σπίτι. Μερικές φορές κάνει μέρες να γυρίσει. Ακόμα και μια **εβδομάδα**. Τα παιδιά τον περιμένουν με λαχτάρα. Όταν γυρίζει από τα ταξίδια του, τους φέρνει αρκετά δώρα από τις περιοχές που επισκέπτεται. Τους μιλάει, επίσης, για τα διάφορα μέρη που βλέπει. Τα παιδιά δε χορταίνουν να τον ακούν. Τον ρωτούν για το καθετί. Πόσο θα ήθελαν να ταξιδεύουν κι αυτά μαζί του και να γνωρίσουν την Ελλάδα!

2.- Οι καλοκαιρινές διακοπές της οικογένειας

Είναι Ιούνιος. Ο τελευταίος μήνας της σχολικής χρονιάς. Σε λίγες μέρες τα σχολεία κλείνουν για τις **καλοκαιρινές διακοπές**. Τα παιδιά τις περιμένουν ανυ-

πόμονα. Όχι μόνο γιατί θα ξεκουραστούν, θα έχουν πολλές ελεύθερες ώρες, θα χορτάσουν παιγνίδι, αλλά και γιατί την άλλη σχολική χρονιά θα φοιτήσουν σε μεγαλύτερες τάξεις του σχολείου. Θα πάνε, επίσης, όπως κάθε καλοκαίρι, να δουν τους παππούδες και τις γιαγιάδες τους στην Ήπειρο και στην Κρήτη.

Εφέτος όμως η χαρά τους είναι ακόμα μεγαλύτερη. Ο πατέρας έχει υποσχεθεί στα παιδιά ότι, όταν θα κλείσουν τα σχολεία τους, θα κάνει όλη η οικογένεια ταξίδι στη Θεσσαλία.

- Θα γυρίσουμε όλα τα μέρη της, τους είπε. Μέρη, που τόσο σας άρεσαν, όταν σας μιλούσα γι' αυτά, θα τα δείτε από κοντά. Θα ακούσετε και θα μάθετε πολλά και θα δείτε όλη σχεδόν τη Θεσσαλία.

3.- Το μεγάλο ταξίδι αρχίζει

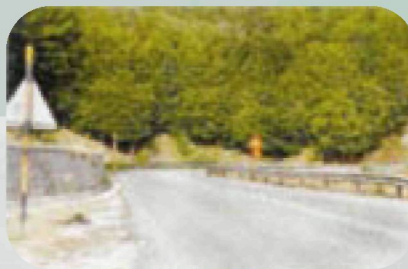
Η μεγάλη μέρα για το ταξίδι φτάνει! Τα σχολεία έκλεισαν.

Ένα απόγευμα οι γονείς τους είπαν: "Αρχίστε να ετοιμάζεστε! Αύριο φεύγουμε για τη Θεσσαλία. Θα πάμε, όπως πρώτα, για λίγες μέρες στο χωριό, στην Ήπειρο, κι από εκεί θα συνεχίσουμε!".

Τα παιδιά δεν έχουν και πολλές ετοιμασίες. Μαζεύουν μερικά αγαπημένα τους βιβλία. Παίρνουν και αρκετά **επιτραπέζια** παιγνίδια, όπως σκάκι, μονόπολη κτλ. Η μητέρα ετοιμάζει τις βαλίτσες. Ο κ. Περικλής πηγαίνει το αυτοκίνητο στο συνεργείο, για να το επιθεωρήσουν οι **τεχνικοί**. Το ταξίδι τους θα είναι μεγάλο. Μια Πέμπτη φορτώνουν όλα τα πράγματά τους στο αυτοκίνητο και ξεκινούν για την Ήπειρο. Θα μείνουν μέχρι και την Κυριακή στο χωριό. Τη Δευτέρα θα ξεκινήσουν το μεγάλο ταξίδι για τη **Θεσσαλία**. Μαζί τους έχουν πάρει και μια σκηνή.

Ο παππούς κι η γιαγιά τους καλοδέχονται. Στενοχωρήθηκαν όμως όταν έμαθαν ότι δε θα μείνουν μαζί τους για πολλές μέρες. Χάρηκαν όταν τα παιδιά τους είπαν ότι θα ξαναγυρίσουν κοντά τους για να περάσουν μαζί τους αρκετές από τις μέρες των διακοπών.

Δρόμοι γεμάτοι στροφές στα Ηπειρωτικά βουνά

Γραφικό χωριό της Θεσσαλίας

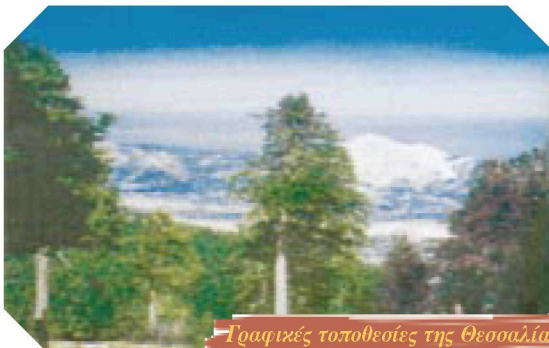
Κάμπος του Λεοπότη

Τη Δευτέρα το πρωί ξεκινούν για τη Θεσσαλία. Τα παιδιά είναι ενθουσιασμένα.

- Τι ωραία! φωνάζουν. Θα δούμε πολλά μέρη και θα μάθουμε πολλά πράγματα. Θα κοιμόμαστε το βράδυ στη σκηνή μας, σε **κάμπινγκ**. Θα περάσουμε πολύ όμορφα. Ελπίζουμε αυτές οι διακοπές να μας μείνουν αξέχαστες.

- Πού θα πάμε πρώτα, μπαμπά; ρωτάει η Άρτεμη.

- Θα περάσουμε από μια δύσκολη, αλλά πολύ όμορφη διαδρομή, από την πλευρά του **Μετσόβου**, είπε ο κ. Περικλής. Ο δρόμος έχει πολλές στροφές και πολλές ανηφόρες και κατηφόρες.

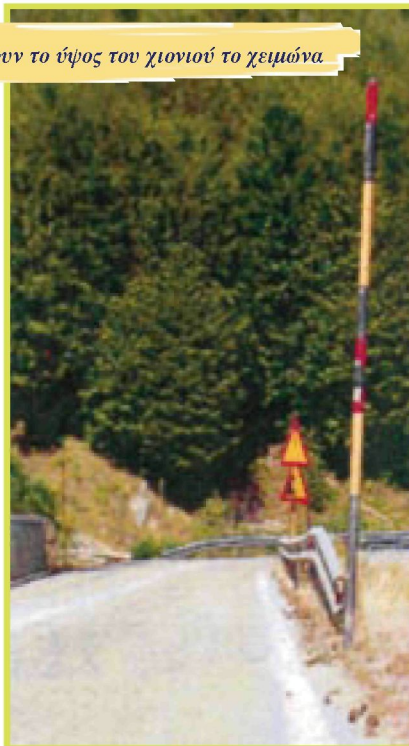

Γραφικές τοποθεσίες της Θεσσαλίας

Πράγματι, ο δρόμος ήταν κουραστικός. Η θέα όμως είναι πολύ ωραία. Χωριά σκαρφαλωμένα στις πλαγιές των βουνών. Δάση με πεύκα και έλατα. Βρύσες με κρύο νερό. Φτάνουν πάνω από το Μέτσοβο και αφήνουν πίσω τους την όμορφη Ηπειρωτική κωμόπολη, στα δεξιά τους. Το μέρος τους εί-

Τα ραβδιά δείχνουν το ύψος του χιονιού το χειμώνα.

ναι γνωστό. Έχουν ξαναπάει στο Μέτσοβο γι' αυτό και δε σταματούν. Συνεχίζουν το δρόμο τους, που εξακολουθεί να είναι ανηφορικός.

Στις άκρες του δρόμου, δεξιά κι αριστερά, υπάρχουν μεγάλα σιδερένια ραβδιά, βαμμένα με διάφορα ζωηρά χρώματα.

- Γιατί έχουν αυτά τα ραβδιά εδώ; ρωτάει ο Άλκης.

- Για να μπορούν το χειμώνα οι οδηγοί να υπολογίζουν το ύψος του χιονιού, και κυρίως για να μην ξεφεύγουν από το δρόμο, απαντάει ο κ. Περικλής. Τα ραβδιά αυτά τους δείχνουν πού πρέπει να κινούνται.

Τώρα περνάμε την τοποθεσία που λέγεται **“Κατάρα”**. Το χειμώνα ο δρόμος πολλές φορές κλείνει, από το πολύ χιόνι. Τα αυτοκίνητα όμως δε μένουν αποκλεισμένα για πολύ, γιατί υπάρχουν ειδικά μηχανήματα που ανοίγουν σχεδόν αμέσως το δρόμο.

- Τα μηχανήματα αυτά έρχονται από τα Γιάννενα εδώ; ρώτησε ο Άλκης.

- Όχι, απάντησε, ο κ. Περικλής. Υπάρχει πολύ κοντά μας ένας χώρος που λέγεται “Σταθμός αποχιονισμού Κατάρας”. Σ' αυτόν σταθμεύουν τα μηχανήματα, τα οποία ανοίγουν το δρό-

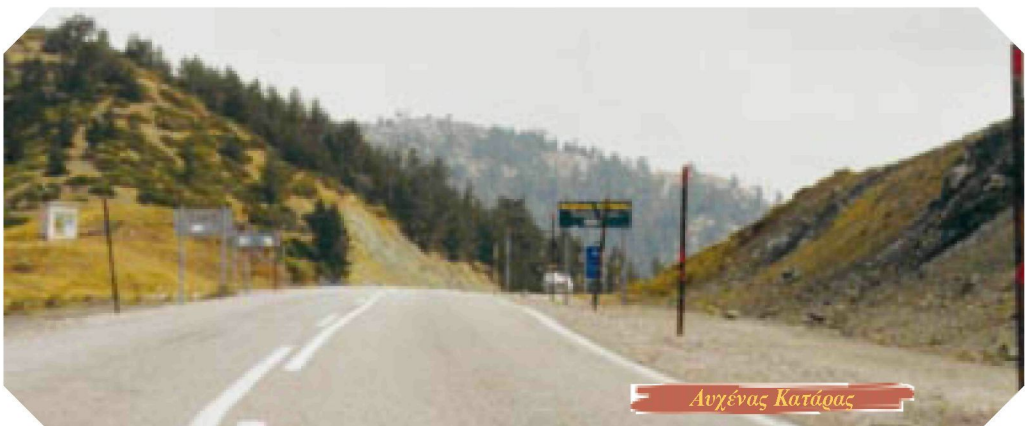
Σταθμός αποχιονισμού στην Κατάρα

μο, όταν πέφτει πολύ χιόνι. Θα τον δούμε από κοντά αυτό το σταθμό, γιατί είναι στην άκρη του δρόμου. Νάτος κιόλας, φτάσαμε.

Μετά το “Σταθμό αποχιονισμού”, ο κ. Περικλής σταματά σ’ ένα σημείο που, όπως λέει η σχετική πινακίδα, είναι ο “αυχένος της Κατάρας”. Το σημείο αυτό είναι το ψηλότερο της Κατάρας, είπε ο κ. Περικλής. Το χειμώνα το κρύο εδώ είναι πολύ τσουχτερό και το καλοκαίρι υπάρχει πάντα δροσιά.

- Γιατί λέγεται “Κατάρα”; ρωτάει η Άρτεμη.
- Λένε ότι από εδώ πέρασε κάποιος Δεσπότης, είπε η κυρία Ασπασία. Κι επειδή κλείστηκε για αρκετές μέρες από το πολύ χιόνι κι αναγκάστηκε να γυρίσει πίσω, καταράστηκε την περιοχή.

Σήμα βρύσης στο δρόμο

- Αυτό βέβαια είναι ένας **θρύλος** απαντά ο κ. Περικλής. Δεν είναι σίγουρο ότι ο Δεσπότης καταράστηκε τον τόπο. Αυτή όμως την εξήγηση έδιναν παλιά οι ντόπιοι, επειδή η περιοχή κλείνεται για ένα πολύ μεγάλο διάστημα του χειμώνα από τα πολλά χιόνια.

- Τι σημαίνει θρύλος, μπαμπά; ρωτάει πάλι η Άρτεμη.

- Οι θρύλοι, παιδί μου, απαντάει ο κ. Περικλής, είναι γνωστοί από την αρχαιότητα. Είναι προφορικές παραδόσεις, που διαδίδονται από στόμα σε στόμα και εξηγούν το γιατί έγινε ή δεν έγινε κάτι.

- Διψάω! είπε η Άρτεμη.

- Φτάνουμε σε βρύση, είπε ο Άλκης.

- Πού το ξέρεις; Ξαναρωτά η Άρτεμη.

- Το βλέπω στην πινακίδα, δεξιά μας, είπε ο Άλκης.

- Ας σταματήσουμε, είπε ο κ. Περικλής.

Σε λίγο όμως φτάνουμε σε ένα μέρος όπου μπορούμε και να φάμε.

- Σταματάμε και σ' αυτό, είπε η Άρτεμη.

- Καλά, είπε ο κ. Περικλής. Ας σταματήσουμε να πιούμε λίγο νεράκι. Όλοι το χρειαζόμαστε. Στη στροφή φαίνεται η βρύση. Υπάρχει εδώ μάλιστα και ειδικός χώρος για το αυτοκίνητο. Υπάρχουν επίσης και καρέκλες, για να ξεκουραστούν οι πεζοπόροι.

Ο κ. Περικλής σταματά. Κατεβαί-

νουν. Η Άρτεμη τρέχει στη βρύση.

- Σιγά σιγά πιες, της είπε η κ. Ασπασία. Το νερό εδώ, ακόμα και το καλοκαίρι, είναι παγωμένο.

Η Άρτεμη άρχισε να πίνει αχόρταγα. Σταματά όμως, σχεδόν αμέσως.

- Είχες δίκιο μαμά, είπε. Είναι πολύ παγωμένο.

Γεμίζουν τα μπουκάλια τους και πίνουν όλοι, λίγο λίγο. Τα ξαναγεμίζουν και τα παίρνουν μαζί τους, για το δρόμο.

- Τέτοιο νερό δε βρίσκεις εύκολα, είπε ο κ. Περικλής.

- Τι ωραία θέα, είπε η κ. Ασπασία. Η περιοχή μυρίζει όμορφα από τα έλατα.

Σε λίγο τελειώνει η ανηφόρα. Αρχίζουν τον κατήφορο.

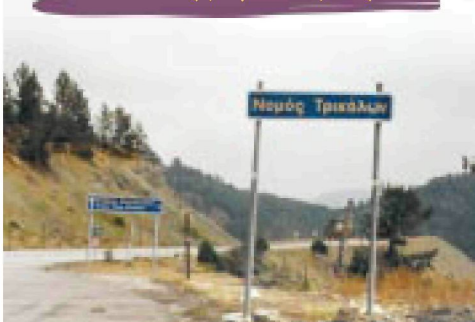
- Μπαίνουμε στη Θεσσαλία, φωνάζει χαρούμενα ο Άλκης.

- Πώς το κατάλαβες; τον ρώτησε η Άρτεμη.

- Να, απάντησε ο Άλκης. Η πινακίδα που βλέπεις μπροστά μας μας πληροφορεί ότι μπαίνουμε στο νομό Τρικάλων.

Πινακίδα στο δρόμο για το νομό Τρικάλων

Πιο κάτω υπάρχει μια πινακίδα που γράφει: “Κάμπος του Δεσπότη”.

- Εδώ υπάρχει κι ένα γραφικό κεντράκι, είπε ο κ. Περικλής. Αν θέλετε, σταματάμε να ξεμουδιάσουμε. Να πιούμε και κάτι ή να φάτε αν θέλετε. Με χαρά δέχτηκε η οικογένεια την πρόταση του κ. Περικλή.

- Γιατί λέγεται έτσι αυτό το μέρος; ρωτά η Άρτεμη.

- Λέγεται “Κάμπος του Δεσπότη”,

απαντά ο πατέρας της, γιατί εδώ γύρισε ο Δεσπότης του θρύλου, που σας είπα πριν η μητέρα σας, και πάγωσε από το κρύο, γιατί τα παλιά χρόνια ούτε μηχανήματα υπήρχαν ούτε κέντρα να μείνουν οι διαβάτες, όπως υπάρχουν σήμερα.

Αφού ξεκουράστηκαν αρκετά, η οικογένεια συνεχίζει το ταξίδι της.

Πινακίδα για το σταθμό αποχιονισμού στον Κάμπο του Δεσπότη

Γραφικό κεντράκι στον κάμπο του Δεσπότη

1. Θέματα για συζήτηση

- 1.- α.- Από ποια **μέλη** αποτελείται η **οικογένεια** της ιστορίας μας;
β.- Με τι ασχολείται το κάθε μέλος της;
γ.- Η δική σου **οικογένεια** από ποια μέλη αποτελείται; Με τι ασχολείται το κάθε μέλος;
- 2.- α.- Ο κ. Περικλής είναι παραγγελιοδόχος. Τι ακριβώς κάνει;
β.- Ποια άλλα επαγγέλματα ξέρεις;
γ.- Ποια επαγγέλματα είναι πιο συνηθισμένα στις πόλεις και ποια στην ύπαιθρο;
- 3.- α.- Πού κατοικεί η οικογένεια του Άλκη και της Άρτεμης;
β.- Τι ονομάζουμε πόλη, κωμόπολη, χωριό;
γ.- Σε τι μοιάζουν και σε τι διαφέρουν η πόλη και το χωριό;
- 4.- α.- Από πού κατάγεται ο κ. Περικλής κι από πού η κ. Ασπασία;
β.- Δείξε στο χάρτη την Αθήνα, την Ήπειρο και την Κρήτη.
γ.- Δείξε στο χάρτη το δρομολόγιο που ακολουθεί η οικογένεια του Άλκη και της Άρτεμης.
- 5.- α.- Τι παίρνουν μαζί τους ο Άλκης και η Άρτεμη; Γιατί;
β.- Γιατί οι γονείς των παιδιών της ιστορίας μας παίρνουν μαζί τους σκηνή;
γ.- Τι είναι το κάμπινγκ; Τι το ξενοδοχείο; Τα ενοικιαζόμενα δωμάτια;
- 6.- Γιατί ο κ. Περικλής πηγαίνει το αυτοκίνητο στο συνεργείο, πριν ξεκινήσει με την οικογένειά του για το ταξίδι;
- 7.- Η ιστορία του Δεσπότη και της Κατάρας λέμε ότι ανήκει στους θρύλους και τις παραδόσεις του λαού μας. Να συζητήσετε με τους γονείς ή τους συγγενείς σας για το θέμα αυτό και να τους ζητήσετε να σας πουν, αν ξέρουν, και άλλους τέτοιους θρύλους και παραδόσεις του λαού μας.

II. Γεωγραφικές πληροφορίες για τη Θεσσαλία

1. Η θέση της Θεσσαλίας

- Έχουμε ήδη μπει στη Θεσσαλία, είτε ο κ. Περικλής. Μήπως θυμάσαι τίποτε από τη γεωγραφία σου να μας πεις, Άλκη;

- Και βέβαια θυμάμαι, είπε ο Άλκης. Έχω διαβάσει αρκετά πράγματα και σε περιοδικά και σε βιβλία. Έχουμε και τον άτλαντα μαζί μας, που έχει αρκετές πληροφορίες. Ας δούμε μερικές από αυτές.

- Όπως βλέπουμε στο χάρτη, η Θεσσαλία βρίσκεται στο κέντρο της ηπειρωτικής Ελλάδας και προς την ανατολική της πλευρά.

Έχει έκταση 14.000 περίπου τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμό 735.000 περίπου κατοίκους.

Η θέση της Θεσσαλίας στον Ελλαδικό χώρο

2. Σύνορα

Η Θεσσαλία συνορεύει βόρεια με τη Μακεδονία, νότια με τη Στερεά, δυτικά με την Ήπειρο και ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο πέλαγος.

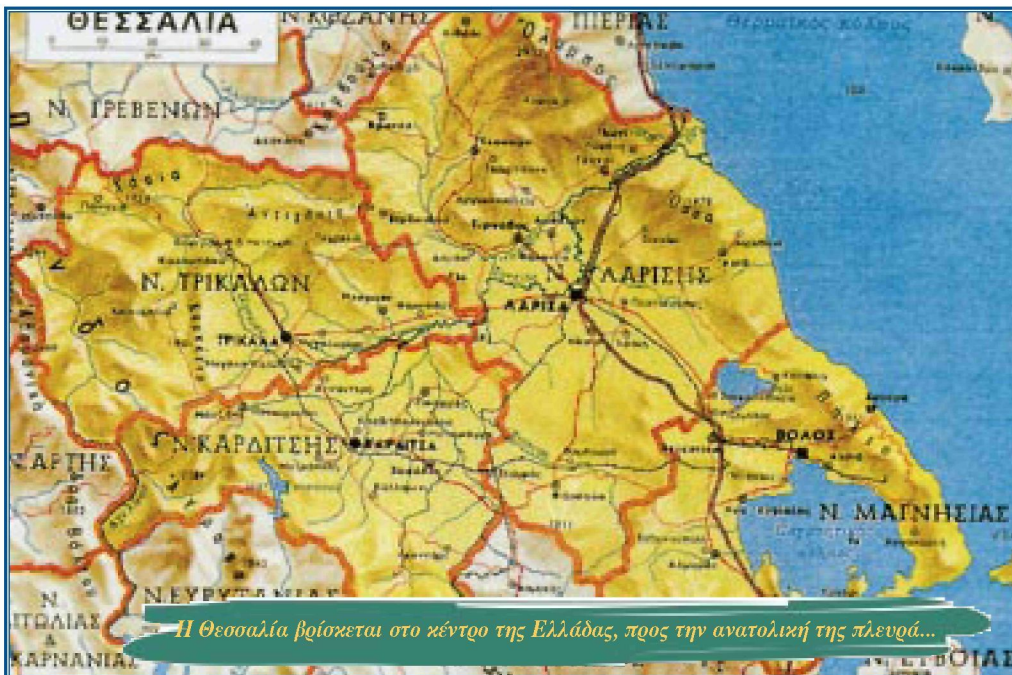
3. Έδαφος

Το έδαφος της Θεσσαλίας είναι σε μεγάλη έκταση πεδινό, όπως φαίνεται και στο γεωφυσικό χάρτη. Υπάρχουν γύρω της ψηλά βουνά και στη μέση μια μεγάλη πεδιάδα. Η

Θεσσαλική πεδιάδα, είναι μια από τις μεγαλύτερες της πατρίδας μας.

- Δηλαδή, η Θεσσαλία μοιάζει με μια πολύ μεγάλη πόλη, που έχει γύρω της ψηλά τείχη, είπε η Άρτεμη, η οποία είχε στα πόδια της το γεωγραφικό άτλαντα και προσπαθούσε να δει σε ποιο σημείο του δρόμου βρίσκονταν, αλλά και να παρακολουθήσει τα όσα έλεγε ο Άλκης, που της τα έδειχνε κιόλας στο χάρτη.

- Η Θεσσαλία δεν έχει μόνο μια από τις μεγαλύτερες πεδιάδες της Ελλάδας, είπε ο Άλκης, έχει και το ψηλότερο βουνό της: τον **Όλυμπο (2917 μ. ύψος)**. Είναι στο βορειοανατολικό της μέρος. Οι κορυφές του έχουν για πολλούς μήνες του χρόνου χιόνια. Άλλα βουνά της στο βορρά είναι τα **Καμβούνια** και τα **Χάσια**. Αυτά τα βουνά τη χωρίζουν από τη Μακεδονία. Στα δυτικά της είναι η νότια **Πίνδος**. Αυτήν περνάμε τώρα. Είναι το σύνορό της με την Ήπειρο.

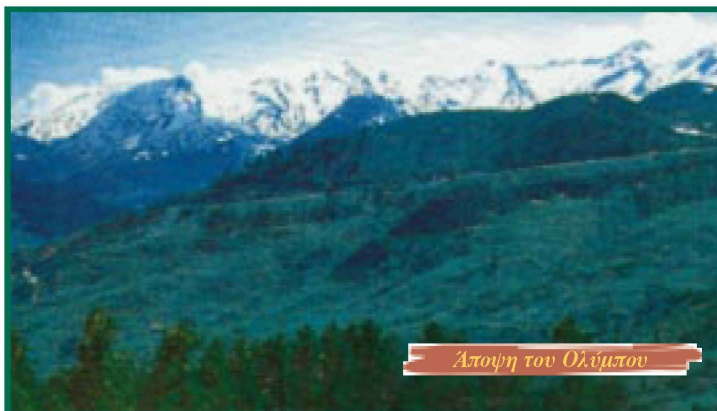

- Στα νότια είναι ο **Τυμφρηστός** και η **Όθρη**. Με αυτά χωρίζεται από τη Στερεά Ελλάδα. Στα ανατολικά της είναι η **Όσσα**, που λέγεται και **Κίσσαβος**, και το **Πήλιο**.

- Πολύ ωραία τα είπες, Άλκη, παρατήρησε η μητέρα του. Πολλά από αυτά τα βουνά και ιδιαίτερα ο Όλυμπος και το Πήλιο έχουν και την ιστορία τους. Αυτήν όμως θα την πούμε, όταν περάσουμε κοντά τους.

- Το μεγαλύτερο ποτάμι της Θεσσαλίας, συνέχισε ο Άλκης, είναι ο **Πηνειός**. Έχει πολλούς παραποτάμους, που πηγάζουν από διάφορα σημεία και χύνονται τελικά σ' αυτόν. Διασχίζει και ποτίζει όλο το Θεσσαλικό κάμπο.

Ακόμη, από ένα μικρό κομμάτι της Θεσσαλίας περνάει

και ο **Αχελώος**, που δεν ποτίζει τη Θεσσαλική πεδιάδα. Παραπόταμός του είναι ο **Μέγδοβας**, που έχει και μια λίμνη, η οποία έχει το ίδιο όνομα μ' αυτόν: **Λίμνη του Μέγδοβα**. Εδώ υπάρχει και ένα υδροηλεκτρικό εργοστάσιο, σαν αυτά που γνωρίσαμε στην Ήπειρο, το εργοστάσιο του Λούρου και το εργοστάσιο του Άραχθου. Άλλη λίμνη της Θεσσαλίας είναι η **Κάρλα**. Παλιότερα την έλεγαν Βοϊβηίδα. Τα περίσσια νερά της χύνονται στον **Παγασητικό κόλπο**, που είναι ο μόνος μεγάλος κόλπος της Θεσσαλίας, με μια σήραγγα.

Η Θεσσαλία όμως έχει και νησιά. Είναι οι **Σποράδες**: Η Σκιάθος, η Σκόπελος, η Αλόνησος, η Σκύρος και άλλα μικρότερα. Ο μεγαλύτερος κόλπος της είναι ο Παγασητικός κόλπος, με κυριότερο λιμάνι του το λιμάνι του Βόλου.

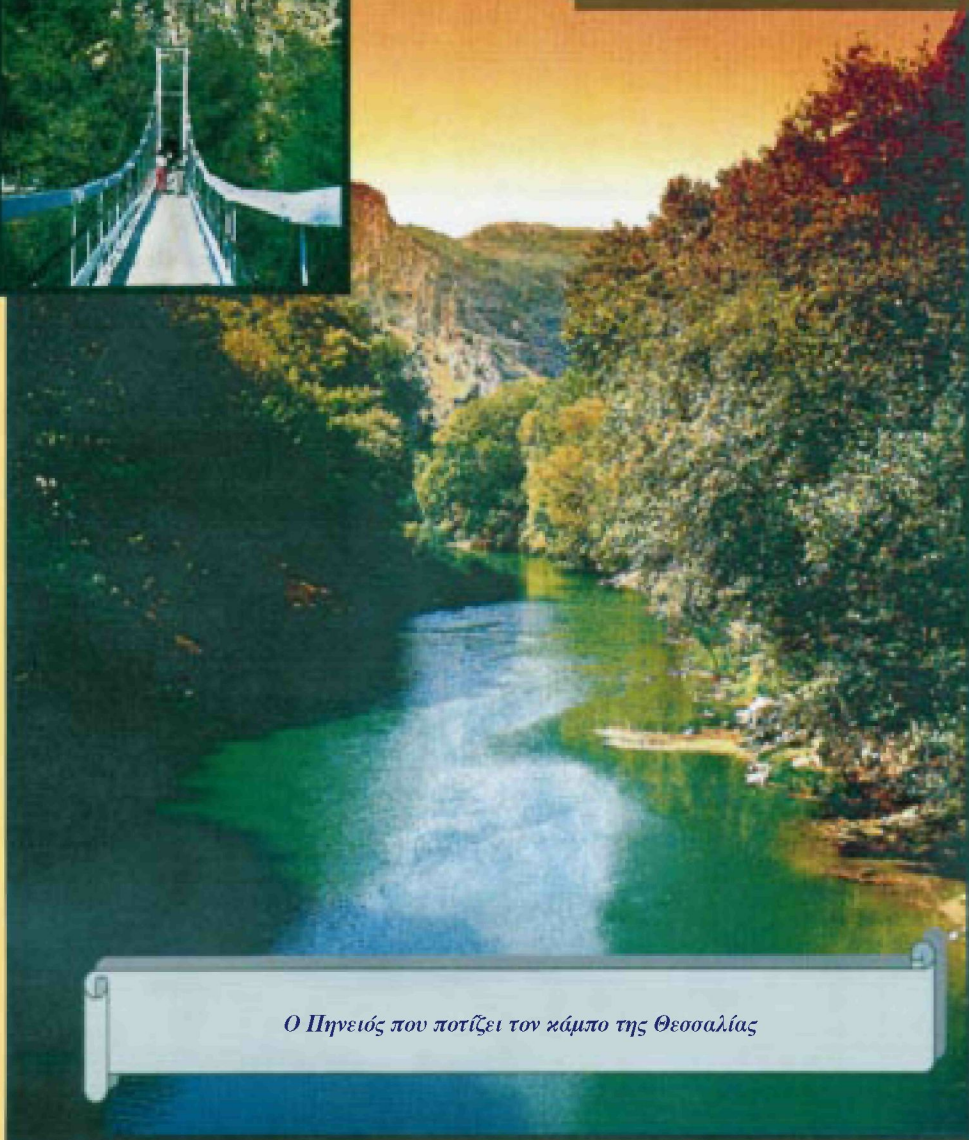

Γέφυρα των Τεμπών

*Φυτεία βαμβακιού που ποτίζεται
από τον Πηνειό*

Ο Πηνειός που ποτίζει τον κάμπο της Θεσσαλίας

4. Κλίμα

- Απ' ό,τι είδατε και στο χάρτη, συνέχισε τώρα ο κ. Περικλής, η Θεσσαλία είναι αποκλεισμένη από τους νότιους και τους θαλασσινούς ανέμους, που κάνουν το κλίμα της πιο γλυκό. Έτσι το κλίμα της είναι **ηπειρωτικό**.

- Τι θα πει κλίμα; ρώτησε η Άρτεμη.
- Κλίμα λέμε τον καιρό που, συνήθως, έχει κάθε τόπος στις διάφορες εποχές του χρόνου, απάντησε ο Άλκης. Έτσι μας είπαν οι δάσκαλοί μας στην Τετάρτη και στην Πέμπτη τάξη.
- Και ηπειρωτικό θα πει ότι μοιάζει με το κλίμα της Ηπείρου; ρωτάει η Άρτεμη.
- Όχι ακριβώς, λέει ο Άλκης. Το ηπειρωτικό κλίμα έχει πολύ κρύο το χειμώνα και πολλή ζέστη το καλοκαίρι. Στην Ήπειρο το κλίμα είναι ορεινό, δηλαδή έχουμε κρύο το χειμώνα και δροσιά το καλοκαίρι και **μεσογειακό**, ή θαλάσσιο στις παραλίες, όπου έχουμε γλυκό χειμώνα, με πολλές βροχές και λίγα χιόνια και με δροσερά καλοκαίρια. Σ' αυτό βοηθάνε οι θαλασσινοί άνεμοι που φυσούν εκεί. Αυτό το κλίμα υπάρχει και στα παράλια της Θεσσαλίας, μόνο που δεν είναι τόσο υγρό.
- Τέτοιο κλίμα δηλαδή έχει και η Κρήτη; ξαναρωτάει η Άρτεμη.
- Βέβαια, απαντά η κυρα - Ασπασία. Στην Κρήτη μάλιστα το κλίμα είναι πιο ζεστό, γιατί βρίσκεται πολύ νότια, κοντά στην Αφρική.

5. Προϊόντα - Ασχολίες των κατοίκων

- Τι παράγει η Θεσσαλία, μπαμπά; ρωτά η Άρτεμη. Πώς ζουν οι άνθρωποι;

Φύτευα καλαμποκιού στη Θεσσαλία

Βαμβακοφυτεία στην Καρδίτσα

Ο κ. Περικλής απάντησε:

- Η Θεσσαλία είναι μια από τις πιο πλούσιες περιοχές της πατρίδας μας. Χωρίζεται κι αυτή σε τρεις παραγωγικές περιοχές, που είναι:

α.- Η ορεινή περιοχή. Το έδαφός της έχει όλο βουνά, σκεπασμένα από δάση. Σ' αυτά είναι και ο **εθνικός δρυμός** του Ολύμπου, που έχει σπάνια είδη φυτών και ζώων, όπως ο εθνικός δρυμός του Αώου, που έχουμε δει στην Ήπειρο.

Τα δέντρα, που βρίσκουμε σ' αυτά τα δάση, είναι έλατα, πεύκα, οξιές, βελανιδιές, αγριοκαστανιές κ.ά. Οι κάτοικοι της περιοχής αυτής είναι κτηνοτρόφοι και υλοτόμοι, όπως και οι κάτοικοι όλων των ορεινών περιοχών της πατρίδας μας.

β.- Η **πεδινή** περιοχή, ο μεγάλος Θεσσαλικός κάμπος. Έχει περισσότερα από 5 εκατομμύρια στρέμματα.

Τα πιο πολλά από αυτά ποτίζονται από τα νερά του Πηνειού και των παραποτάμων του. Ο θεσσαλικός κάμπος καλλιεργείται και παράγει κτηνοτροφικά φυτά, σιτάρι, καλαμπόκι και άλλα δημητριακά, ζαχαρότευτλα, καπνό, βαμβάκι, κηπευτικά, φρούτα κτλ.

- Τι είναι τα **ζαχαρότευτλα**; ρωτά και πάλι η Άρτεμη.

- Είναι σαν τα κοκκινογούλια. Μοιάζουν με πατάτες, απαντά ο Άλκης. Από αυτά βγαίνει η ζάχαρη στο εργοστάσιο της Λάρισας αλλά και σε άλλα μέρη.

γ.- Τέλος, είναι η **παραθαλάσσια** περιοχή, συνέχισε ο κ. Περικλής. Σ' αυτήν υπάρχουν ελιές και πολλά οπωροφόρα δέντρα, (μηλιές, αχλαδιές κτλ.). Έχει ακόμη και καστανιές στα πιο ψηλά μέρη. Ακόμη καλλιεργούνται και εδώ πολλά λαχανικά, κηπευτικά, φρούτα. Πολλοί από τους κατοίκους έχουν και μελίσσια.

Καράβια στο Βόλο

Στα παραλιακά μέρη οι κάτοικοι είναι και ψαράδες, ναυτικοί κτλ. Ασχολούνται όμως εδώ πάρα πολύ και με τουριστικά επαγγέλματα, γιατί ο τόπος έχει μεγάλη τουριστική κίνηση, ακόμη και το χειμώνα.

Οι μεγάλες πόλεις της Θεσσαλίας έχουν εμπορική κίνηση. Η Λάρισα και ο Βόλος έχουν και βιομηχανίες. Ο Βόλος, από τα μεγαλύτερα λιμάνια της πατρίδας μας, έχει μεγάλη εμπορική και τουριστική κίνηση. Έρχονται εδώ και πλοία από το εξωτερικό και ιδιαίτερα από τη Μέση Ανατολή. Μερικές θεσσαλικές πόλεις παράγουν ξακουστά προϊόντα: Έτσι ο Τύρναβος βγάζει μυρωδάτο **ούζο**, τα Φάρσαλα ένα ξεχωριστό είδος γλυκίσματος, το **χαλβά των Φαρσάλων** κτλ.

Ενώ ο κ. Περικλής έλεγε αυτά, σ' ένα πλάτωμα ξεχωρίζουν ένα υπόστεγο.

- Κάτι πουλάνε εδώ! είπε η Άρτεμη.
- Μπορεί να πουλάνε και χαλβά Φαρσάλων, είπε ο Άλκης, γλείφοντας τα χείλη του.
- Πού τέτοιο πράγμα, είπε η Άρτεμη. Πλησιάζουν.

-Χαλβάς, χαλβάς! φώναξε η Άρτεμη. Μπαμπά, σταματά σε παρακαλώ να αγοράσουμε λίγο.

Ο κ. Περικλής σταματά το αυτοκίνητο στην άκρη του δρόμου. Τα παιδιά κατεβαίνουν μαζί του και αγοράζουν το αγαπημένο τους γλύκισμα.

- Να πάρουμε ολόκληρο ταψί!

Υπαίθριο... ζαχαροπλαστείο! πρότεινε η Άρτεμη.

Χαλβάς Φαρσάλων

- Μην ανησυχείς, είτε ο κ. Περικλής.
Στη Θεσσαλία είμαστε. Θα βρούμε άφθονο χαλβά και στην υπόλοιπη διαδρομή μας.
Ξεκινούν και πάλι για το ταξίδι τους.

Βάζα με γλυκά που πουλάνε οι υπαίθριοι μικροπωλητές σε διάφορες πόλεις της Θεσσαλίας και κυρίως στην περιοχή του Πηλίου.

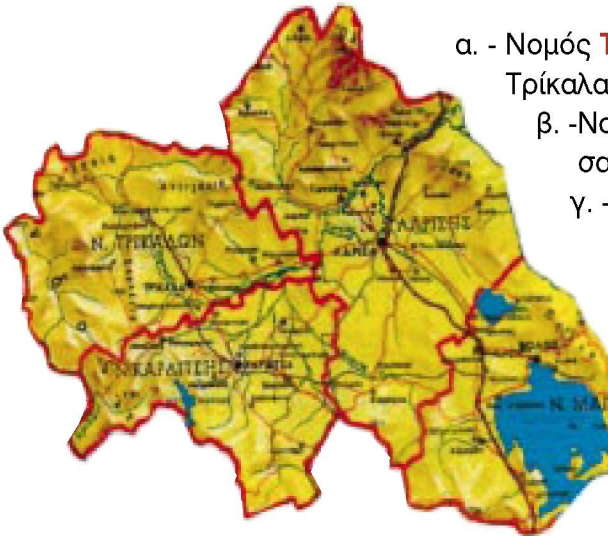
Το Πήλιο φημίζεται για το μέλι του και τα γλυκά κουταλιού.

- Εσείς, παιδιά, είπε η κ. Ασπασία, θα θυμάστε που παίρνουμε στην Αθήνα πολλά είδη φρούτων: Γλυκά μήλα, τα **φιρίκια** όπως τα λένε, ζουμερά αχλάδια, τα **κρυστάλλια**, κάστανα Βόλου κτλ. Μερικές φορές ο μπαμπάς σας είχε φέρει και μυρωδάτο μέλι, από τα χωριά του Πηλίου.

6. Διοικητική Διάρθρωση

- Μπορείς, Άλκη, να μας πεις από το χάρτη, σε ποιους νομούς χωρίζεται η Θεσσαλία; είπε η κ. Ασπασία.

- Και βέβαια μπορώ, είπε ο Άλκης. Φαίνονται καθαρά εδώ. Αλλά και να μη φαίνονταν, τους θυμάμαι απ' έξω. Χωρίζεται σε τέσσερις νομούς:

- α. - Νομός **Τρικόλων**, με πρωτεύουσα τα Τρίκαλα. Σ' αυτόν είμαστε τώρα.
- β. - Νομός **Καρδίτσας**, με πρωτεύουσα την Καρδίτσα.
- γ. - Νομός **Λαρίσης**, με πρωτεύουσα τη Λάρισα και
- δ. - Νομός **Μαγνησίας**, με πρωτεύουσα το Βόλο.

7. Συγκοινωνίες

- Αν δε θέλετε τίποτε άλλο για τους νομούς, μπορώ να συνεχίσω και με τις συγκοινωνίες, συνέχισε ο Άλκης. Εδώ στο χάρτη, φαίνονται καθαρά.

- Όχι, δε θέλουμε άλλη πληροφορία, είπε η μητέρα του. Θα τους δούμε και από κοντά όλους. Συνέχισε λοιπόν.

Η Θεσσαλία έχει και συγκοινωνία με τρένα

- Η Θεσσαλία, είπε ο Άλκης, έχει όλα τα είδη των συγκοινωνιών, όπως όλες σχεδόν οι μεγάλες περιοχές της πατρίδας μας. Αυτές την ενώνουν με την Ελλάδα και με το εξωτερικό.

Έτσι, όλες οι πόλεις της και τα χωριά της συγκοινωνούν με **λεωφορεία**. Υπάρχει και **σιδηρόδρομος**, που φτάνει μέχρι την Καλαμπάκα. Με **αεροπλάνο** μπορεί να έρθει κανείς στη Θεσσαλία ή να φύγει από

Αεροαρχείο Βόλου

Ιπτάμενα δελφίνια στο Βόλο

Σιδηροδρομικός Σταθμός Βόλου

αυτήν, από το **αεροδρόμιο** της Λάρισας. Τέλος, πυκνή συγκοινωνία με πλοία έχει ο Βόλος. Ο δάσκαλός μας είχε πει ότι το λιμάνι του είναι διεθνές. Είναι από τα μεγαλύτερα της χώρας μας.

Λιμάνι Βόλου

Αεροπλάνο της Ολυμπιακής

8. Λίγα λόγια για την ιστορία της Θεσσαλίας

- Μπαμπά, είπε ο Άλκης, καταλαβαίνω ότι θα πούμε αρκετά και για την ιστορία της Θεσσαλίας, όταν περάσουμε από τα διάφορα μέρη της. Δεν είναι καλύτερα όμως να μας πεις λίγα

πράγματα, για να ξέρουμε τι θα δούμε εκεί που θα πάμε;

-Ωραία, απάντησε ο κ. Περικλής. Ας κάνουμε ένα σύντομο ιστορικό περίπατο στη Θεσσαλία. Έχει πολύ ενδιαφέρον.

Και ο κ. Περικλής αρχίζει να διηγείται:

«Η Θεσσαλία βρίσκεται στο κέντρο της Ελλάδας. Ενώνει το βόρειο με το νότιο κομμάτι της. Είναι πέρασμα και μάλιστα **σταυροδρόμι**».

- Τι θα πει σταυροδρόμι, μπαμπά; διακόπτει η Άρτεμη.

- Είναι ένας τόπος, όπου συναντιούνται πολλοί δρόμοι, που πάνε σε διαφορετικά μέρη, είπε ο κ. Περικλής. Έτσι, από τη Θεσσαλία πηγαίνει κανείς στην Ήπειρο, στη Στερεά Ελλάδα, στη Δυτική και στην Κεντρική Μακεδονία, στα νησιά του Αιγαίου κ.ά.

Και ο κ. Περικλής συνέχισε.

«Πέρασαν από εδώ σχεδόν όλοι οι λαοί που κατέβηκαν στην Ελλάδα κατά τη μακρόχρονη ιστορική της περίοδο. Σε αρκετά σημεία της Θεσσαλίας βρέθηκαν δείγματα από τη **νεολιθική** ακόμη εποχή.

Αρχαιολογικός χώρος Σέσκλου, λίγα χιλιόμετρα έξω από το Βόλο με ευρήματα νεολιθικής εποχής

- Τι θα πει «**νεολιθική εποχή**»; ρώτησε η Άρτεμη.
- Οι άνθρωποι, είπε ο κ. Περικλής, προσπαθούν να μάθουν για τη ζωή στη γη, από τότε που κατοίκησαν οι άνθρωποι σ' αυτή μέχρι σήμερα.

Έτσι, λογαριάζοντας ότι οι άνθρωποι υπήρχαν στη γη εκατό χιλιάδες χρόνια πριν από τη γέννηση του Χριστού, χωρίζουν το χρόνο αυτό σε «εποχές», δηλ. σε μεγάλες περιόδους, που η καθεμία τους κρατά πολλά χρόνια.

Οι άνθρωποι προόδευαν σιγά σιγά. Στην αρχή τρέφονταν με καρπούς από τα δέντρα που υπήρχαν στη γη, έπειτα έγιναν κυνηγοί, μετά άρχισαν να καλλιεργούν χωράφια, να ασχολούνται με τις τέχνες, το εμπόριο κτλ.

Ανάλογα λοιπόν με την πρόοδο των ανθρώπων ή και με άλλα σπουδαία γεγονότα χωρίστηκε και ο χρόνος στις περιόδους αυτές, που τις λέμε **εποχές** της ζωής των ανθρώπων επάνω στη γη.

Έτσι, από το 100.000 ως το 8.000 π.Χ. έχουμε την παλαιολιθική εποχή. Από το 8.000 ως το 5.000 π.Χ. τη **μεσολιθική** εποχή. Από το 5.000 ως το 2.300 π.Χ. τη **νεολιθική** εποχή, που γι' αυτή με ρώτησες.

Από το 2.300 ως το 1200 π.Χ. έχουμε την εποχή του χαλκού.
 Από το 1.200 ως το 600 π.Χ. έχουμε τη γεωμετρική εποχή.
 Από το 600 ως το 148 π.Χ. έχουμε την αρχαία ελληνική εποχή.
 Από το 148 π.Χ. ως το 330 μ.Χ. έχουμε τη ρωμαϊκή περίοδο.
 Από το 330 μ.Χ. ως το 1453 μ.Χ. έχουμε τη βυζαντινή περίοδο.
 Από 1453 μ.Χ. ως το 1821 μ.Χ. έχουμε την περίοδο της Τουρκοκρατίας.

Με την ευκαιρία ας πούμε και για τις νεότερες εποχές.

Από το 1821, που άρχισε η ελληνική επανάσταση για να ελευθερωθεί η Ελλάδα από την τουρκική σκλαβιά, έχουμε τη νεότερη περίοδο της Ιστορίας μας.

Αρχαιολογικός χώρος Διμηνίου με ευρήματα νεολιθικής εποχής

Οι παραπάνω περίοδοι χωρίζονται και σε μικρότερες. Αυτές τις πληροφορίες όμως θα τις μάθετε αργότερα στα σχολεία σας.

Στο Σέσκλο της Θεσσαλίας, που θα επισκεφθούμε αργότερα τα ευρήματα από τις ανασκαφές, λένε ότι είναι από το 6.000 - 5.500 π.Χ. Περίπου της ίδιας περιόδου είναι και αυτά που βρήκαν οι αρχαιολόγοι στο Δίμηνη. Τέλος, οι τόποι όπου οι αρχαιολόγοι κάνουν ανασκαφές ή έχουν ευρήματα, λέγονται **αρχαιολογικοί χώροι**.

- Συνέχισε τώρα, μπαμπά, είπε η Άρτεμη. Δεν έχω τίποτε άλλο να ρωτήσω.

- Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι οι θεοί τους κατοικούσαν στον **Όλυμπο**, εξακολούθησε ο κ. Περικλής.

- Α, γι' αυτό λέγονται και θεοί του Ολύμπου, είπε η Άρτεμη. Μας είπε η δασκάλα μας γι' αυτούς. Θυμάμαι κιόλας μερικούς, μπορεί και όλους.

- Κι εγώ θυμάμαι, είπε ο Άλκης. Ας μην τους πούμε όμως τώρα, γιατί σίγουρα ο μπαμπάς έχει αρκετά ακόμη να μας πει. Σε μια άλλη ευκαιρία...

- Όταν πάτε στο Γυμνάσιο, συνέχισε ο κ. Περικλής, θα διαβάσετε στην **Οδύσσεια** του μεγάλου μας αρχαίου ποιητή **Ομήρου**, μια πάρα πολύ ωραία περιγραφή των κορυφών του **Ολύμπου**, όπου πίστευαν ότι ήταν τα παλάτια που κατοικούσαν οι θεοί. Στην ψηλότερη κορυφή του ήταν το παλάτι του Δία, του πατέρα των θεών και των ανθρώπων.

Στο βουνό **Πήλιο** ήταν το σχολείο των ηρώων. Δάσκαλός τους ήταν ο **Κένταυρος Χείρωνας**. Έμεναν εκεί κι άλλοι Κένταυροι.

- Τι ήταν οι Κένταυροι, μπαμπά; ρωτάει η πάντα περίεργη Άρτεμη.

- Ήταν παράξενα πρόσωπα της μυθολογίας μας, της απαντά εκείνος. Από τη μέση κι επάνω ήταν άνθρωποι κι από τη μέση και κάτω άλογα.

- Υπάρχουν σήμερα κένταυροι; ρωτά πάλι η Άρτεμη. Μπορούμε να τους δούμε;

- Όχι, της απαντά η κ. Ασπασία. Ήταν μόνο στους μύθους. Οι μύθοι των αρχαίων Ελλήνων, που διαβάζετε εσείς στο βιβλίο **«Ελληνική Μυθολογία»** που έχετε στη βιβλιοθήκη σας, είναι γεμάτοι από τέτοια πρόσωπα: **Νεράιδες, Κύκλωπες, Κένταυρους, θεούς με πόδια τράγου**, όπως ο **Πάνας**, ο θεός των δασών, και άλλα πολλά.

- Δεν ήταν όλοι οι Κένταυροι καλοί, παρατήρησε ο Άλκης. Θυμάμαι από τη μυθολογία και τον Κένταυρο **Νέσσο**, που τον σκότωσε ο ήρωας Ηρακλής.

- Συνέχισε όμως, μπαμπά, είπε η Άρτεμη. Είναι πολύ ωραία αυτά που μας λες.

- Τα πολύ παλιά χρόνια, συνέχισε ο κ. Περικλής, ξεκίνησαν από τη Θεσσαλία πολλοί ήρωες, με επικεφαλής τον **Ιάσονα**, για να πάρουν το **χρυσόμαλλο δέμμα**. Το πλοίο τους λεγόταν «**Αργώ**». Γι' αυτό και ονομάστηκε η εκστρατεία αυτή «**Αργοναυτική εκστρατεία**».

Οι Θεσσαλοί έπαιξαν σπουδαίο ρόλο και στην άλλη εκστρατεία των Ελλήνων, τον **Τρωικό Πόλεμο**. Ο γιος του βασιλιά της **Φθίας** Πηλέα, ο **Αχιλλέας**, ήταν αρχηγός των **Μυρμιδόνων**, που την κατοικούσαν. Μαζί του ήταν κι άλλοι Θεσσαλοί ήρωες, όπως ο φίλος του ο **Πάτροκλος** και ο **Φιλοκτήτης**.

Όλες οι ελληνικές φυλές, που άρχισαν να κατεβαίνουν στην Ελλάδα από το 2.000 π.Χ. και μετά, πέρασαν από τη Θεσσαλία. Η θεσσαλική πόλη που αναπτύχθηκε περισσότερο στα κλασικά χρόνια, όταν την Αθήνα κυβερνούσε ο Περικλής κτλ., ήταν η Λάρισα.

Η Θεσσαλία έγινε μακεδονική επαρχία από το 350 περίπου π.Χ., όταν την κατέκτησε ο βασιλιάς της Μακεδονίας **Φίλιππος ο Β΄**, πατέρας του **Μεγάλου Αλεξάνδρου**. Σκλαβώθηκε στους Ρωμαίους το 197 π.Χ., μαζί με τη Μακεδονία.

Στα Βυζαντινά χρόνια η Θεσσαλία γίνεται χωριστή επαρχία της Βυζαντινής αυτοκρατορίας με πρωτεύουσα τη Λάρισα. Οι κάτοικοι της Θεσσαλίας έγιναν χριστιανοί στα χρόνια του Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Πολλοί ήρωες κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας πολέμησαν στη Θεσσαλία, στην Ήπειρο και στην ορεινή Στερεά Ελλάδα. Ανάμεσά τους ο Δίπλας, ο Γεροδήμος, ο Κατσαντώνης και άλλοι.

Ο Επίσκοπος Τρίκης και Σταγών **Διονύσιος ο Φιλόσοφος** αγωνίστηκε και μαρτύρησε στην Ήπειρο. Από τη Θεσσαλία (Βελεστίνο) καταγόταν κι ο ξακουστός κήρυκας της λευτεριάς, **Ρήγας Φεραίος**. Επίσης, πολλοί Δάσκαλοι του Γένους, όπως ο **Άνθιμος Γαζής**, ο **Κωνσταντίνος**, ο **Κούμας** και άλλοι.

Στα χρόνια αυτά μεγάλη ανάπτυξη σημείωσαν και τα **Αμπελάκια**, με το σπουδαίο συνεταιρισμό που είχαν.

- ▶ Στα 1881 ελευθερώνεται η Θεσσαλία από τους Τούρκους.
- ▶ Στα 1924 έφυγαν από εκεί και οι τελευταίοι Τούρκοι τσιφλικάδες.
- ▶ Ιστορικό έμεινε και το Κίνημα των Θεσσαλών αγροτών στο Κιλελέρ.

Οι Θεσσαλοί, όπως και οι άλλοι Έλληνες, πήραν μέρος σ' όλους τους πολέμους για την απελευθέρωση της πατρίδας μας.

- Ωραίος ο ιστορικός περίπατος στη Θεσσαλία, μπαμπά, παρατήρησε ο Άλκης. Έτσι θα ξέρουμε τι έγινε στον κάθε τόπο που περνάμε.

- Μα θα πούμε κι άλλα πράγματα για τα ιστορικά και αρχαιολογικά μνημεία και την ιστορία του κάθε τόπου που θα επισκεπτόμαστε, είπε ο κ. Περικλής.

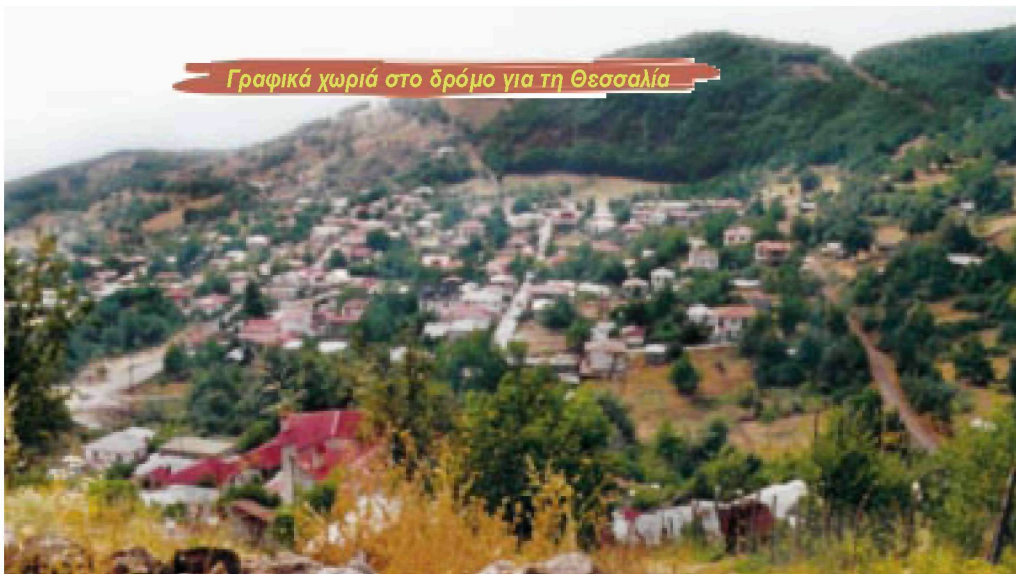
Το αυτοκίνητο κατηφορίζει τώρα. Στο δρόμο τους συναντούν κι άλλα γραφικά χωριά.

- Μπαμπά, πετάχτηκε η Άρτεμη, δε βγήκαμε ακόμη από την Ήπειρο;

- Και βέβαια βγήκαμε, είπε ο κ. Περικλής. Λίγο πιο κάτω από τον αυχένα της Κατάρας αφήσαμε πίσω μας την Ήπειρο. Μπήκαμε στη Θεσσαλία. Ξέχασες την πινακίδα;

- Μα τα χωριά της είναι ίδια με εκείνα της Ηπείρου, επέμενε η Άρτεμη.

- Τα χωριά δεν έχουν και πολλές διαφορές, είπε η κ. Ασπασία. Είμαστε ακόμη στην ορεινή περιοχή.

I. Θέματα για συζήτηση

- 1.- Δείξε στο χάρτη της Ελλάδας τη Θεσσαλία. Σε ποια θέση βρίσκεται; Με ποιες γεωγραφικές περιφέρειες της πατρίδας μας συνορεύει; Με ποιους νομούς;
- 2.- Δείξε στο γεωφυσικό χάρτη του σχολείου σου και στον άτλαντά σου τα βουνά, τα ποτάμια, τις λίμνες, τους κόλπους, τα ακρωτήρια και τα νησιά της Θεσσαλίας.
- 3.- Τι είναι οι **εθνικοί δρυμοί**; Ποιός από αυτούς υπάρχει στη Θεσσαλία;
- 4.- Δείξε στο χάρτη τους νομούς της Θεσσαλίας και τις πρωτεύουσές τους. Ποιες άλλες πόλεις ξεχωρίζεις στον καθένα τους;
- 5.- Σε ποια από τις τρεις αυτές περιοχές (**ορεινή - πεδινή - θαλάσσια**) ευδοκιμεί καθένα από τα παρακάτω ζώα, δέντρα ή προϊόντα της 1ης στήλης; Σημείωσε την απάντηση στη 2η στήλη, όπως στο παράδειγμα:

1η στήλη	2η στήλη
ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ
α.- βαμβάκι:	πεδινή
β.- ψάρια:	
γ.- έλατα:	
δ.- ζαχαρότευτλα:	
ε.- ελιές:	
στ.- βελανιδιές:	
ζ.- καπνός:	
η.- αρκούδες:	
ι.- αχλάδια:	
ιβ.- ξυλεία:	

6.- Δίπλα στο καθένα από τα παρακάτω ξεχωριστά προϊόντα του κάθε τόπου, συμπλήρωσε την πόλη της περιοχής που παράγονται (Βόλο, Τύρναβο, Φάρσαλα, χωριά του Πηλίου).

Ούζο από.....Φιρίκια από .....

Χαλβάς από .....Μέλι από .....

7. - Ακροστιχίδα

Αν συμπληρώσεις σωστά τις παρακάτω οριζόντιες λέξεις, θα σχηματιστεί κάθετα, από τα πρώτα γράμματά τους, μια Θεσσαλική πόλη με ένα ξεχωριστό προϊόν.

1. ----- Πόλεμος της μυθικής εποχής
2. ----- Είναι ευχάριστος ακόμα και όταν σε “πιάνει” στη σκηνή ενός κάμπινγκ.
3. ----- Κατέκτησαν και τη Θεσσαλία το 189 π.Χ.
4. ----- Κένταυρος που σκοτώθηκε από τον Ηρακλή
5. ----- Ξακουστός Θεσσαλός ήρωας των μυθικών χρόνων
6. ----- Πρωτεύουσα Θεσσαλικού νομού
7. ----- Θεσσαλικό όρος, που ήταν κατοικία των θεών.
8. ----- Δημητριακό που παράγεται και στη Θεσσαλική πεδιάδα.

(Λέξεις: ΑΧΙΛΛΕΑΣ - ΒΟΛΟΣ - ΝΕΣΣΟΣ - ΟΛΥΜΠΟΣ - ΡΩΜΑΙΟΙ - ΣΙΤΑΡΙ - ΤΡΩΙΚΟΣ - ΤΥΡΝΑΒΟΣ)

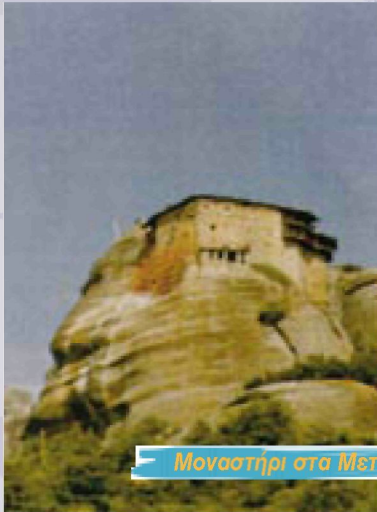
8- Ακροστιχίδα

Αν συμπληρώσεις σωστά τις οριζόντιες λέξεις της ακροστιχίδας, θα σχηματιστεί κάθετα, από τα πρώτα γράμματά τους, το όνομα ενός Θεσσαλού μυθικού ήρωα.

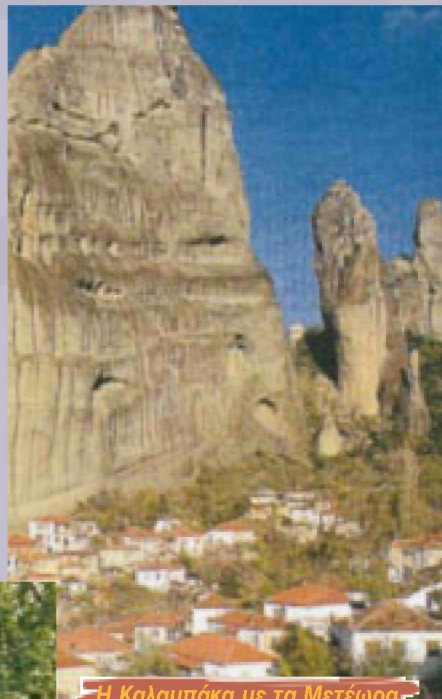
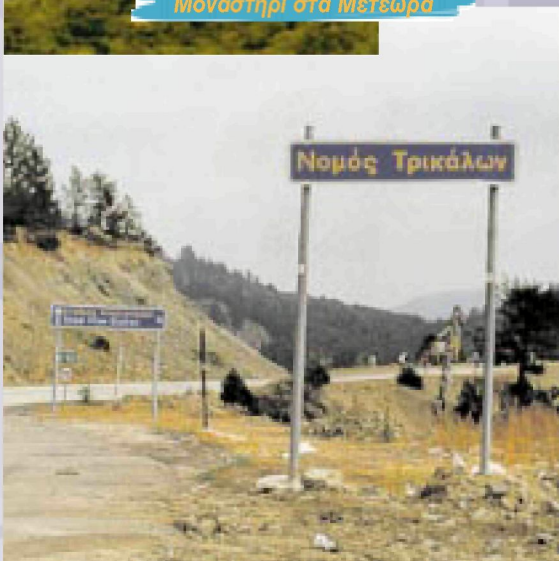
1. _____ Θεσσαλική πόλη φημισμένη για το χαλβά της.
2. _____ Ήταν αρχηγός της Αργοναυτικής εκστρατείας.
3. _____ Πρωτεύουσα νομού της Θεσσαλίας.
4. _____ Θεσσαλικό βουνό, που... ζήλευε τον Όλυμπο!
5. _____ Πρωτεύουσα άλλου Θεσσαλικού νομού.
6. _____ Είχαν γύρω γύρω οι αρχαίες πόλεις και τα κάστρα.
7. _____ Μυθικός ήρωας, που σκότωσε τον κένταυρο Νέσσο.
8. _____ Θεσσαλικό όρος.
9. _____ Ζηλιάρα θεά, γυναίκα του Δία.
10. _____ Λέγονται έτσι τα νησιά της Θεσσαλίας.

(Λέξεις: ΗΡΑ - ΗΡΑΚΛΗΣ - ΙΑΣΟΝΑΣ - ΚΑΡΔΙΤΣΑ - ΛΑΡΙΣΑ - ΟΣΣΑ - ΣΠΟΡΑΔΕΣ - ΤΕΙΧΗ - ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ - ΦΑΡΣΑΛΑ)

Μοναστήρι στα Μετέωρα

Η Καλαμπάκα με τα Μετέωρα

Ο Ληθαίος στα Τρίκαλα

Καλύτερη γνωριμία με τους νομούς της Θεσσαλίας

1. Ο Νομός Τρικάλων

- Βρισκόμαστε από ώρα στο νομό Τρικάλων, είτε ο Άλκης. Είδατε στο δρόμο τη σχετική πινακίδα. Θέλετε να πούμε και γι' αυτόν κάποια στοιχεία;

- Και βέβαια, συμφωνούν όλοι. Ο Άλκης αρχίζει να μιλάει, δείχνοντας και στο χάρτη, για να βλέπει και η Άρτε-

μη, που κάθεται μαζί του στο πίσω κάθισμα του αυτοκινήτου.

Ο νομός Τρικάλων βρίσκεται στη ΒΔ άκρη της Θεσσαλίας. Έχει έκταση 3350 περίπου τ.χ. και πληθυσμό 135.000 κατοίκους.

2. Σύνορα

Όπως φαίνεται και στο χάρτη, ο νομός συνορεύει δυτικά με την Ήπειρο (Νομοί Ιωαννίνων και Άρτας). Από το σημείο αυτό ήρθαμε κι εμείς σήμερα. Βόρεια συνορεύει με τη Δυτική Μακεδονία (νομός Γρεβενών), ανατολικά με το νομό Λαρίσης και νότια με το νομό Καρδίτσας.

Ο νομός Τρικάλων σε σχέση με τη Θεσσαλία

3. Έδαφος

Το έδαφος του νομού, όπως φαίνεται και στο χάρτη, είναι στο μεγαλύτερο μέρος του **ορεινό**. Γύρω από το νομό είναι μεγάλα βουνά, όπως η **νότια Πίνδος**, τα **Χάσια**, τα **Αντιχάσια** και τα **Καμβούνια**.

Στα δυτικά του νομού περνάει ο **Αχελώος**, που πηγάζει από την Πίνδο. Το τμήμα της Θεσσαλικής πεδιάδας όμως που ανήκει στο νομό, ποτίζεται από τον **Πηνειό**, που πηγάζει κι αυτός από την Πίνδο και τους παραποτάμους του **Ληθαίο** ή **Τρικαλινό**, που περνάει μέσα από την πόλη των Τρικάλων, το **Νεοχωρίτικο**, το **Καστανιώτικο** κ.ά.

4. Κλίμα

Βλέποντας και μόνο το χάρτη, εύκολα καταλαβαίνουμε ότι το κλίμα του νομού είναι ηπειρωτικό.

5. Προϊόντα - Ασχολίες των κατοίκων

Ο νομός Τρικάλων, που είναι στο μεγαλύτερο μέρος του στην ορεινή ζώνη παραγωγής, παράγει ό,τι και ο υπόλοιπος Θεσσαλικός κάμπος: Σιτηρά, βαμβάκι, ζαχαρότευτλα, κτηνοτροφικά φυτά, σταφύλια, κηπευτικά, φρούτα κτλ.

Οι κάτοικοι της υπαίθρου είναι υλοτόμοι στα ορεινά, γεωργοί και κτηνοτρό-

Προϊόντα του νομού Τρικάλων, τα οποία πουλάνε οι υπαίθριοι μικροπωλητές

φοι στα άλλα χωριά. Στις πόλεις ασχολούνται και με το εμπόριο, με διάφορα άλλα επαγγέλματα και ιδιαίτερα στην Καλαμπάκα με τον τουρισμό.

- Σωστά τα είπες, Άλκη, παρατηρεί ο πατέρας του. Για κοίταξε τώρα και στον πολιτικό χάρτη: Ποιες πόλεις βλέπεις; Τι δρόμοι υπάρχουν;

6. Διοικητική διαίρεση

Ο Άλκης συνεχίζει:

- Οι πόλεις που δείχνει ο χάρτης είναι τα **Τρίκαλα**, που, όπως είπαμε, είναι **πρωτεύουσα** του νομού, και μια μικρότερη πόλη, που φτάνουμε κίολας σ' αυτή, η **Καλαμπάκα**. Μπορούμε λοιπόν να πούμε, ότι ο νομός Τρικάλων έχει δύο περιφέρειες:

- ▶ Την περιφέρεια **Τρικάλων**, με κέντρο τα Τρίκαλα
- ▶ Την περιφέρεια **Καλαμπάκας**, με κέντρο την Καλαμπάκα

- Πολύ σωστά, είπε ο κ. Περικλής. Ακόμη κι αν δεν έχεις βιβλίο γεωγραφίας, από το χάρτη και μόνο, μπορείς να δεις πάρα πολλά για έναν τόπο. Ο χάρτης έχει τη δική του γλώσσα. Φτάνει να μπορείς να τη διαβάζεις.

- Μπορώ να τη "διαβάσω" κι εγώ, μπαμπά, είπε η Άρτεμη. Να, εδώ στο χάρτη ξεχωρίζω κάτι κόκκινες γραμμές, που ενώνουν τη μια πόλη με την άλλη. Μήπως αυτές οι γραμμές είναι δρόμοι;

7. Συγκοινωνίες

- Πολύ ωραία, αποκρίνεται ο κ. Περικλής. Για πες μας, λοιπόν, Άρτεμη, ποιες πόλεις ενώνει αυτή η γραμμή που λες;

- Ενώνει τα Γιάννενα με την Καλαμπάκα, τα Τρίκαλα, τη Λάρισα, την Καρδίτσα και άλλες πόλεις.

- Πολύ σωστά, παρατηρεί ο κ. Περικλής. Αυτός είναι αυτοκινητόδρομος. Δείχνει ότι ο νομός Τρικάλων συγκοινωνεί με λεωφορεία με όλες τις άλλες πόλεις της Θεσσαλίας αλλά και με πόλεις της υπόλοιπης Ελλάδας. Αν παρατηρήσετε δίπλα, θα δείτε και άλλη μια γραμμή, που δείχνει τη σι-

δηροδρομική σύνδεση. Ο νομός Τρικάλων συγκοινωνεί με τρένα και με όσες πόλεις της Ελλάδας έχουν σιδηροδρομική συγκοινωνία.

- Η γραμμή του τρένου όμως, παρατηρεί η Άρτεμη, σταματάει στην Καλαμπάκα.

- Ναι, είπε ο Άλκης. Πού να σκαρφαλώσει τρένο στην Ήπειρο!

Στο μεταξύ το αυτοκίνητο συνεχίζει να προχωρεί στο δρόμο.

Ξαφνικά, μετά από κάποια στροφή, βλέπουν στο βάθος να ξεχωρίζουν κάποιοι ψηλοί, μαυριδεροί βράχοι.

- Τι είναι εκεί; ρωτά η Άρτεμη.

- Τα **Μετέωρα**, απαντά ο κ. Περικλής.

Θα τα δούμε από κοντά και θα μιλήσουμε γι' αυτά. Σε λίγη ώρα φτάνουμε στην Καλαμπάκα.

8. Ιστορικά μνημεία

Τελειώνουν πια οι πολλές στροφές και το αυτοκίνητο με την οικογένεια του κ. Περικλή πλησιάζει στον κάμπο.

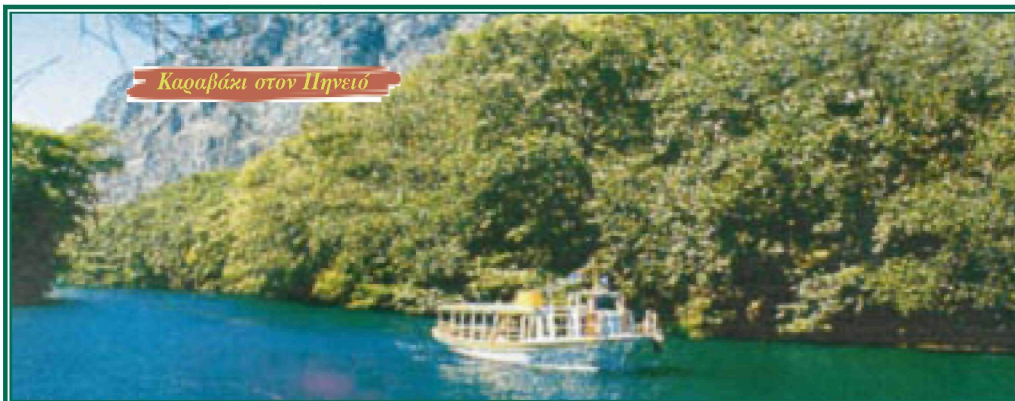

9. Αξιοθέατα του νομού Τρικάλων

Δεξιά και αριστερά του δρόμου, υπάρχουν ψηλά πλατάνια. Ανάμεσά τους ξεχωρίζει ένα ποτάμι.

- Να ο Πηνειός, είπε ο κ. Περικλής. Πηγάζει από ένα βουνό της Πίνδου, που λέγεται Λάκμος.

Δεξιά κι αριστερά του δρόμου υπάρχουν υπαίθρια “μαγαζιά” που πουλάνε φρούτα, ποτά κ.ά.

Α. Στην περιφέρεια Καλαμπάκας

- Η περιφέρεια Καλαμπάκας, συνεχίζει ο κ. Περικλής, είναι από τις πιο ορεινές της πατρίδας μας, όπως φαίνεται και στο χάρτη σας. Κέντρο της είναι η **Καλαμπάκα** η οποία έχει περίπου 6.000 κατοίκους.

Κοντά σ' αυτή υπήρχε η αρχαία πόλη **Αιγίνιο**. Παλιότερα, η Καλαμπάκα λεγόταν **Σταγοί**. Ήταν έδρα επισκόπου.

Η **Μοναστική Πολιτεία** (πόλη των καλογέρων) που ιδρύθηκε εκεί από τον **ασκητή** Αθανάσιο, στο τέλος του 13ου μ.Χ. αιώνα, ήταν στην περιφέρεια του επισκόπου Σταγών. Αρκετά από τα μοναστήρια της άρχισαν να χτίζονται το 309.

Τον καιρό της Τουρκοκρατίας η Καλαμπάκα ήταν σπουδαίο κέντρο για το εμπόριο και τις συγκοινωνίες. Τότε, ανάμεσα στα είδη που εμπορεύονταν οι κάτοικοί της ήταν ούζο, μετάξι, βαμβάκι και σιτάρι. Σήμερα, ονομαστά προϊόντα της περιοχής Καλαμπάκας, εκτός από τα άλλα, είναι και τα κουκούλια, το ούζο, το κρασί, τα σταφύλια και οι φράουλες.

Το αυτοκίνητο πλησιάζει στην είσοδο της πόλης. Μια μεγάλη επιγραφή τους πληροφορεί ότι αν προχωρήσουν αριστερά, θα μπουν στην πόλη και μπορούν να συνεχίσουν για το Καστράκι και τα Μετέωρα. Αν πάνε δεξιά, θα περάσουν έξω από την πόλη και θα πάνε για τα Τρίκαλα. Αποφασίζουν να πάνε αριστερά.

Η παλιά Μητρόπολη της Καλαμπάκας

Μπαίνουν στην πόλη της Καλαμπάκας. Επάνω από αυτή, σε ύψος περισσό-

Δίχτυ με το οποίο ανέβαιναν παλαιότερα στα Μετέωρα

τερο από 400 μέτρα, υψώνονται οι γιγάντιοι βράχοι των Μετεώρων, όπως τους λένε. Στις κορυφές τους υπάρχουν μοναστήρια, που μοιάζουν με αιτοφωλιές.

- Θα σταθούμε εδώ αρκετά, είπε ο κ. Περικλής. Θα δούμε όλα τα αξιοθέατα της πόλης. Θα ανεβούμε και στα Μετέωρα. Με την ευκαιρία, θα συναντήσω και κάποιους πελάτες μου και μετά θα συνεχίσουμε.

- Πώς θα ανεβούμε εκεί επάνω; ρώτησε η Άρτεμη.

- Δεν πιστεύω να ανεβούμε με δίχτυ, πρόσθεσε ο Άλκης. Έχω δει μια τέτοια εικόνα σ' ένα βιβλίο.

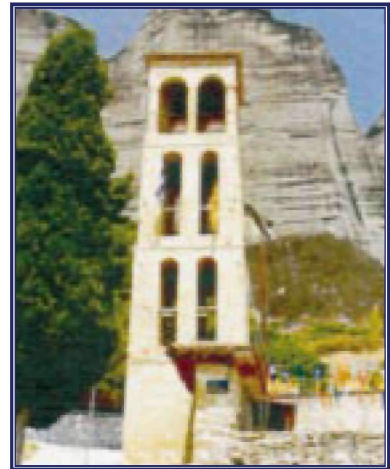
- Όχι βέβαια, είπε ο κ. Περικλής. Οι εποχές άλλαξαν. Τώρα υπάρχουν δρόμοι, απ' όπου ανεβαίνουν αυτοκίνητα, υπάρχουν γέφυρες και σκαλοπάτια.

Θα ρίξουμε λοιπόν μια ματιά στην πόλη, κι έπειτα θα πάμε στο Καστράκι, συνοικισμό της Καλαμπάκας, από όπου θα ανεβούμε εύκολα στα Μετέωρα. Είναι ακόμη νωρίς. Έχουμε ώρα.

Μπαίνουν στην Καλαμπάκα. Πινακίδες τους δείχνουν το δρόμο που οδηγεί στο κέντρο της πόλης. Σταματούν κάπου το αυτοκίνητο και όλη η οικογένεια κάνει έναν περίπατο στην πόλη. Παντού ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, κέντρα, εμπορικά, μαγαζιά με ψιλικά και τουριστικά είδη. Ξένοι γυρίζουν στους δρόμους, μαζί με τους ντόπιους. Στο κέντρο, η πλατεία της πόλης, με βαθύσκια δέντρα.

Λίγο έξω από την πόλη είναι η εκκλησία της παλιάς Μητρόπολης, αφιερωμένη στην Παναγία.

Είναι πολύ παλιά. Χτίστηκε το 1170. Είναι φημισμένη για τις θαυμάσιες αγιογραφίες της και για το μαρμάρινο άμβωνά της που είναι χτισμένος στο κέντρο της εκκλησίας. Μετά από την επίσκεψη αυτή, ο κ. Περικλής είπε:

Η εκκλησία της Παναγίας στην Καλαμπάκα

- Πάμε τώρα να καθίσουμε σε κανένα **εστιατόριο**. Μπορείτε να φάτε αν θέλετε ή να δροσιστείτε με κάποιο αναψυκτικό. Εγώ θα πεταχτώ να δω μερικούς πελάτες μου, εδώ κοντά. Θα γυρίσω γρήγορα.

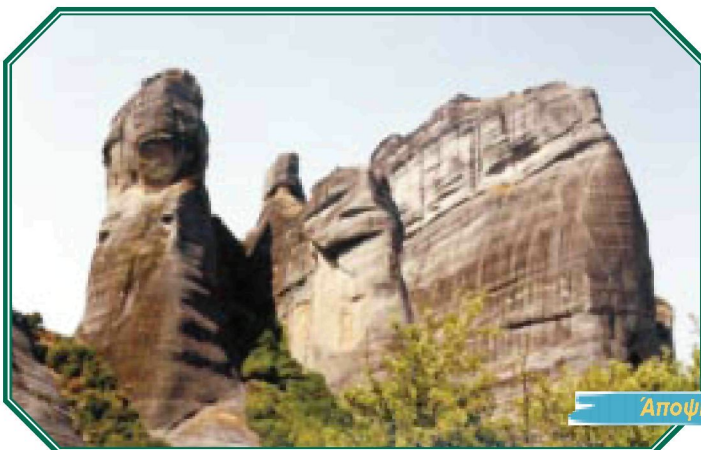
- Θα περιμένουμε, μπαμπά, είπε η Άρτεμη. Κάθονται στην πλατεία. Ο κ. Περικλής δεν αργεί να γυρίσει. Τρώνε όλοι μαζί, δροσιζονται, ξεκουράζονται και ξαναμπαίνουν στο αυτοκίνητο για να συνεχίσουν το ταξίδι τους.

- Πάμε τώρα στο Καστράκι, λέει ο κ. Περικλής. Είναι ένα χωριό, κοντά σε βυζαντινό κάστρο. Το έχτισαν παλιά Ηπειρώτες, που έφυγαν για να γλιτώσουν από τον Αλή Πασά. Από εκεί θα ανεβούμε στα **Μετέωρα**.

- Πώς βρέθηκαν εδώ αυτοί οι θεόρατοι βράχοι, που είναι ξεχωριστοί, ξεκομμένοι από τα βουνά; ρώτησε ο Άλκης.

- Μπορεί να έγιναν έτσι από κάποιες πολύ παλιές **γεωλογικές μεταβολές**, είπε ο κ. Περικλής.

Η **ατμοσφαιρική διάβρωση**, δηλαδή το φάγωμά τους από τις αλλαγές του καιρού, τις βροχές, τους πάγους, το δυνατό άνεμο κτλ., βοήθησε να πάρουν τη μορφή που έχουν τώρα. Αυτή η ερμηνεία φαίνεται σήμερα πιο πιστευτή.

Αποψη των Μετεώρων

- Γιατί; Υπάρχει και άλλη; ρωτά η κ. Ασπασία.

- Ναι, απαντά ο κ. Περικλής. Αρκετοί ντόπιοι πιστεύουν ότι εδώ υπήρχε παλιά θάλασσα κι ότι οι βράχοι έγιναν έτσι από τα κύματά της.

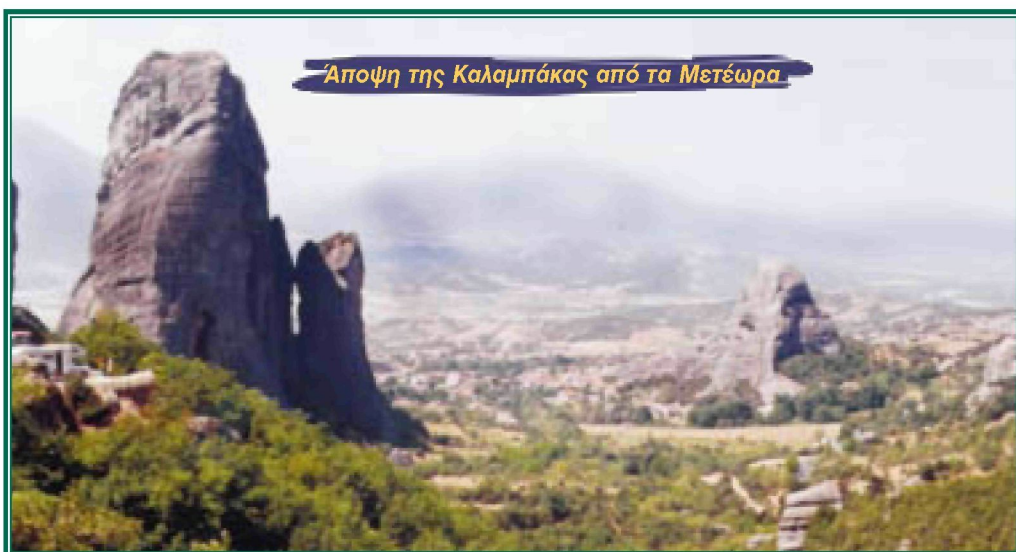

- Πόσο ψηλοί είναι; ρωτά η Άρτεμη.
- Ο ψηλότερος βράχος, το **“Μετέωρο”**, όπως το ονόμασε ο πρώτος που κατοίκησε σ’ αυτόν, ο **ασκητής** Αθανάσιος, ξεπερνάει τα 600 μέτρα. Οι άλλοι βράχοι είναι χαμηλότεροι.

Έφτασαν στο **Καστράκι**, ένα όμορφο χωριό, χτισμένο στις ρίζες των βράχων. Κι εδώ υπάρχουν πολλά κεντράκια για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών.

Στην άκρη του ξεχωρίζουν τα ερείπια του κάστρου του.

Ανέβασμα με δίχτυ στα Μετέωρα

- Το πρώτο μοναστήρι που θα δούμε είναι στο Μεγάλο Μετέωρο.

Η εκκλησία του είναι στο όνομα της **Μεταμόρφωσης του Σωτήρα**.

Το ανέβασμα σ' αυτό παλιά γινόταν με δίχτυ, που το ανέβαζαν με ένα χειροκίνητο μηχανισμό που τον έλεγαν **μάγγανο**. Αργότερα, μπορούσαν να ανεβαίνουν και με ανεμόσκαλα.

- Και τώρα έτσι θα ανεβούμε; ρώτησε φοβισμένα η Άρτεμη.

- Όχι, μη φοβάσαι, θα δεις, απάντησε ο πατέρας της.

Ανεβαίνουν με το αυτοκίνητο ως ένα σημείο, αρκετά ψηλά. Εκεί υπάρχει ένα πλάτωμα όπου ήταν παρκαρισμένα κι άλλα αυτοκίνητα. Κατέβηκαν. Μπροστά τους είδαν μια σήραγγα σκαλισμένη στο βράχο.

- Να, είπε ο κ. Περικλής. Τρύπησαν το βράχο κι όλα είναι εύκολα τώρα. Μετά τη σήραγγα άρχισαν ν' ανεβαίνουν τα σκαλοπάτια.

Η Άρτεμη μετρούσε μέσα της.

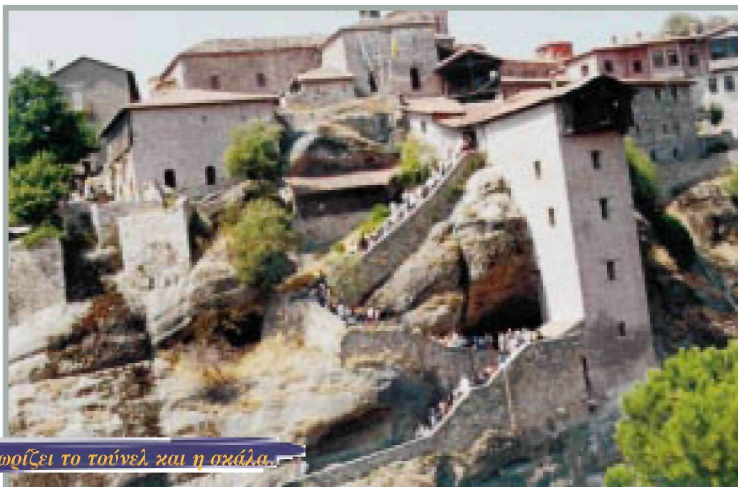
- Πόσα είναι; τη ρωτά ο Άλκης.

- Εγώ τα βρήκα 140, απαντά εκείνη.

Έφτασαν στο χώρο του μοναστηριού. Μπροστά τους μια μεγάλη εκκλησία. Τους υποδέχτηκε ένας καλόγερος.

- Η εκκλησία της Μεταμόρφωσης, τους πληροφορεί.

Μπαίνουν μέσα. Κάνουν το σταυρό τους, ανάβουν κεράκια. Όπως βλέπετε, συνεχίζει ο καλόγερος, το τέμπλο και ο αρχιερατικός θρόνος είναι πολύ παλιός. Και τα δύο είναι σκαλισμένα σε ξύλο, με πολλή υπομονή και τέχνη. Προσέξτε αυτή την εικόνα. Είναι η εικόνα της Παναγίας

Το Μεγάλο Μετέωρο: Σεχωρίζει το τούνελ και η σκάλα.

της **Γλυκοφιλούσας**. Είναι σπουδαίο **κειμήλιο**. Παλιά ήταν στο Μοναστήρι της Λοξάδας, στην Καρδίτσα. Το μοναστήρι αυτό κάηκε. Η εικόνα όμως σώθηκε. Όπως βλέπετε, είναι γεμάτη με ασημένια αφιερώματα και πολύτιμα πετράδια.

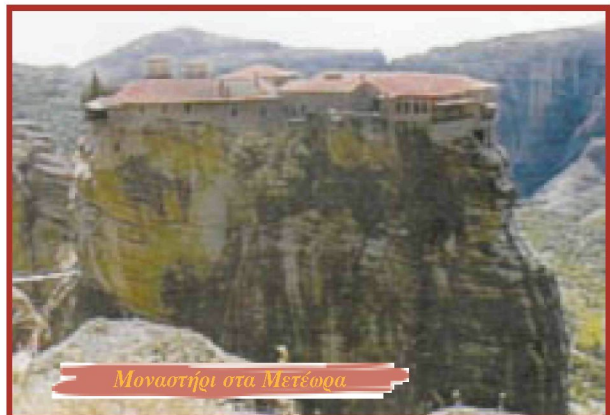
Κάθε χρόνο μεταφέρεται για ένα μήνα στην Καρδίτσα (6 Αυγούστου - 6 Σεπτεμβρίου), για να την προσκυνήσει ο κόσμος.

Επισκέπτονται και άλλους χώρους του μοναστηριού. Βλέπουν έναν αρχαίο επιτάφιο, κομμάτια από ένα αγκάθινο στεφάνι κι ένα σφουγγάρι.

- Σύμφωνα με την παράδοση, συνεχίζει ο μοναχός που τους ξεναγούσε, αυτά είναι από το Μαρτύριο του Κυρίου.

Πηγαίνουν και στη βιβλιοθήκη.

- Εδώ υπάρχουν 600 περίπου πολύ παλιά βιβλία, ευαγγέλια σε **περγαμηνές** κ.ά., αν και το μοναστήρι λεηλατήθηκε δύο φορές από τους Τούρκους τον καιρό της Τουρκοκρατίας, συνέχισε ο **μοναχός**.

- Τι είναι οι περγαμηνές; ρώτησε η Άρτεμη.

- Παλιότερα δεν υπήρχε το χαρτί που ξέρουμε σήμερα, είπε ο καλόγερος. Έφτιαχναν χαρτί από δέρματα ζώων, που τα επεξεργάζονταν καλά, με τέχνη. Αυτό το είδος του χαρτιού, επειδή πρωτοκατασκευάστηκε στην **Πέργαμο** της Μικράς Ασίας, το ονόμασαν περγαμηνή.

- Χρησιμοποιείται σήμερα αυτό το χαρτί; ρώτησε ο Άλκης.

- Βέβαια, απάντησε ο καλόγερος, σε εξαιρετικές, όμως, περιπτώσεις. Όταν μεγαλώσετε και σπουδάσετε, τα Διπλώματά σας από το Πανεπιστήμιο θα είναι γραμμένα σε περγαμηνή.

Επισκέπτονται και άλλους χώρους. Βλέπουν το κελάρι, τον ξενώνα κτλ. Ευχαριστούν τον καλόγερο, αγοράζουν και μικρά ενθύμια καθώς και φωτογραφίες και φεύγουν γεμάτοι από εντυπώσεις.

- Πολύ όμορφα ήταν όλα, παρατήρησε ο Άλκης. Κρίμα που φύγαμε τόσο γρήγορα. Θα ήθελα να μείνουμε κι άλλο, να κοιμηθούμε και στον ξενώνα.

- Δεν είναι εύκολο αυτό, είπε η κ. Ασπασία. Θα έχουν πολλούς φιλοξενούμενους αυτό τον καιρό. Θα έρθουμε άλλη φορά.

- Θα συνεχίσουμε; ρώτησε η Άρτεμη.

- Αν θέλετε, ναι, απάντησε ο κ. Περικλής. Έχουμε πολλή ώρα μπροστά μας ώσπου να νυχτώσει. Ας δούμε και κανένα άλλο μοναστήρι.

Στο μοναστήρι της Αγίας Τριάδας, που ήταν το πιο κοντινό, ανέβηκαν από μια κυκλική σκάλα με 140 σκαλοπάτια, που μέτρησε τώρα ο Άλκης.

Κι εδώ ένας μοναχός που τους ξενάγησε, τους εξηγεί:

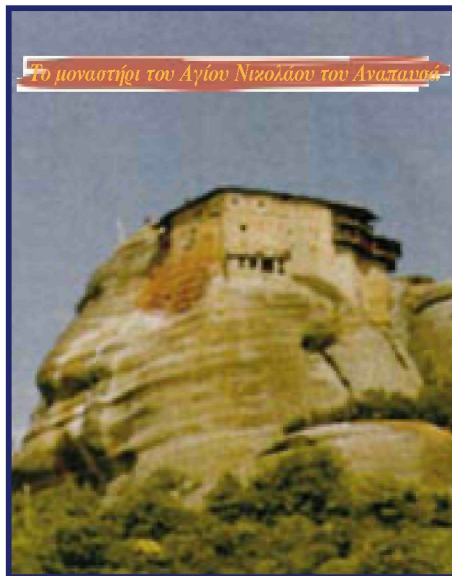
- Το μοναστήρι είναι χτισμένο, όπως βλέπετε, σ' ένα από τα ωραιότερα υψώματα των Μετεώρων. Χτίστηκε το 1458. Τα σκαλιά του σκαλίστηκαν με υπομονή και κόπο το 1925.

Είδαν πρώτα ένα παράξενο παρεκκλήσι.

- Είναι σκαλισμένο μέσα στην πέτρα, τους εξηγεί ο καλόγερος.

Η εκκλησία της Αγίας Τριάδας είχε ωραίες αιογραφίες.

- Το μοναστήρι ήταν πολύ πλούσιο σε κειμήλια, συνεχίζει ο καλόγερος. Είχε

πολύτιμα ιερά σκευή, άμφια, λείψανα αγίων, κώδικες γραμμένους σε περγαμηνές κ.ά. Το λεηλάτησαν όμως οι Χιτλερικοί, που ανέβηκαν εδώ τις μαύρες μέρες της Κατοχής. Θύματα της θηριωδίας τους ήταν ακόμη και τα μοναστήρια...

- Θα τελειώσουμε την επίσκεψή μας στα Μετέωρα, βλέποντας ακόμη ένα μοναστήρι, είπε ο κ. Περικλής. Η ώρα περνάει. Πρέπει να ξεκουραστούμε κιόλας.

- Πραγματικά, παρατήρησε η κ. Ασπασία. Η μέρα ήταν πολύ κουραστική. Ανεβαίνουν στο μοναστήρι του Βαρλαάμ. Λιγότερα σκαλιά εδώ.

- Δεν κουράζονται οι καλόγεροι ν' ανεβοκατεβαίνουν τόσα σκαλοπάτια; παρατήρησε η Άρτεμη.

- Σίγουρα δεν τα ανεβοκατεβαίνουν όλη την ώρα, είπε ο Άλκης.

Κι εδώ ένας καλόγερος τους ξεναγεί.

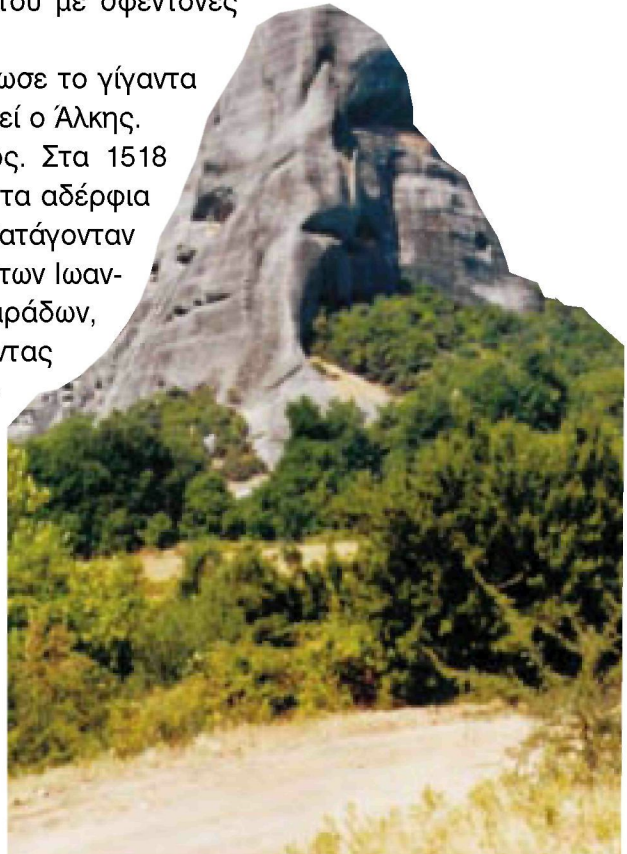
- Το μοναστήρι χτίστηκε το 1350, τους εξηγεί, από τον ιερομόναχο Βαρλαάμ. Στην αρχή ζούσε σε μια σπηλιά. Την εποχή εκείνη υπήρχαν στη χώρα πολλοί ληστές. Δεν τόλμησαν όμως ν' ανέβουν εδώ. Όπως λέει η παράδοση, ο Βαρλαάμ φύλαγε τη σπηλιά του με σφεντόνες και λιθάρια...

- Όπως ο Δαβίδ, που σκότωσε το γίγαντα Γολιάθ με σφεντόνα, παρατηρεί ο Άλκης.

- Σωστά, είπε ο καλόγερος. Στα 1518 έφτασαν εδώ δύο καλόγεροι, τα αδέρφια Νεκτάριος και Θεοφάνης. Κατάγονταν από μια αρχοντική οικογένεια των Ιωαννίνων, την οικογένεια των Αψαράδων, όπως την έλεγαν. Δουλεύοντας σκληρά για 20 ολόκληρα χρόνια, ξανάκαναν καινούργιες τις εκκλησίες των Τριών Ιεραρχών και των Αγίων Πάντων, που ήταν ψηλά στο βράχο τους.

Ξανάχτισαν το μοναστήρι. Έκαναν τη δεξαμενή του νερού και τα σκαλοπάτια.

- Όλα αυτά, δηλαδή, έχουν ηλικία περίπου 650 χρόνων, παρατήρησε ο Άλκης.

- Σωστά, είπε ο καλόγερος. Αν όμως λογαριάσουμε ότι στην Ελλάδα υπάρχουν μνημεία πολύ πιο παλιά, τούτα εδώ είναι πολύ νέα μπροστά τους. Πάμε τώρα να δούμε και το μοναστήρι και τις εκκλησίες του, συνέχισε. Όλα αποτελούν ένα Βυζαντινό μνημείο εξαιρετικής τέχνης.

Οι εκκλησίες έχουν αγιογραφίες και τοιχογραφίες πολύ ωραίες.

- Υπάρχουν αρκετά μοναστήρια ακόμη, είπε ο κ. Περικλής. Δεν μπορούμε να πάμε σε όλα, αυτή τη φορά τουλάχιστο. Μπορούμε όμως να πάρουμε πληροφορίες γι' αυτά από το "γέροντα", που τόσο πρόθυμα μας ξενάγησε εδώ.

- Ευχαρίστως, είπε ο μοναχός. Αν και όλα τα μοναστήρια των Μετεώρων έχουν κάτι σπουδαίο να δείξουν, δεν είναι εύκολο να ανεβεί κανείς σ' αυτά. Τα μοναστήρια που θα μπορέσετε να δείτε είναι:

▶ **Η μονή Ρουσσάνου**

Σ' αυτή μονάζουν μοναχές. Η εκκλησία της είναι στο όνομα της Μεταμόρφωσης του Σωτήρα. Ως το 1897 ανέβαινε κανείς σ' αυτή με ανεμόσκαλα. Ύστερα έγιναν ξύλινες γέφυρες. Τώρα υπάρχει μόνιμη γέφυρα. Το μοναστήρι ανακαινίστηκε το 1545. Τότε χτίστηκε και ο ναός του Σωτήρα.

▶ **Η μονή του Αγίου Στεφάνου**

Το μοναστήρι αυτό, όπως δείχνει μια επιγραφή, κατοικούνταν τουλάχιστο από το 1192 μ.Χ. Εδώ ήρθε ο Βυζαντινός αυτοκράτορας Ανδρόνικος Β' Παλαιολόγος το 1333. Στο χώρο του υπάρχει και η εκκλησία του αγίου Χαράλαμπου, που χτίστηκε το 1798 κι έχει επίχρυσο τέμπλο και πολλά ξυλόγλυπτα. Η μονή βομβαρδίστηκε το 1943 από τους Χιτλερικούς με πυροβόλα που είχαν στήσει στην Καλαμπάκα.

▶ **Το μοναστήρι του Αγίου Νικολάου του Αναπαυσά**

Κοντά βρίσκεται κι αυτό το μοναστήρι, που στην εκκλησία του υπάρχουν αγιογραφίες του 1527. Έχουν γίνει από τον ξακουστό αγιογράφο **Θεοφάνη**.

Ευχαριστούν τον ξεναγό τους και φεύγουν από τα Μετέωρα.

Κατεβαίνουν στο Καστράκι και πάνε αμέσως σ' ένα κάμπινγκ που ήταν στην είσοδο του χωριού. Στήνουν γρήγορα τη σκηνή τους, τρώνε και κοιμούνται.

- Ποτέ μου δεν είχα κοιμηθεί τόσο ωραία! είπε η Άρτεμη το πρωί που ξύπνησαν.

Ετοιμάζονται γρήγορα, τρώνε κάτι και ξεκινούν.

- Πού πάμε τώρα; ρώτησε ο Άλκης.

- Στα Τρίκαλα, απαντά ο κ. Περικλής.
- Μα δεν έχει τίποτε άλλο εδώ;
- Υπάρχουν μερικά αξιοθέατα στα χωριά της περιφέρειας. Είναι όμως όλα

σχεδόν **ορεινά**. Θέλει και κόπο και χρόνο για να τα δούμε. Θα πούμε όμως μερικά πράγματα για κάποια από αυτά, ενώ θα πηγαίνουμε στα Τρίκαλα. Εσείς θα έχετε το χάρτη σας ανοιχτό για να βλέπετε που είναι το καθένα τους. Βέβαια, αν συναντήσουμε κανένα στο δρόμο μας, δε θα χάσουμε την ευκαιρία να το δούμε κιόλας, είπε ο κ. Περικλής.

▶ Το χωριό **Αμάραντος** είναι πάνω στον Αχελώο ποταμό, που οι ντόπιοι τον λένε και **Ασπροπόταμο**. Εδώ είχαν το κέντρο τους αρκετοί **Κλέφτες** και **Αρματωλοί** της εποχής της Τουρκοκρατίας. Στο χωριό υπάρχει και τουριστικό περίπτερο.

- Τι ήταν οι Κλέφτες και οι Αρματωλοί, μπαμπά; ρώτησε η Άρτεμη. Και τι είναι το τουριστικό περίπτερο;

- Πω πω! Βροχή οι ερωτήσεις! Γέλασε ο κ. Περικλής. Ακούστε λοιπόν: Οι **Κλέφτες** ήταν Έλληνες που βγήκαν στα βουνά τον καιρό της Τουρκοκρατίας, για να πολεμήσουν τους Τούρκους κατακτητές. Οι Κλέφτες έμεναν σε ένα μυ-

στικό μέρος, προφυλαγμένο, που το έλεγαν λημέρι. Χτυπούσαν τους Τούρκους ξαφνικά χωρίς να το περιμένουν εκείνοι, σε διαφορετικό μέρος κάθε φορά. Οι Τούρκοι, επειδή δεν κατόρθωσαν να τους εξοντώσουν, ανάθεσαν σε άλλους Έλληνες να τους προστατεύουν από τους Κλέφτες. Αυτοί λέγονταν **Αρματωλοί**, γιατί ήταν οι μόνοι από τους σκλαβωμένους που μπορούσαν να έχουν όπλα, **άρματα**, όπως τα έλεγαν. Οι Αρματωλοί είχαν ορισμένη περιφέρεια, το αρματολίκι, όπως το έλεγαν. Πολλές φορές όμως οι Κλέφτες κι οι Αρματωλοί μιας περιφέρειας ενώνονταν και χτυπούσαν μαζί τους κατακτητές.

Τα **τουριστικά περίπτερα** είναι ξενοδοχεία και εστιατόρια μαζί. Τα έχει χτίσει ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, σε διάφορα μέρη που παρουσιάζουν τουριστική κίνηση για να εξυπηρετήσουν τους επισκέπτες, Έλληνες και ξένους, το καλοκαίρι αλλά και το χειμώνα (ιδιαίτερα για μέρη όπου ευνοούνται τα χειμερινά σπόρ, όπως π.χ. η ορειβάσια, οι χιονοδρομίες κτλ.).

▶ Βλαχάβας

Σ' αυτό γεννήθηκαν οι Αρματωλοί των Χασίων και του Ολύμπου Θανάσης, Θόδωρος, Δημήτρης και Νικόλας Βλαχάβας. Εδώ είχε γεννηθεί και ο Παπαευθύμης Βλαχάβας, που πολέμησε ηρωικά τον Αλή πασά, πιάστηκε και μαρτύρησε στα Γιάννενα.

▶ Καλλιρόη

Το χωριό είχε καταστραφεί τον καιρό της επανάστασης του επισκόπου Τρίκκης, Διονυσίου του Φιλόσοφου (1610 μ.Χ. περίπου).

▶ Καστανιά

Είναι από τα ωραιότερα χωριά της Πίνδου, με άφθονα νερά από πηγές. Γύρω του είναι καρυδιές και καστανιές. Από τις τελευταίες πήρε και το χωριό το όνομά του.

Εδώ υπήρχε και ελληνικό σχολείο τα χρόνια 1873 - 1881. Σώζονταν επίσης σ' αυτό και παλιά σπίτια με **πολεμίστρες και ζεματίστρες**. Υπάρχει και εδώ τουριστικό περίπτερο του Ε.Ο.Τ.

- Τι ήταν οι πολεμίστρες κι οι ζεματίστρες; πετιέται ξανά η Άρτεμη.

- Ήταν τρύπες στον τοίχο, από όπου έβγαζαν τα τουφέκια και πολεμούσαν τους εχθρούς προφυλαγμένοι. Οι ζεματίστρες ήταν θέσεις, από όπου έριχναν ζεματιστό νερό στους εχθρούς που πλησίαζαν για να σκαρφαλώσουν στον τοίχο και να μπουν στο σπίτι.

- Τα σπίτια αυτά ήταν σωστά κάστρα δηλαδή, παρατήρησε ο Άλκης.
- Σωστά, είπε ο κ. Περικλής. Την εποχή αυτή δεν είχαν άλλους τρόπους προστασίας.

► Κρανέα

Το χωριό είναι χτισμένο ανάμεσα σε δάση από έλατα. Έχει καρυδιές, κορομηλιές και κρανιές.

Παλιά εδώ, το κάθε σπίτι είχε και τον αργαλειό του. Υπάρχουν επίσης και **νεροτριβές**.

- Τι είναι οι νεροτριβές; ρώτησε η Άρτεμη.
- Μικροί καταρράκτες από τα νερά των πηγών. Εκεί έπλεναν τα χοντρά υφαντά που χρησιμοποιούνταν για στρωσίδια στα σπίτια ή κλινοσκεπάσματα, απάντησε ο κ. Περικλής.

Και στην Κρανέα υπάρχει τουριστικό περίπτερο.

► Μαλακάσι

Είναι χτισμένο στις ανατολικές πλαγιές της Πίνδου. Ήταν παλιό αρματολίκι.

Τον καιρό της Τουρκοκρατίας το χωριό είχε **προνόμια**, δηλαδή ξεχωριστά δικαιώματα, που τα είχε δώσει κάποιος βεζύρης (υπουργός θα λέγαμε τώρα), του Σουλτάνου Αχμέτ του Α', γιατί είχε σωθεί, κυνηγημένος, σε μια καλύβα του.

► Πολυθέα

Το χωριό βλέπει προς την κοιλάδα του Αχελώου. Από εδώ καταγόταν ένας σύμβουλος του Σουλτάνου, ο Σαραχτούρης, που ο γιος του ήταν μέλος της **Φιλικής Εταιρείας**.

- Και η Φιλική Εταιρεία, τι ήταν; ρωτά ο Άλκης τώρα.
- Στην ιστορία της Στ' τάξης που θα κάνεις στο σχολείο σου τη **σχολική** χρονιά που έρχεται, είπε ο κ. Περικλής, θα μάθεις αρκετά γι' αυτή. Πάντως, η Φιλική Εταιρεία ήταν μια πατριωτική οργάνωση που είχαν ιδρύσει στην Οδησό της Ρωσίας τρεις Έλληνες έμποροι: Ο Νικόλαος **Σκουφάς**, από την Άρτα, ο Αθανάσιος **Τσακάλωφ** από τα Γιάννενα και ο Εμμανουήλ **Ξάνθος** από την Πάτμο. Σκοπός της οργάνωσης αυτής ήταν ο αγώνας για την απελευθέρωση της Ελλάδας.

Οι κάτοικοι του χωριού Πολυθέα, εξακολουθεί ο κ. Περικλής, βοηθούσαν τον Κατσαντώνη και τον Καραϊσκάκη.

Το χωριό παράγει ωραίο τυρί (κεφαλοτύρι - κασέρι).

1.- Δείξε στο χάρτη τα σύνορα του νομού Τρικάλων.

2.- Ο κ. Περικλής είπε ότι “ο χάρτης έχει τη δική του γλώσσα”. Συμφωνείτε μαζί του και γιατί; Τι είδους πληροφορίες μπορεί να πάρει κανείς από ένα χάρτη;

1. Θέματα για συζήτηση

- 3.- Τι θα προτεινάτε σ' ένα φίλο (η) σας να δει αν πάει στην Καλαμπάκα και γιατί;
- 4.- Να συζητήσετε στην τάξη το πώς δημιουργήθηκαν τα Μετέωρα.
- 5.- Τι ήταν οι “περγαμηνές” και πού τις χρησιμοποιούμε σήμερα;
- 6.- Γιατί τα σπίτια της εποχής της Τουρκοκρατίας είχαν πολεμίστρες και ζεματίστρες;
- 7.- Αν βρισκόσασταν ως τουρίστες στο νομό Τρικάλων, σε ποιο ή ποια χωριά θα προσπαθούσατε να πάτε και γιατί;

8.- Ακροστιχίδα

Αν συμπληρώσεις σωστά τις οριζόντιες σειρές της παρακάτω ακροστιχίδας, από τα πρώτα γράμματα των λέξεων που θα βρεις, θα σχηματιστεί ένα βουνό της Θεσσαλίας και του νομού Τρικάλων.-

- 1.- _____ Πόλη που επάνω της βρίσκονται τα Μετέωρα.
- 2.- _____ Θεσσαλός Ξακουστός ήρωας του Τρωικού πολέμου.
- 3.- _____ Θεόρατοι βράχοι του νομού Τρικάλων.
- 4.- _____ Μαρτύρησε πολεμώντας τον Αλή πασά.
- 5.- _____ Το όρος των αρχαίων θεών.

- 6.- _____ Δεν είναι και πολύ ευχάριστος στη σκηνή το χειμώνα.
- 7.- _____ Παραπόταμος του Πηνειού.
- 8.- _____ Θεσσαλός ήρωας της Αργοναυτικής εκστρατείας.
- 9.- _____ Ονομάζεται κι έτσι ο Αχελώος.

(Λέξεις: ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΣ - ΑΧΙΛΛΕΑΣ - ΒΛΑΧΑΒΑΣ - ΙΑΣΟΝΑΣ - ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ - ΜΕΤΕΩΡΑ
- ΝΕΟΧΩΡΙΤΙΚΟΣ - ΟΛΥΜΠΟΣ - ΥΠΝΟΣ).

Ένας περίπατος στην πόλη των Τρίκάλων

I. Στο μεγάλο παζάρι, στην πλατεία της πόλης και στη γέφυρα του Ληθαίου

Συνεχίζουν το δρόμο τους προς τα Τρίκαλα.

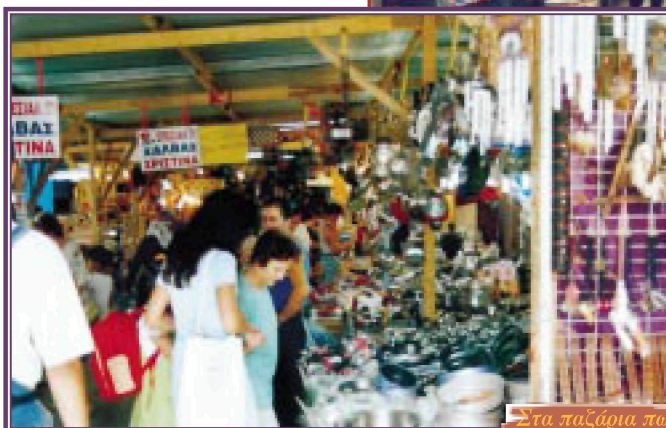
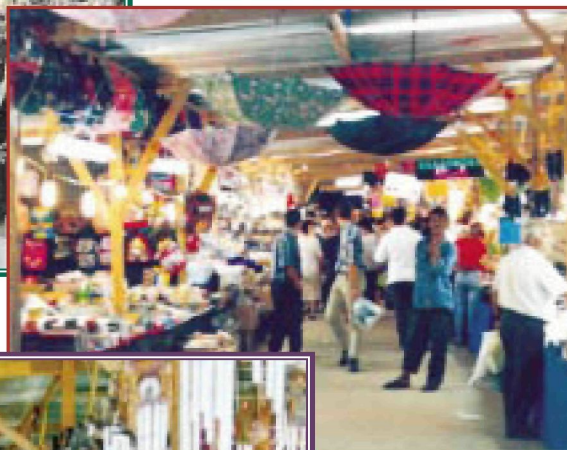
- Σε λίγο φτάνουμε, είτε ο κ. Περικλής, Ξέρω ένα καλό κάμπινγκ. Πάμε εκεί, να στήσουμε τη σκηνή μας σε ίσκιο και μετά να δούμε την πόλη και τα αξιοθέατά της.

Πηγαίνουν στο κάμπινγκ, ταχτοποιούνται, ξαναμπαίνουν στο αυτοκίνητο και ξεκινούν για έναν περίπατο στην πόλη.

- Σήμερα έχει και το μεγάλο παζάρι, λέει ο κ. Περικλής. Να επισκεφθούμε εκείνο πρώτα.

- Τι θα πει παζάρι; ρωτά η Άρτεμη.

- Παζάρι σημαίνει αγορά, είπε ο κ. Περικλής. Είναι ξένη λέξη. Έχει μείνει από τον και-

Στα παζάρια πωλούνται πολλά είδη...

ρό της Τουρκοκρατίας. Συνήθως παζάρι είναι ένας ανοιχτός, ευρύχωρος τόπος μέσα σε πόλη ή σε χωριό, όπου μαζεύονται παραγωγοί και μικροπωλητές και πουλάνε στον κόσμο τα προϊόντα τους ή τα είδη που εμπορεύονται.

Εκτός όμως από το εβδομαδιαίο παζάρι κάθε χρόνο,

το Σεπτέμβριο, γίνεται και μεγάλη εμποροπανήγυρη. Μαζεύονται στα Τρίκαλα εμπορευόμενοι και κόσμος από όλη τη Θεσσαλία.

- Είναι δηλαδή σαν την Έκθεση Θεσσαλονίκης, για την οποία μας έχεις μιλήσει κάποτε; ρώτησε ο Άλκης.

- Όχι ακριβώς. Εδώ πουλάνε τα εμπορεύματα και τα προϊόντα. Εκεί τα περισσότερα από τα είδη που εκθέτουν δεν πουλιούνται. Τα βλέπουν μόνο οι πελάτες, μαθαίνουν γι' αυτά και κάνουν μετά παραγγελίες ή τα αγοράζουν στα μαγαζιά που τα πουλάνε. Η έκθεση της Θεσσαλονίκης είναι διεθνής, δηλαδή εκθέτουν εμπορεύματα σ' αυτήν και εταιρείες ή πρόσωπα από όλο τον κόσμο.

Άποψη της πλατείας των Τρικάλων

Σε λίγο φτάνουν στο παζάρι. Είναι σ' έναν ευρύχωρο, ανοιχτό χώρο. Γύρω πάγκοι με διάφορα προϊόντα: Φρούτα και λαχανικά από το Θεσσαλικό κάμπο, καρπούζια, πεπόνια, βερίκοκα, ροδάκινα, κεράσια, ντομάτες, αγγουράκια κ.ά. Κα-

ρύδια κι άλλοι ξηροί καρποί. Διάφορα όσπρια. Σε άλλα σημεία, υφαντά διάφορα, μεταξωτά υφάσματα, κεντήματα και ό,τι άλλο μπορεί να βάλει ο νους του ανθρώπου. Ένα πραγματικά **μεγάλο παζάρι**.

Οι παραγωγοί κι οι μικροπωλητές **διαλαλούν** τα προϊόντα και τα εμπορεύματά τους. Γύρω τους πολύς κόσμος. Άλλοι βλέπουν ακόμη, άλλοι παζαρεύουν, άλλοι αγοράζουν.

- Εδώ, είπε ο κ. Περικλής, πολλοί παραγωγοί πουλούν οι ίδιοι τα προϊόντα

Άποψη της πλατείας των Τρικάλων και του Αηθαίου

τους. Έτσι και οι ίδιοι βρίσκουν καλύτερες τιμές και ο κόσμος ψωνίζει φτηνότερα τα είδη που χρειάζεται.

Ανακατεύονται με τον κόσμο, βλέπουν τα διάφορα είδη, αγοράζουν κά-

ποια ενθύμια καθώς και φρούτα για το κάμπινγκ και φεύγουν.

- Πού πάμε τώρα; ρωτούν τα παιδιά.
- Αν θέλετε, πάμε μια βόλτα στην πλατεία. Ρίχνουμε και μια γρήγορη ματιά στην πόλη.

Συμφωνούν όλοι. Περνούν τους δρόμους των Τρικάλων.

- Όπως βλέπετε, η πόλη είναι πολύ όμορφη, είτε η κ. Ασπασία. Έχει και **ρυμοτομία**.

- Τι θα πει αυτό, πάλι; ρωτά η Άρτεμη.

Άποψη του Ασκληπιείου στα Τρίκαλα

- Σχέδιο, απαντά ο Άλκης. Τα κτίρια είναι χτισμένα σε μεγάλα οικοδομικά τετράγωνα, όπως τα λένε. Οι δρόμοι είναι φαρδιοί και ίσιοι. Υπάρχει τάξη. Έφτασαν στο κέντρο της πόλης. Παρκάρισαν το αυτοκίνητο.

- Πάμε με τα πόδια για λίγο, είπε ο κ. Περικλής.

Φτάνουν στο ποτάμι. Περνά μέσα από την πόλη. Δεξιά κι αριστερά στις όχθες, υπάρχουν βαθύσκια πλατάνια και λεύκες. Μπροστά τους ένα γεφύρι.

- Περνάμε; ρωτούν τα παιδιά.

- Φυσικά, λέει ο κ. Περικλής. Όπως βλέπετε, από αυτή τη γέφυρα δεν περνούν τώρα αυτοκίνητα. Είναι μόνο για πεζούς. Οι Τρικαλινοί θέλουν να τη διατηρήσουν. Έχει κι αυτή την ιστορία της. Το 1941, όταν οι Άγγλοι υποχωρούσαν, γιατί ήταν λίγοι και δεν μπορούσαν να αντιμετωπίσουν τις στρατιές του Χίτλερ, θέλησαν να ανατινάξουν τη γέφυρα, για να δυσκολέψουν το πέρασμα των Γερμανών, όμως δεν το κατόρθωσαν. Έγιναν μάχες κι εδώ.

Φτάνουν στην κεντρική πλατεία. Γύρω γύρω υπάρχουν ωραία λουλούδια. Υπάρχουν, επίσης, καθαρά και περιποιημένα κέντρα.

- Στάση για καφέ κι αναψυκτικό, λέει ο κ. Περικλής.

Κάθισαν, δροσίστηκαν, ξεκουράστηκαν.

- Μήπως πεινάτε; ρώτησε η κ. Ασπασία.

- Όχι, είναι αρκετά γρήγορα ακόμη, είπαν όλοι. Ξαναγυρνάμε αργότερα.

- Συνεχίζουμε, λοιπόν. Πάμε πρώτα στο Ασκληπιείο.

II. Στο Ασκληπιείο

- Τι είναι το Ασκληπιείο; ρωτά η Άρτεμη.

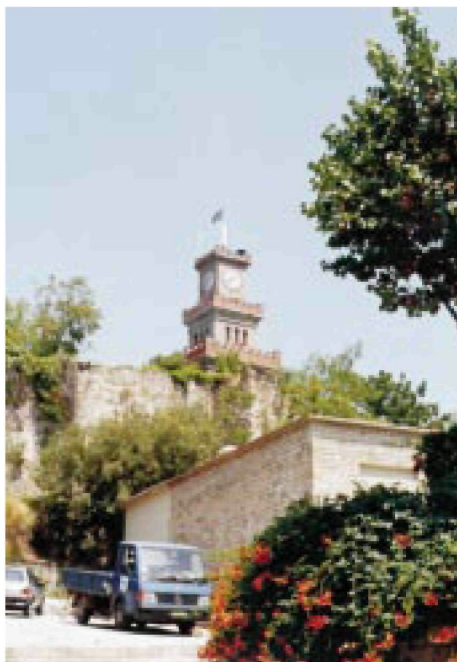
- Αρχαίο νοσοκομείο, είπε ο κ. Περικλής.

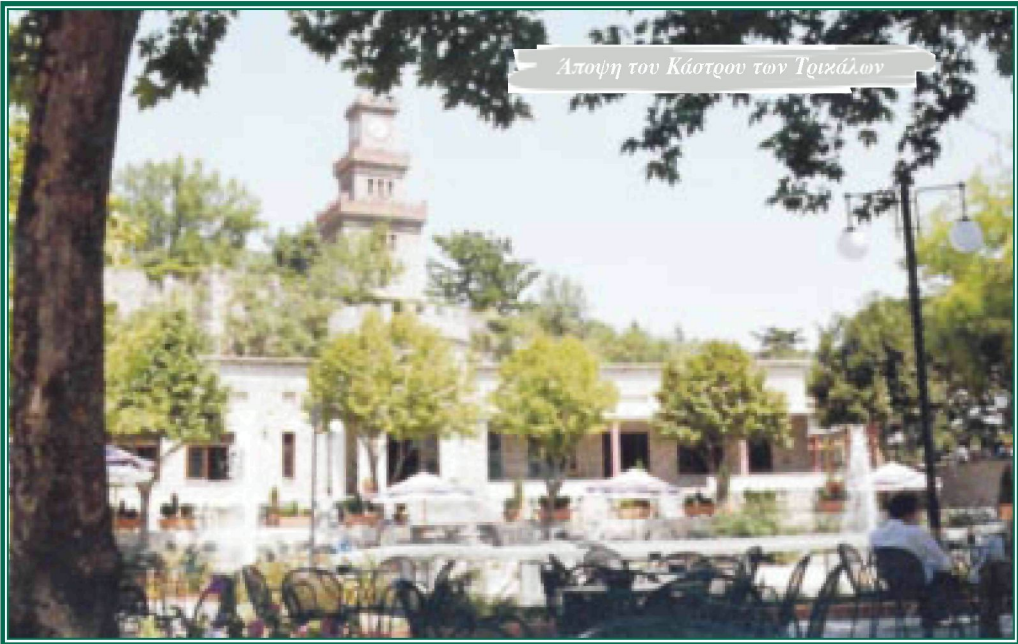
Σε λίγο έφτασαν εκεί.

- Τυχεροί είστε, τους λέει ο φύλακας. Είναι εδώ και ένας υπάλληλος της **Εφορείας αρχαιοτήτων**. Θα σας εξηγήσει πολλά πράγματα.

- Τι είναι η Εφορεία αρχαιοτήτων; ρωτά ο Άλκης.

- Είναι η υπηρεσία που φροντίζει τα

Αποψη του Κάστρου των Τριγιάλων

αρχαία μνημεία της χώρας μας, απαντά ο υπάλληλος. Έχει ειδικούς επιστήμονες, τους αρχαιολόγους, που κάνουν ανασκαφές και φροντίζουν για τη φύλαξη των ευρημάτων, των κτιρίων κτλ. που βγαίνουν από αυτές. Μελετούν αυτά τα **ευρήματα**, υπολογίζουν από πότε είναι, σε ποια αρχαία πόλη ανήκουν κτλ. Έτσι, πλουτίζονται οι γνώσεις μας για το παρελθόν και γνωρίζουμε την ιστορία και τον πολιτισμό των προγόνων μας, των ανθρώπων δηλαδή που έζησαν εκατοντάδες και χιλιάδες χρόνια πριν από εμάς.

Τα ερείπια που βλέπετε είναι το λουτρό του Ασκληπιείου. Το Ασκληπιείο καταστράφηκε στις αρχές του 6ου μ.Χ. αιώνα, από πυρκαγιά. Εδώ έρχονταν άρρωστοι από όλα τα μέρη της Ελλάδας, αλλά και από αλλού.

Η θεραπεία ξεκινούσε από το λουτρό. Γινόταν πρώτα καθαριότητα του σώματος, με ζεστό ή κρύο νερό. Ακολουθούσε ελαφρό μασάζ και δίαιτα. Έδιναν και φάρμακα. Μερικές φορές γίνονταν και μικρές χειρουργικές επεμβάσεις. Στο Ασκληπιείο υπήρχε και ήρεμο περιβάλλον, που βοηθούσε επίσης στη θεραπεία.

Υπήρχαν εδώ και ζώα, ιδιαίτερα τα φίδια του Ασκληπιού.

Ανώτερος απ' όλους στο Ασκληπιείο ήταν ο **Μεγάλος Ιερέας**. Αυτός όριζε τι θεραπεία θα γίνει και πόσο θα κρατήσει. Τον αντικαταστάτη του Μεγάλου Ιερέα τον ονόμαζαν **Πυροφόρο** και τους βοηθούς τους **Ιερομνήμονες**.

Ο άρρωστος που γινόταν καλά έπρεπε να αφιερώσει στο θεό Ασκληπιό μια εντοιχισμένη πλάκα, όπου γραφόταν και το ιστορικό της αρρώστιάς του.

- Τι ήταν ο Ασκληπιός; ρωτά η Άρτεμη.

- Ο Ασκληπιός ήταν μεγάλος γιατρός της αρχαιότητας και μετά θεός της ιατρικής, απάντησε ο **Ξεναγός** τους. Στα Τρίκαλα - την αρχαία Τρίκκη - έκανε το πρώτο του θεραπευτήριο. Γεννήθηκε, όπως λέει ο θρύλος, στην Τρίκκη ή κάπου στην περιφέρειά της.

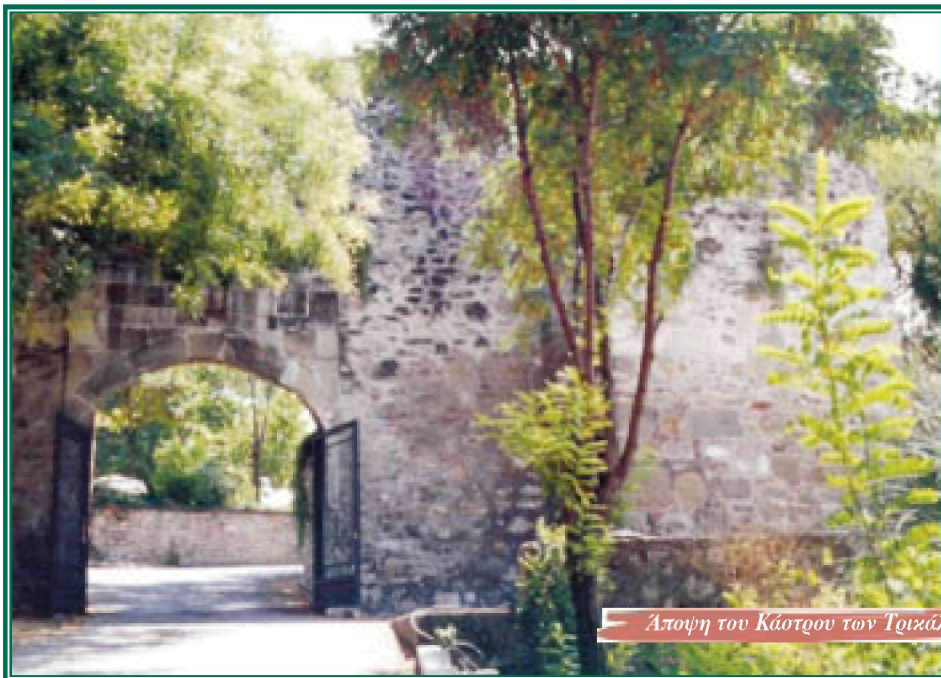
Πατέρας του ήταν ο θεός **Απόλλωνας** και μητέρα του η **Κορωνίδα**. Το Ασκληπιείο της Τρίκκης είναι το αρχαιότερο. Δεν είναι όμως το μοναδικό. Υπάρχουν τέτοια και στην Επίδαυρο και στην Κω.

- Αν θέλετε, παιδιά, ρωτήστε για ό,τι δεν καταλάβατε τον ξεναγό μας, είτε ο κ. Περικλής.

- Αυτά που είπατε, λέει ο Άλκης στον υπάλληλο, τα καταλάβαμε. Σας ευχαριστούμε πολύ. Μήπως τώρα μπορείτε να μας πείτε από πού πήραν το όνομά τους τα Τρίκαλα;

- Ευχαρίστως, τους είπε ο υπάλληλος.

Στη θέση των σημερινών Τρικάλων υπήρχε μια αρχαία πόλη, η Τρίκκη. Είναι γνωστή από τα **ομηρικά** χρόνια ακόμη.

Αποψη του Κάστρου των Τρικάλων

Η αρχαία Τρίκκη είχε μεγάλη ανάπτυξη και κατά τους αρχαίους ιστορικούς χρόνους. Ήταν ξακουστή - όπως άλλωστε κι ολόκληρη η Θεσσαλία - για τα άλογα που έτρεφε. «Αλογοτρόφο» ονομάζει ο Όμηρος στην Ιλιάδα και τη Φθία, πατρίδα του Αχιλλέα. Λέγεται ότι άλογα από την Τρίκκη εικονίζονται και στα αριστουργήματα της γλυπτικής τέχνης στον Παρθενώνα. Οι άρχοντες της Τρίκκης ήταν σπουδαίοι καβαλάρηδες.

- Τι άλλο αξίζει τον κόπο να δούμε εδώ; ρώτησε ο Άλκης.
- Θα πάτε στο Κάστρο, στο τζαμί του Οσμάν Σαχ, στην πλατεία και στην κεντρική γέφυρα του Ληθαίου, είπε ο Ξεναγός.

- Περάσαμε κιάλας από την πλατεία και τη γέφυρα, είπε ο κ. Περικλής.

Μπορούμε όμως να φάμε κάπου, να δούμε το φρούριο και το τζαμί και να φύγουμε μετά για την Καρδίτσα.

III. Στο φρούριο

Ευχαριστούν τον Ξεναγό και φεύγουν.

Μετά το μεσημεριανό φαγητό και την ξεκούραση στο δροσερό κάμπινγκ, ανεβαίνουν στο Κάστρο της πόλης, που βρίσκεται στο ψηλότερο σημείο της.

Στην είσοδο του κάστρου κάποιος προθυμοποιείται να τους δώσει πληροφορίες.

-Το φρούριο είναι βυζαντινό. Οι Τούρκοι το επισκεύασαν, όταν η Θεσσαλία σκλαβώθηκε σ' αυτούς. Στο προαύλιό του ήταν ο βυζαντινός ναός του Ταξιάρχη Μιχαήλ. Τον είχε χτίσει τον 13ο αιώνα ο Δεσπότης της Ηπείρου Μιχαήλ Κομνηνός. Ανατολικά του Κάστρου οι Τούρκοι είχαν βάλει ένα μεγάλο ρολόι. Οι Έλληνες το αντικατέστησαν το 1936. Το 1941, οι Γερμανοί, νομίζοντάς το για παρατηρητήριο, το βομβάρδισαν.

Ευχαριστούν τον πρόθυμο κύριο, που τους έδωσε τις πληροφορίες και κατηγορίζουν για το τζαμί του Οσμάν Σαχ.

IV. Στο τζαμί του Οσμάν Σαχ

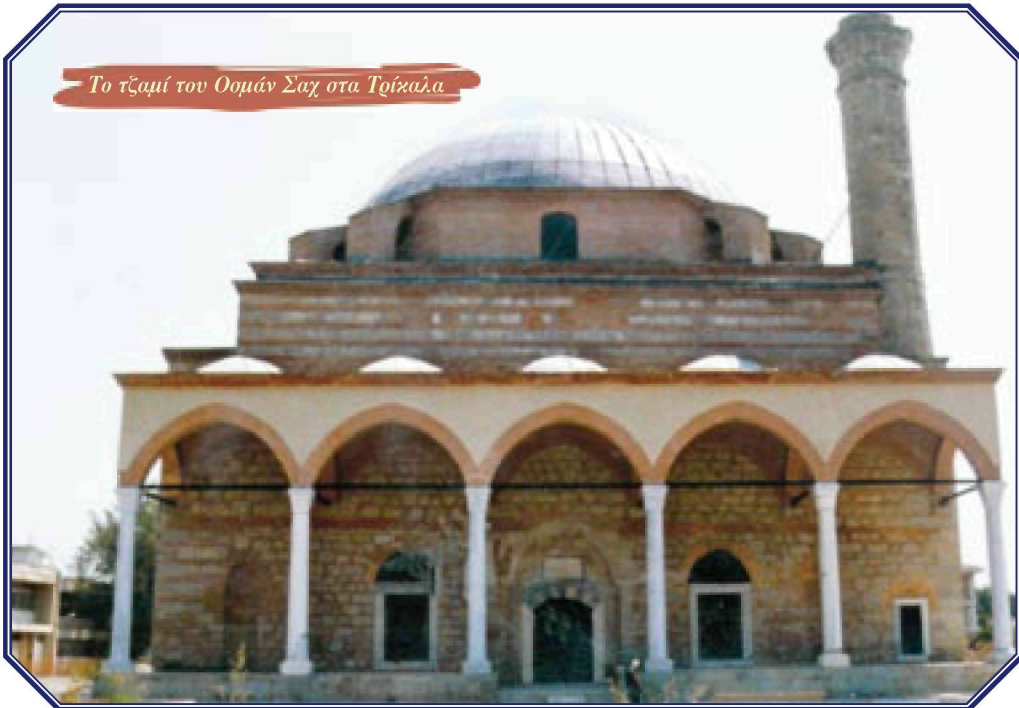
Εντύπωση τους έκανε εδώ ο τρούλος του τζαμιού, που έχει ύψος 22,5 μέτρα. Στηρίζεται σε τέσσερις λεπτές μαρμάρινες κολώνες.

- Έχω ξανάρθει εδώ, τους είπε ο κ. Περικλής, και ξέρω αρκετά πράγματα.

- Πες μας τα κι εμάς τότε, είπε ο Άλκης.

- Τα μάρμαρα στην είσοδο είναι στολισμένα με φύλλα χρυσού.

Το τζαμί χτίστηκε από το Σινάν πασά, που είχε γεννηθεί από χριστιανούς γονείς από την Καππαδοκία. Ήταν ξακουστός πρωτομάστορας της εποχής εκεί-

νης. Τα έξοδα για το χτίσιμο του τζαμιού τα είχε βάλει ο Οσμάν Σαχ, Τούρκος πρίγκιπας που κατέφυγε στα Τρίκαλα, γιατί κινδύνευε να δολοφονηθεί.

Ο Οσμάν σώθηκε από την παρά λίγο δολοφονία του και θεραπεύτηκε στα Τρίκαλα και από κάποια αρρώστια, που τον βασάνιζε. Για να ευχαριστήσει τον Αλλάχ, έχτισε αυτό το τζαμί.

Στο μεταξύ αρχίζει να βραδιάζει.

- Προτείνω να μείνουμε στο κάμπινγκ απόψε, είπε ο κ. Περικλής. Αύριο το πρωί με τη δροσιά, ξεκινάμε για την Καρδίτσα, όπου είναι ο επόμενος σταθμός μας. Πάμε τώρα για φαγητό και στη συνέχεια για ύπνο.

- Δεν έχει άλλα αξιοθέατα η περιοχή; ρώτησε ο Άλκης.

- Έχει αρκετά ακόμα, απάντησε ο κ. Περικλής. Είναι όμως σε χωριά. Πολλά από αυτά είναι ορεινά. Χρειάζεται ώρα να περάσουμε από όλα και φοβάμαι ότι δε θα προλάβουμε.

- Πες μας τότε εσύ γι' αυτά, είπε η Άρτεμη. Σίγουρα θα ξέρεις ενδιαφέρουσες πληροφορίες.

V. Άλλα αξιοθέατα της περιοχής Τρικάλων

Μετά το φαγητό, ανοίγουν το χάρτη σ' ένα από τα τραπέζια του κάμπινγκ και, πίνοντας οι μεγάλοι την μπίρα τους και τα παιδιά τα αναψυκτικά τους, αρχίζουν ένα φανταστικό τουριστικό ταξίδι στην περιοχή των Τρικάλων, με «ξεναγό» τον κ. Περικλή, που άρχισε να δείχνει στο χάρτη τα πιο γνωστά χωριά των Τρικάλων, όπως την Πύλη, τη Φαρκαδόνα, το Ζάρκο, το Περτούλι και άλλα και να διηγείται ό,τι θυμόταν από την ιστορία τους.

Τελειώνοντας, ο κ. Περικλής είπε:

- Ας μείνουμε εδώ απόψε και αύριο φεύγουμε για την Καρδίτσα. Με την ευκαιρία, θα δω και κάποιους πελάτες μου.

Έμειναν το βράδυ στα Τρίκαλα. Βραδινό φαγητό σε εξοχικό κέντρο της πόλης. Ευχάριστος ύπνος στη δροσιά του κάμπινγκ, δίπλα στον Πηνειό.

Την επόμενη ημέρα ξεκινούν για την Καρδίτσα.

Ασκήσεις - δραστηριότητες - εργασίες

1.- Θέματα για συζήτηση

- 1.- Να συζητήσετε στην τάξη για το παζάρι, τη λαϊκή αγορά, την εμποροπανήγυρη, τη Διεθνή έκθεση. Σε τι μοιάζουν; Τι διαφορές έχουν; Ποιο σκοπό εξυπηρετούν;
- 2.- Να συζητήσετε για τη ρυμοτομία και το σχέδιο πόλης.
Σε τι διαφέρει ένας κατοικημένος τόπος με ρυμοτομία από έναν που δεν έχει; Ποια δημόσια υπηρεσία ασχολείται με τη ρυμοτομία;
- 3.- Ποια κρατική υπηρεσία φροντίζει για την εύρεση, τη φύλαξη, την τακτοποίηση κτλ. των αρχαιολογικών ευρημάτων; Πού φυλάγονται τα ευρήματα αυτά;
- 4.- Ποιοι λέγονται ξεναγοί; Ποια είναι η δουλειά τους;
- 5.- Για ποιο σκοπό υπήρχαν την παλιά εποχή φρούρια; Πώς ήταν συνήθως φτιαγμένα; Στην αρχαιότητα πώς λέγονταν τα φρούρια;
- 6.- Τι είναι η Εθνική βιβλιοθήκη; Σε τι διαφέρει από τις άλλες βιβλιοθήκες;
- 7.- Τι ρόλο έπαιξαν τα μοναστήρια τον καιρό της Τουρκοκρατίας και της εθνικής αντίστασης; Γιατί τα πιο πλούσια από αυτά είχαν πολλά κελιά και ξενώνες;
- 8.- Τι είναι τα τουριστικά περίπτερα; Γιατί το κράτος έκανε τουριστικά περίπτερα σε χωριά; Ποια χωριά προτιμήθηκαν;

Νομός Καρδίτσας

1. Θέση Έκταση Πληθυσμός

Αποχαιρετώντας την πόλη των Τρικάλων, τα παιδιά από τα παράθυρα του αυτοκινήτου ρίχνουν τις τελευταίες ματιές σε μέρη που είχαν επισκεφθεί την προηγούμενη μέρα. Μόλις βγήκαν από την πόλη, η Άρτεμη είπε:

- Δεν ανοίγουμε τον άτλαντα να πούμε κάποιες πληροφορίες για τα νέα μέρη που θα επισκεφθούμε;
- Φυσικά, είπε ο Άλκης. Αν και οι γονείς μας δεν έχουν αντίθετη γνώμη...
- Συμφωνούμε, είπε η κ. Ασπασία. Σε ακούμε, Άλκη.

Ο νομός Καρδίτσας, άρχισε ο Άλκις, βρίσκεται στη ΝΔ πλευρά της Θεσσαλίας. Έχει έκταση 2500 περίπου τ. χ. και πληθυσμό 127.000, περίπου, κατοίκους.

2. Σύνορα

Ο νομός συνορεύει βόρεια με το νομό Τρικάλων, νότια με τη Στερεά Ελλάδα, δυτικά με την Ήπειρο και ανατολικά με το νομό Λαρίσης.

3. Έδαφος

Το μισό έδαφος του νομού είναι ορεινό και το άλλο μισό πεδινό. Γνωστά βουνά είναι ο Ιταμός, το Βουτσικάκι, το Ντελιμίδι. Τα περισσότερα έχουν υψόμετρο πάνω από 2100 μέτρα. Από τα βουνά αυτά πηγάζουν παραπόταμοι του Πηνειού. Στο νομό υπάρχει και η τεχνητή λίμνη του Ταυρωπού, γνωστή και ως λίμνη Νικολάου Πλαστήρα.

4. Κλίμα

Το κλίμα του νομού είναι **ηπειρωτικό** στην πεδιάδα, γιατί δε φτάνουν εδώ οι ζεστοί θαλασσινοί άνεμοι και **ορεινό** στα βουνά.

5. Συγκοινωνίες

Η συγκοινωνία στο νομό γίνεται με λεωφορεία και τρένα. Όσοι ταξιδεύουν με αεροπλάνα εξυπηρετούνται από το **αεροδρόμιο** της Λάρισας, ενώ εκείνοι που ταξιδεύουν με πλοία εξυπηρετούνται από το λιμάνι του Βόλου.

6. Διοικητική Διάρθρωση

Ο νομός έχει μόνο μία επαρχία με κέντρο την Καρδίτσα, που είναι και πρωτεύουσα του νομού. Έχει όμως και άλλες μικρότερες πόλεις, όπως οι Σοφάδες, το Μουζάκι, η Ματαράγκα, ο Παλαμάς, το Μαυρομάτι, το Λεοντάρι κ.ά. Κάθε μια είναι μικρό κέντρο στην περιοχή τους.

7. Προϊόντα - Ασχολίες των κατοίκων

- Ο νομός παράγει πολύ βαμβάκι. Τα άλλα προϊόντα του είναι δημητριακά, (σιτάρι, καλαμπόκι, σίκαλη, βρώμη), ζαχαρότευτλα, όσπρια, (φασόλια, φακές, κουκιά, ρεβίθια, μπιζέλια, αρακά κτλ.), κηπευτικά, (αγγουράκια, ντομάτες, μελιτζάνες, μπάμιες, φασολάκια κτλ.), φρούτα (πεπόνια, καρπούζια, αχλάδια, μήλα, κυδώνια, βερίκοκα, ροδάκινα, κεράσια, βύσσινα, σύκα, σταφύλια κτλ.), κρασί - τσίπουρο, ξηρούς καρπούς (καρύδια, αμύγδαλα κτλ.). Στα βουνά έχει δασικά προϊόντα. Ο νομός έχει πολύ καλή κτηνοτροφία. Δεν είναι όμως αναπτυγμένος ο τουρισμός και η βιομηχανία. Στο νομό βρίσκεται και το υδροηλεκτρικό εργοστάσιο του Μέγδοβα. Οι κάτοικοι ασχολούνται, κυρίως, με τη γεωργία, την κτηνοτροφία, την υλοτομία κτλ. Αρκετοί όμως ασχολούνται με το εμπόριο και άλλα επαγγέλματα.

8. Ιαματικές πηγές

Στο νομό Καρδίτσας υπάρχουν αρκετές **ιαματικές πηγές**, όπως της Καϊτσάς, Ματαράγκας, Ρεντίνας. Αρκετά γνωστή είναι η ιαματική πηγή του **Σμοκόβου**. Κάθε χρόνο αρκετοί άνθρωποι πηγαίνουν στα λουτρά για θεραπεία.

- Τι αρρώστιες θεραπεύονται στα λουτρά; ρώτησε η Άρτεμη.
- Οι αρρώστιες που βελτιώνονται από τα λουτρά αυτά είναι τα αρθρικά, οι

Άποψη της Καρδίτσας

ρευματισμοί, παθήσεις του δέρματος, της αναπνοής, των εντέρων, του στομαχιού κτλ., απάντησε ο κ. Περικλής.

- Συνήθως οι άρρωστοι δεν πηγαίνουν μόνοι τους για θεραπεία σε λουτρά, συνέχισε ο Άλκης. Συνοδεύονται και από τους δικούς τους. Έτσι το Σμόκοβο έχει αρκετή κίνηση τους καλοκαιρινούς μήνες και οι κάτοικοί του ασχολούνται και με τουριστικά επαγγέλματα.

- Πολύ καλές οι πληροφορίες που μας είπες για το νομό Καρδίτσας, Άλκη, είπε η κ. Ασπασία. Με τη συζήτηση μάλιστα δεν καταλάβαμε πότε κιόλας φτάσαμε. Να, μπήκαμε ήδη στην πόλη της Καρδίτσας.

- Θα πάμε τώρα σε κάποιο κάμπινγκ; ρώτησε η Άρτεμη.

- Θα έλεγα να μην πάμε ακόμη, είπε ο κ. Περικλής. Ας ρίξουμε μια ματιά στην πόλη. Ίσως να μη χρειαστεί να μείνουμε απόψε εδώ. Αν τελειώσουμε γρήγορα, θα φύγουμε για Σοφάδες και Φάρσαλα.

- Ωραία! είπε ο Άλκης. Θα φάμε και χαλβά!

- Ένα ολόκληρο ταψί! πρόσθεσε η Άρτεμη.

9. Αξιοθέατα και ιστορικές πληροφορίες για το νομό

I.- Στην πόλη της Καρδίτσας

- Η Καρδίτσα είναι νέα πόλη, συνέχισε τώρα ο κ. Περικλής. Γι' αυτό και δεν υπάρχουν αρχαιολογικά μνημεία εδώ. Υπάρχουν όμως άλλα αξιοθέατα. Είναι γεωργική και εμπορική πόλη. Δεν έχει μεγάλες βιομηχανίες. Έχει όμως αρκε-

τά εργοστάσια που επεξεργάζονται πολλά από τα προϊόντα του νομού. Ένα από αυτά είναι το **εκκοκκιστήριο** του βαμβακιού, που είναι από τα βασικά προϊόντα του νομού.

- Δηλαδή τι το κάνουν το βαμβάκι εκεί; ρώτησε ο Άλκης.

- Το καθαρίζουν

από τους σπόρους που έχει μέσα και το άλλο υλικό, το συσκευάζουν και το ετοιμάζουν για το εμπόριο, απάντησε ο κ. Περικλής. Φτάνουν στο κέντρο της πόλης. Δεξιά και αριστερά αρκετά μαγαζιά έχουν στοές. Εκεί κοντά είναι και το μεγάλο πάρκο της πόλης με πολύ πράσινο.

- Οι ντόπιοι το λένε Παισιλύπο, είπε ο κ. Περικλής.
- Παράξενο όνομα, παρατήρησε ο Άλκης. Εδώ, δηλαδή, σταματάει η λύπη;
- Μπορεί, είπε ο κ. Περικλής. Μέσα στο πάρκο είναι πολλά όμορφα κέντρα.

Αφού ολοκληρώσουμε τον περίπατό μας μέσα στην πόλη, αξίζει τον κόπο να έρθουμε εδώ, να φάμε και να ξεκουραστούμε. Θα δω μετά κάποιους πελάτες μου κι αν δεν υπάρχει κάτι άλλο να κάνουμε, θα φύγουμε γι' άλλη πόλη.

- Να μην ξεχάσουμε το χαλβά! πετάχτηκε η Άρτεμη.

Καθώς περπατούσαν στην πόλη βρέθηκαν μπροστά στο Μητροπολιτικό ναό.

Ο κ. Περικλής αγόρασε κεριά, τα οποία άναψαν στα μανουάλια. Από τον παπά που ήταν εκεί έμαθαν ότι η εκκλησία χτίστηκε το 19ο αιώνα στο όνομα των αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης.

- Δεν υπάρχουν στην Καρδίτσα πολύ παλιά κτίρια. Είναι νέα πόλη. Αν θέλετε, μπορείτε να πάτε και στο ναό της Ζωοδόχου Πηγής, είπε ο παπάς. Είναι κι αυτός του 19ου αιώνα. Δεν είναι πολύ μακριά από εδώ.

Το ξυλόγλυπτο τέμπλο του ναού ήταν υπέροχο.

- Τι ωραίο! είπε ο Άλκης. Πόση υπομονή και πόσες ώρες δουλειάς χρειάστηκαν για να γίνει αυτό το τέμπλο!

- Και πώς σκάλιζαν το ξύλο εκεί επάνω; απόρησε η Άρτεμη.

- Σίγουρα δεν το σκάλισαν σκαρφαλωμένοι εκεί οι τεχνίτες. Πρώτα σκάλισαν το ξύλο κάτω, στο εργαστήρι τους, κι ύστερα το ανέβασαν και το τοποθέτησαν εκεί, είπε ο Άλκης.

Μετά το Μητροπολιτικό ναό πηγαίνουν στη δημοτική αγορά, ένα θαυμάσιο κτίριο με εξαιρετική αρχιτεκτονική, παρμένη από την παλιά εποχή.

- Γι' αυτή τη δημοτική αγορά, η Καρδίτσα βραβεύτηκε το 1992 στις Βρυξέλλες, είπε ο κ. Περικλής.

Στην αγορά υπήρχε πολύς κόσμος.

- Τετάρτη σήμερα, τους είπε ένας παραγωγός. Έχουμε το βδομαδιατικό παζάρι μας. Έχει κατεβεί κόσμος από τα χωριά αλλά και τις γύρω πόλεις.

Οι πάγκοι είναι φορτωμένοι με διάφορα εμπορεύματα και προϊόντα. Βρίσκεις ακόμη και τσίπουρο, κρασί, μέλι, χωριάτικα λουκάνικα, διάφορα είδη τυριών και χαλβά Φαρσάλων. Αλλού φλοκάτες κι άλλα υφαντά.

- Όλα γνήσια, τους εξηγούν οι πωλητές. Παραγωγή μας.

- Ας πάρουμε λίγο κρασί και τσίπουρο, είπε ο κ. Περικλής. Τα άλλα είδη θέλουν ψυγείο.

- Να αγοράσουμε και μέλι για το πρωινό μας, είπε η κ. Ασπασία.

- Εγώ θα ήθελα ένα κομμάτι λαχανόπιτα, είπε ο Άλκης. Πεινάω...

- Κι εγώ χαλβά! είπε η Άρτεμη. Προκαταβολή! Θα πάρω κι άλλο στα Φάρσαλα!

Αγοράζουν όλοι ό,τι θέλουν.

Στο παζάρι υπάρχει πολύς θόρυβος. Οι πωλητές διαλαλούν τα εμπορεύματά τους. Ο κόσμος σπρώχνεται.

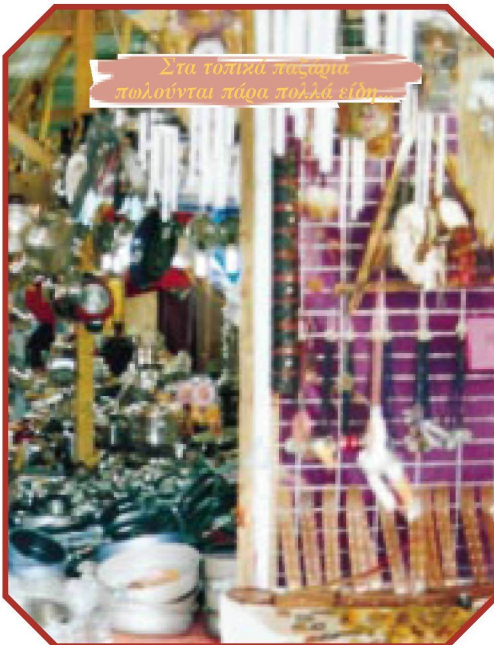
- Συνεχίζουμε, είπε ο κ. Περικλής. Πάμε στο **λαογραφικό μουσείο**.

- Θα δούμε αρχαία εκεί; ρώτησε η Άρτεμη.

- Όχι, απαντά η κ. Ασπασία. Θα δούμε σκεύη του σπιτιού, εργαλεία, στολές, υφαντά... Θα μάθουμε πώς ζούσαν παλιότερα οι άνθρωποι.

Το μουσείο είναι αρκετά ενδιαφέρον. Όλα είναι όμορφα τακτοποιημένα. Το καθένα στη θέση που του ταιριάζει. Υπάρχουν κεντήματα, κοσμήματα, τοπικές φορεσιές, αντρικές και γυναικείες, κι ένας χώρος που είναι αναπαράσταση караγκούνικου σπιτιού.

-Τι είναι το **καραγκούνικο** σπίτι; ρωτά η Άρτεμη.

Ένας κύριος τους ακούει και πλησιάζει.

- Να σας εξηγήσω, αν θέλετε, είπε. Είμαι ο υπεύθυνος του μουσείου, μέλος του τοπικού πολιτιστικού και λαογραφικού συλλόγου «Η Καραγκούνα».

- Το «πολιτιστικός» το καταλαβαίνω, είπε ο Άλκης. Ασχολείται δηλαδή με τον πολιτισμό ο σύλλογός σας. Τι σημαίνει όμως «λαογραφικός»;

- Η λαογραφία είναι ολόκληρη επιστήμη, είπε ο υπεύθυνος του συλλόγου, που ήταν τώρα ο ξεναγός τους. Παρουσιάζει και προσπαθεί να διατηρήσει τον πολιτισμό του λαού μας. Πώς δηλαδή ζούσαν τα παλιά χρόνια οι άνθρωποι, τα ήθη και τα έθιμα που έχουν, τα σπίτια τους, τις γιορτές, τους γάμους κλπ., τους τρόπους διασκέδασης, τα τραγούδια, τους χορούς του, τις προλήψεις, τις παροιμίες, τα παραμύθια του κι ένα σωρό άλλα πράγματα, που έχουν σχέση με τον πολιτισμό τους σε κάθε χρονική περίοδο.

- Είναι δηλαδή κομμάτι από την ιστορία του λαού μας η λαογραφία, παρατήρησε η κ. Ασπασία.

- Ασφαλώς, είπε ο ξεναγός. Μια από τις πηγές της ιστορίας του πολιτισμού είναι και η λαογραφία.

Εδώ λοιπόν αυτό το τμήμα του μουσείου μάς δείχνει πώς ήταν το σπίτι την παλιά εποχή: το πώς μαγειρεύαν, τα μαγειρικά σκεύη, που πολλά χρησιμοποιούνται και σήμερα, το τι χρησιμοποιούσαν για το φαγητό, το τραπέζι που έβαζαν, το τι φορούσαν κτλ. Αυτή π.χ. τη χύτρα, με το χερούλι, την κρεμούσαν πάνω από τη φωτιά με αλυσίδα που είχε άγκιστρο. Αυτό το χαμηλό τραπέζι, που το έλεγαν **σοφά**, το έβαζαν στη μέση και καθόταν όλη η οικογένεια γύρω κτλ.

- Σε τι καρέκλες κάθονταν; ρώτησε η Άρτεμη.

- Κάθονταν κάτω, σταυροπόδι, είπε ο ξεναγός. Στους ξένους που φιλοξενούσαν έβαζαν και μαξιλάρια, για να καθίσουν πάνω σ' αυτά. Άλλοτε πάλι, είχαν πιο ψηλό το σοφά και κάθονταν γύρω του με καρεκλάκια.

- Χωρούσαν πιάτα σ' αυτό το μικρό τραπέζι; ρώτησε η Άρτεμη.

- Δε χρειάζονταν τα πιάτα. Έβαζαν στη μέση το φαγητό, σε μεγάλο ταψί, κι έτρωγαν από αυτό όλοι.

- Οι γυναίκες δούλευαν στα χωράφια και στα ζώα, πρόσθεσε η κ. Ασπασία.

- Κι αυτό εδώ, τι είναι; ρώτησε η Άρτεμη, δείχνοντας ένα είδος ξύλινης χαμηλής κούνιας.

- Ήταν κούνια, που κοίμιζαν τα μωρά, είπε ο ξεναγός. Λέγεται **σαρμανίτσα**.

- Και δεν έπεφταν τα μωρά; Ξαναρώτησε η Άρτεμη.

- Όχι, απαντά ο κ. Περικλής. Τα έδεναν με φαρδιές λωρίδες από πανί, που τις έλεγαν **φασκιές**.

- Τη λέξη σαρμανίτσα την έχω ακούσει και σ' ένα τραγούδι, που λέει η γιαγιά Δέσπω, στο χωριό του μπαμπά, στην Ήπειρο, είπε η Άρτεμη. Μιλάει για κάποια Χάιδω και λέει:

**«Θέλεις στην κούνια, Χάιδω μ', βάλε με,
θέλεις στη σαρμανίτσα, και με τα πόδια κούνια με,
και με τα χέρια γνέσε...»**

- Ο τρόπος αυτός της ζωής ήταν ο ίδιος σχεδόν σ' όλη την Ελλάδα, είπε ο κ. Περικλής. Οι γυναίκες, όταν δεν ήταν απαραίτητο να είναι έξω, στα χωράφια και στα ζώα, έγνεθαν και ύφαιναν, με έναν αργαλειό σαν κι αυτόν. Όλο το ρουχισμό της οικογένειας αυτές τον έκαναν.

- Στην αρχαία Ελλάδα έκαναν το ίδιο, όπως ξέρουμε από την ιστορία και τη μυθολογία, είπε ο Άλκης. Η Πηνελόπη, γυναίκα του βασιλιά της Ιθάκης Οδυσσέα, ύφαινε περιμένοντάς τον. Μάλιστα, έλεγε στους μνηστήρες ότι έπρεπε πρώτα να τελειώσει το υφαντό της και μετά να παντρευτεί κάποιον από αυτούς. Το υφαντό όμως δεν τελείωνε ποτέ, γιατί τη νύχτα το ξήλωνε...

- «Καραγκούνα» τι θα πει; ρώτησε η Άρτεμη.

- Η λέξη είναι ξένη, χρησιμοποιείται από τον καιρό της Τουρκοκρατίας, κυρίως, είπε ο ξεναγός τους. Σημαίνει «**μαύρη** (καρά) **κάπα** (γκούνα)». Οι κάτοικοι της περιοχής μας λέγονταν «Καραγκούνηδες», γιατί φορούσαν μαύρες κάπες, που τις ύφαιναν οι γυναίκες τους, από γίδινο μαλλί, για να μην κρατούν το νερό της βροχής. Δε μένουν όμως μόνο Καραγκούνηδες στην περιοχή μας. Στα ορεινά χωριά υπάρχουν και Σαρακατσαναίοι. Παρακάτω, στις **Σοφάδες**, μένουν και αρκετοί Τσιγγάνοι. Οι περισσότεροι έχουν δικά τους σπίτια. Άλλοι μένουν σε σκηνές και μετακινούνται συνεχώς.

- Δεν είναι οι μόνοι που μετακινούνται, είπε ο κ. Περικλής. Και οι κτηνοτρόφοι μετακινούνται. Το χειμώνα κατεβαίνουν στους κάμπους για να ξεχειμάσουν με τα ζώα τους και το καλοκαίρι ανεβαίνουν στα βουνά που υπάρχει δροσιά. Γι' αυτό μένουν σε καλύβες αρκετοί από αυτούς, αν και οι περισσότεροι τώρα μένουν μόνιμα στα χωριά τους όπου έχουν και σπίτια, και βέβαια και σε πόλεις.

- Όλοι οι κάτοικοι του χωριού μου, στην Ήπειρο, συνέχισε ο κ. Περικλής, είμαστε Σαρακατσαναίοι. Όλες αυτές οι ομάδες είναι Έλληνες, ακόμη κι αν έχουν κάποιες διαφορές στην ομιλία, στα ήθη και έθιμα κτλ.

- Πολύ σωστά, είπε ο Ξεναγός. Μπορεί να ανήκουμε σε διαφορετική πολιτισμική ομάδα, είμαστε όμως όλοι Έλληνες. Άλλωστε, τώρα, είμαστε και πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της οποίας η χώρα μας είναι μέλος. Δεν είμαστε λοιπόν μόνο Έλληνες αλλά και Ευρωπαίοι πολίτες.

- Σοφάδες, σοφάς, μουρμούρισε η Άρτεμη. Έχουν κάποια σχέση αυτές οι λέξεις;

- Μπράβο, μικρή μου, είπε ο Ξεναγός τους. Λένε ότι οι Σοφάδες λέγονται έτσι από τα παλιά τραπέζια του φαγητού, όπως αυτό που είδατε.

- Και τη λέξη καραγκούνα την έχω ακούσει, είπε ο Άλκης. Η γυμνάστριά μας στο σχολείο μου μαθαίνει και ελληνικούς χορούς. Ένας από αυτούς λέγεται «Καραγκούνα».

- Μπράβο και σε σένα, είπε ο Ξεναγός. Η «Καραγκούνα» είναι τοπικός μας χορός, όπως και η «Χαίδω» ηπειρώτικος.

Να λίγα λόγια από την «Καραγκούνα»:

**«Καραγκούνα πάει να πλύνει, κι ο βοριάς δεν την αφήνει...
- Άσε με, βοριά, να πλύνω. Και νυφούλα θε να γίνω...»**

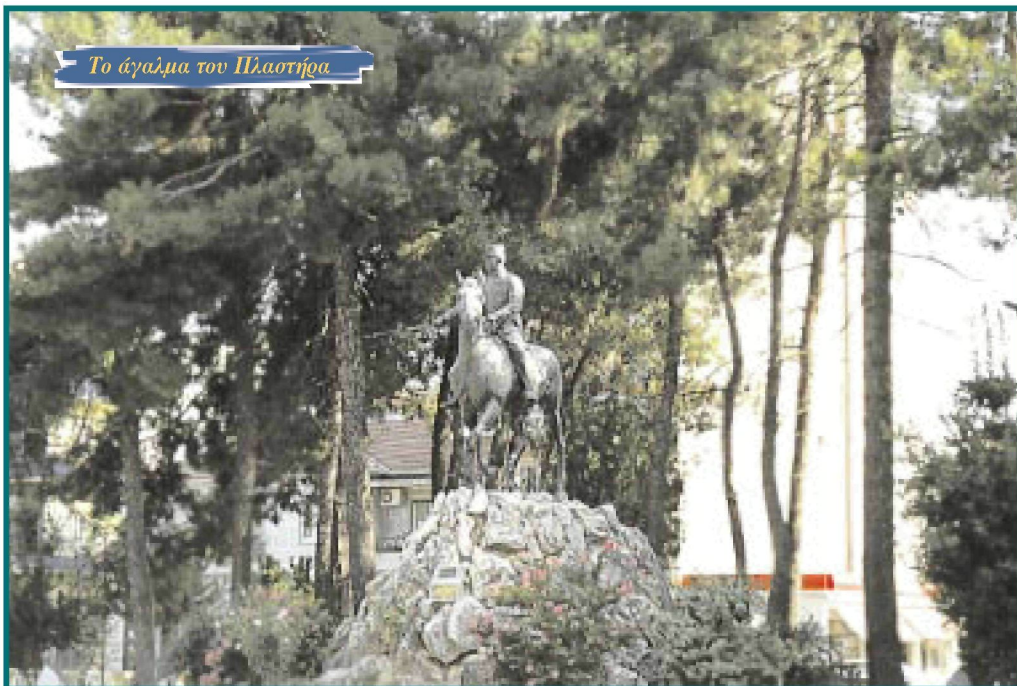
Επειδή είσατε καλά κι έξυπνα παιδιά, θα σας δώσω τώρα μια κασέτα με Θεσσαλικά δημοτικά τραγούδια. Πολλά από αυτά είναι και πανελλήνια. Χορεύονται δηλαδή και τραγουδιούνται σ' όλη την Ελλάδα. Αυτό γίνεται με τα δημοτικά τραγούδια όλων των περιοχών της πατρίδας μας. Θα ακούσετε την κασέτα στο ραδιομαγνητόφωνο του αυτοκινήτου σας.

Τα παιδιά τον ευχαρίστησαν θερμά γι' αυτό το απρόσμενο δώρο.

Συνεχίζοντας, ο Ξεναγός τους είπε:

- Η πόλη μας έχει καλή πνευματική ζωή. Λειτουργεί εδώ και η Κτηνιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Έχουμε και δημοτική βιβλιοθήκη, αρκετά πλούσια.

Το άγαλμα του Ηλαστήρα

- Δεν υπάρχουν λοιπόν μόνο στην Αθήνα βιβλιοθήκες, παρατήρησε η Άρτεμη.
- Ασφαλώς όχι, είπε ο κ. Περικλής. Εσείς θυμάστε και στα Γιάννενα τη «Ζωσιμαία βιβλιοθήκη» και στο Ηράκλειο τη δική του βιβλιοθήκη. Η επαρχία έχει κι αυτή αναπτύξει πολιτισμό. Ελλάδα δεν είναι μόνο η Αθήνα...
- Τι άλλο μπορούμε να δούμε τώρα; ρώτησε η κ. Ασπασία.
- Αξίζει τον κόπο, είπε ο υπεύθυνος του λαογραφικού μουσείου, να δείτε και το μοναστήρι της **Κορώνης**. Είναι σε υψόμετρο 1200 μέτρα και απέχει 18 χιλιόμετρα από εδώ.
- Δεν ξέρω αν θα έχουμε χρόνο, είπε ο κ. Περικλής. Μπορείτε να μας πείτε εσείς κάτι γι' αυτό;
- Φυσικά, είπε ο ξεναγός τους. Στο μοναστήρι υπάρχουν δύο σειρές κελιών, μια στο βορρά και μια στο νότο. Η εκκλησία έχει θαυμάσιες τοιχογραφίες από το 1580, περίπου. Το μοναστήρι ήταν θρησκευτικό και πνευματικό κέντρο τον καιρό της Τουρκοκρατίας. Στην Κατοχή βρήκαν καταφύγιο εκεί οι Έλληνες πατριώτες, που πολεμούσαν τότε τους κατακτητές.
- Τοπικό πανηγύρι γίνεται εδώ; ρώτησε ο Άλκης.
- Ασφαλώς, απαντά ο ξεναγός τους. Και πανηγύρι και άλλες πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις.

Πανηγύρι γίνεται από τις 20 ως τις 28 Οκτωβρίου, με την ευκαιρία της γιορτής του αγίου Δημητρίου. Το πανηγύρι αυτό δίνει ζωή στην πόλη μας. Μαζεύεται πολύς κόσμος, γίνονται αγοραπωλησίες, εκδηλώσεις από διάφορα μουσικά και χορευτικά συγκροτήματα κτλ. Η Καρδίτσα τότε έχει μεγάλη οικονομική και πολιτιστική κίνηση. Δεν είναι όμως το πανηγύρι του Αγίου Δημητρίου η μοναδική εκδήλωση.

- ▶ Κάθε Μάρτη γίνεται πανελλήνιο φεστιβάλ ερασιτεχνικού θεάτρου. Παίζονται θεατρικά έργα από διάφορους θιάσους της χώρας. Οι ηθοποιοί τους δεν είναι επαγγελματίες. Ασχολούνται με το θέατρο **ερασιτεχνικά**, από αγάπη δηλ. στην τέχνη αυτή. Όπως θα έχετε ακούσει παιδιά, το θέατρο δημιουργήθηκε την περίοδο της ελληνικής κλασικής αρχαιότητας. Ήταν το σχολείο των αρχαίων Ελλήνων. Το ίδιο διάστημα γίνεται εδώ και φεστιβάλ λαϊκού τραγουδιού. Έρχονται γι' αυτό το σκοπό και πολλά μουσικά συγκροτήματα και τραγουδιστές.
- ▶ Δεν τελειώνουν όμως οι εκδηλώσεις του σύγχρονου πολιτισμού εδώ. Το τρίτο δεκαήμερο του Μάη γίνονται αθλητικές εκδηλώσεις με το όνομα του μεγάλου ήρωα του '21, Γεωργίου Καραϊσκάκη. Λέγονται Καραϊσκάκια. Οι αθλητικές εκδηλώσεις συνδυάζονται με την παρουσίαση πολλών χορευτικών και μουσικών συγκροτημάτων από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Δίνεται έτσι μια ευκαιρία ακόμη να γνωρίσουμε οι Έλληνες τη μουσική και χορευτική παράδοση άλλων λαών και οι ξένοι μας τη δική μας μουσικοχορευτική παράδοση.

Ευχαριστούν όλοι τον υπεύθυνο του μουσείου και πηγαίνουν προς το αυτοκίνητό τους. Έχει πια περάσει η ώρα.

- Τι θα κάνουμε τώρα; ρωτά η Άρτεμη. Το στομάχι μου παίζει... βιολί!
- Και τα δικά μας το ίδιο, είπε ο κ. Περικλής. Προτείνω να πάμε για φαγητό και για ξεκούραση στο Πausίλυπο και έπειτα να συνεχίσουμε για Σοφάδες. Εγώ όμως θα πάω πρώτα να δω μερικούς πελάτες.
- Σαν καλό να ακούγεται το πρόγραμμα, είπε η κ. Ασπασία.
- Εσύ όμως δε θα ξεκουραστείς καθόλου μπαμπά, είπε η Άρτεμη.
- Θα οδηγήσω εγώ, είπε η κ. Ασπασία. Κάμπος είναι εδώ. Δε βλέπω δυσκολίες. Πηγαίνουν στο πάρκο. Κάθονται σ' ένα όμορφο εστιατόριο και τρώνε. Μετά ο κ. Περικλής έφυγε.
- Δε θα αργήσω, τους λέει. Οι πελάτες μου είναι κοντά. Ξέρουν τι θέλουν. Οι υπόλοιποι αρχίζουν την περιήγηση στο πάρκο.

- Είναι θαυμάσιο! φώναξε η Άρτεμη. Δεν καταλαβαίνει κανείς ζέστη εδώ!
- Μοιάζει με παράδεισο, πρόσθεσε ο Άλκης.
Σε λίγη ώρα έρχεται και ο κ. Περικλής.
- Τι ήταν ο Νικόλαος Πλαστήρας, μπαμπά; ρώτησε ο Άλκης. Είδαμε τον ανδριάντα του στο πάρκο.
- Ο Πλαστήρας καταγόταν από την περιοχή αυτή, είπε ο κ. Περικλής. Ήταν στρατιωτικός και πολιτικός της νεότερης Ελλάδας. Για να τον τιμήσουν οι Καρδιτσιώτες, έδωσαν το όνομά του στην τεχνητή λίμνη του Ταυρωπού, όπως λεγόταν πρώτα.
- Θα άξιζε, αλήθεια, να τη δούμε, όμως δεν έχουμε και πολύ καιρό στη διάθεσή μας. Αφού ξεκουραστείτε, θα πρέπει να αποχαιρετίσουμε την Καρδίτσα.
- Και το Παισίλυπο, συμπλήρωσε η Άρτεμη.
- Και τους ωραίους μόνιμους φτερωτούς του κατοίκους, είπε ο Άλκης, εννοώντας τα παγώνια, που τους κοίταζαν περιέργα...

1. Θέματα για συζήτηση

- 1.- Να βρείτε στο χάρτη το νομό Καρδίτσας και να αναφέρετε τα σύνορά του.
- 2.- Παρατηρώντας το γεωφυσικό χάρτη, να μιλήσετε για το κλίμα του νομού Καρδίτσας και να το δικαιολογήσετε.
- 3.- Ξεκινάς με την οικογένειά σου, όπως η οικογένεια του Άλκη και της Άρτεμης, από τα Γιάννενα για την Καρδίτσα.
  - α) Από ποιες πόλεις θα περάσεις; β) Τι θα προτείνεις να επισκεφθείτε στην Καρδίτσα και γιατί;
- 4.- Τα παιδιά της οικογένειας του κ. Περικλή είπαν ότι στα Φάρσαλα θα πάρουν χαλβά. Ποια άλλα ξεχωριστά προϊόντα Θεσσαλικών πόλεων και περιοχών θυμάσαι;
- 5.- Συζητήστε στην τάξη σας για τη ζωή μιας οικογένειας στο χωριό και στην πόλη. Να βρείτε και να δικαιολογήσετε ομοιότητες και διαφορές. Συζητήστε και με τους παππούδες, γιαγιάδες, γονείς, θείους, θείες κτλ. για το ίδιο θέμα. Ανακοινώστε στην τάξη ό,τι ακούσατε. Κάνετε συγκρίσεις του παλιού τρόπου ζωής, ηθών και εθίμων με τα σημερινά.
- 6.- Να συγκεντρώσετε στην τάξη σας, με τη βοήθεια των γονιών και άλλων συγγενών σας, **λαογραφικό** υλικό: δημοτικά τραγούδια (του γάμου, κλέφτικα, νανουρίσματα κτλ.), παροιμίες, παραδόσεις, ήθη και έθιμα κτλ.

7.- Ακροστιχίδα

Συμπληρώνοντας σωστά τις οριζόντιες λέξεις της ακροστιχίδας που ακολουθεί, θα σχηματίσεις κάθετα, με τα πρώτα γράμματα των λέξεων που θα βρεις, μια Θεσσαλική πρωτεύουσα νομού.

1. ----- Τουριστικό χωριό της περιοχής Καλαμπάκας.
2. ----- Ξακουστός Θεσσαλός ήρωας του Τρωικού πολέμου.
3. ----- Λέγονται έτσι και οι πλαγιές των βουνών.
4. ----- Αρχαίος θεός του κρασιού και των αμπελιών.
5. ----- Ήρωας της Αργοναυτικής εκστρατείας.
6. ----- Άλλη πρωτεύουσα Θεσσαλικού νομού.
7. ----- Πόλη του νομού Καρδίτσας.
8. ----- Το όνομα ενός από τα μέλη της οικογένειας που ταξιδεύει.

(Λέξεις: ΔΙΟΝΥΣΟΣ - ΙΑΣΩΝΑΣ - ΚΑΣΤΡΑΚΙ - ΑΧΙΛΛΕΑΣ - ΡΑΧΕΣ - ΤΡΙΚΑΛΑ - ΣΟΦΑΔΕΣ - ΑΛΚΗΣ - ΠΕΡΙΚΛΗΣ - ΛΑΡΙΣΑ).

II. Επίσκεψη στην περιοχή του υπόλοιπου νομού της Καρδίτσας

Το απόγευμα η οικογένεια φεύγει από την Καρδίτσα. Οδηγεί τώρα η κ. Ασπασία. Ο κ. Περικλής είναι ανήσυχος.

Κοιτάζει συνέχεια τα όργανα που υπάρχουν στο ταμπλό του αυτοκινήτου.

- Συμβαίνει τίποτε; ρωτά ο Άλκης.
- Βλέπω λίγο ανεβασμένη τη θερμοκρασία του αυτοκινήτου, είπε ο κ. Περικλής.
- Μήπως... διψάει το αυτοκίνητο; ρώτησε ο Άλκης. Έχει άραγε αρκετό νερό μέσα;
- Νομίζω ότι έχει, είπε ο κ. Περικλής.
- Μηχανικό μου, εσύ, πείραξε η Άρτεμη τον αδερφό της.

- Δεν είναι ώρα για αστεία, της λέει εκείνος.

- Μην ανησυχείτε, είπε ο κ. Περικλής. Δεν πρέπει να είναι τίποτε σοβα-

ρό. Είμαστε κιόλας στις Σοφάδες...

- Καλύτερα να σταματήσουμε τώρα, να βεβαιωθούμε, είπε η κ. Ασπασία. Βλέπω κάτι σκηνές εκεί πέρα, δεξιά. Κοντά και σπίτια. Ίσως είναι στρατιώτες.

- Όχι, είπε ο Άλκης. Μάλλον είναι Τσιγγάνοι. Βλέπω και παιδιά εκεί.

- Έχουμε και στο σχολείο μας μερικά Τσιγγανόπουλα. Είναι καλά και φιλότιμα παιδιά. Έχω μάλιστα και δύο φίλους: τον Κώστα και τον Πέτρο. Κάνουμε παρέα και παίζουμε στα διαλείμματα.

Πλησιάζουν. Σταματούν στην άκρη ενός ανοιχτού χώρου, που έχει σκηνές.

- Δε μοιάζουν και πολύ με τη δική μας, είπε η Άρτεμη. Μου φαίνονται αρκετά μεγαλύτερες.

- Φυσικά, είπε ο Άλκης, αφού σε καθεμιά από αυτές μένει και μια οικογένεια μεγαλύτερη από τη δική μας.

Τους πλησιάζει ένας άντρας μεσόκοπος.

- Καλησπέρα σας, τους χαιρετάει. Θα θέλατε κάτι;

- Ναι. Το αυτοκίνητό μας ανέβασε λίγο τη θερμοκρασία του, είπε ο κ. Περικλής. Όχι πάρα πολύ βέβαια, θέλουμε όμως να σιγουρευτούμε.

- Σωστά. Έτσι κάνουν οι φρόνιμοι άνθρωποι. Εγώ είμαι ο Μάρκος, τους συστήθηκε. Θα φωνάξω το μεγάλο γιο μου, τον Παναγιώτη. Ξέρει από αυτά. Έκανε νόημα σ' ένα από τα παιδιά. Εκείνο έφυγε και ξαναγύρισε σε λίγο.

- Ο Παναγιώτης λείπει, είπε. Έχει πάρει και το φορτηγάκι.

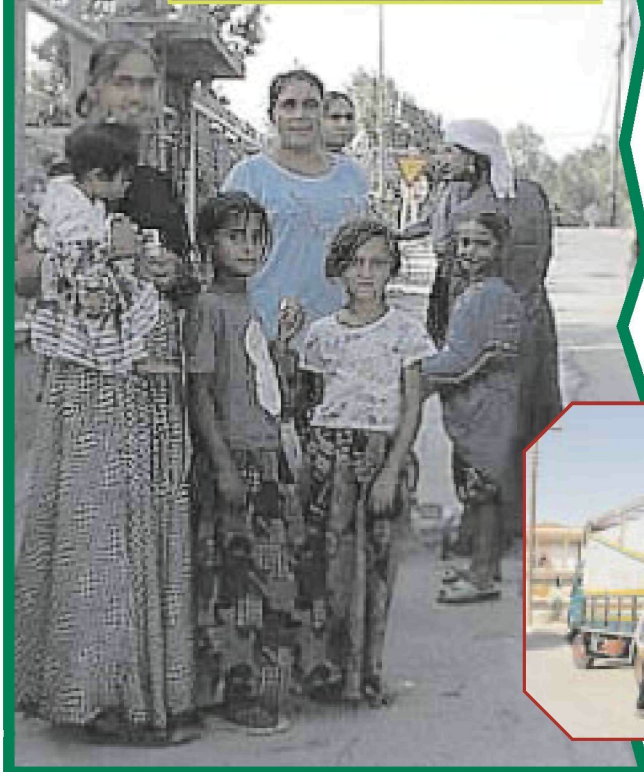
- Ε, τότε όπου να' ναι θα γυρίσει, είπε ο κ. Μάρκος. Κατεβείτε. Μην ανησυχείτε.

Κατέβηκαν από το αυτοκίνητο. Ο κ. Περικλής συστήθηκε κι αυτός και παρουσίασε την οικογένειά του στον κ. Μάρκο και τους άλλους, που είχαν σιγά σιγά μαζευτεί.

- Να ένα φορτηγάκι, είπε η Άρτεμη. Εκεί απέναντι, στην οικοδομή...

- Όχι, δεν είναι αυτό, τους είπε η Ερατώ, ένα κοριτσάκι μικρότερο από την Άρτεμη.

Σε λίγο φτάνει και ο Παναγιώτης. Του συστήνονται. Ο κ. Μάρκος του λέει για το πρόβλημα. Ο Παναγιώτης άνοιξε το καπό.

- Θα το αφήσουμε λίγο, να κρυώσει, είπε. Πιστεύω ότι η θερμοκρασία ανέβηκε κάπως από τη ζέστη.

Ο Θεσσαλικός κάμπος δεν αστειεύεται. Αλλά και το ερκοντίσιον ανεβάζει λίγο τη θερμοκρασία της μηχανής. Αν είναι κάτι απλό, θα το φτιάξουμε. Αλλιώς ξέρω ένα συνεργείο εδώ κοντά.

- Θα έχει κλείσει τώρα, είπε ο κ. Περικλής. Είναι περασμένες πέντε...
- Μην ανησυχείς. Είναι φίλος. Θα τον βρούμε.

Ενώ η μηχανή κρύνει, τους φέρνει καρέκλες στον ίσκιο. Τους προσφέρουν φρούτα και δροσερό νερό. Πιάνουν όλοι κουβέντα. Τα παιδιά κάνουν γνωριμίες. Γνωρίστηκαν με το Γιάννη, τη Μαρία, την Ερατώ, το Γιώργο κι άλλα παιδιά. Έμαθαν ότι και εκείνα πήγαιναν στο σχολείο.

- Τώρα πηγαίνουμε στο σχολείο αρκετά παιδιά, είπε ο Γιώργος, ο πιο μεγάλος της παρέας. Εγώ ξέρω να διαβάζω και να γράφω καλά. Όταν μου δίνεται ευκαιρία και βρίσκω βιβλία, διαβάζω και τώρα τις διακοπές.

- Ο Άλκης κι η Άρτεμη συνηνοούνται με τα μάτια. Η Άρτεμη σηκώνεται και πηγαίνει στο αυτοκίνητο. Παίρνει κάποια περιοδικά και 2 - 3 βιβλία και τα δίνει στο Γιώργο.

- Εμείς έχουμε κι άλλα μαζί μας, είπε. Διάβασε εσύ, Γιώργο, και δώσε και σε άλ-

λα παιδιά να διαβάσουν. Εσύ τα ξέρεις. Είναι ει-
κονογραφημένα περιο-
δικά και βιβλία με χα-
ρούμενες ιστορίες.

Ο Άλκης σημειώνει τη
διεύθυνση του Γιώργου
και των άλλων καινού-
ριων τους φίλων.

- Όταν επιστρέψουμε
στην Αθήνα, είπε, θα
σας στείλουμε κι άλλα
βιβλία.

Έδωσε στα παιδιά τη
διεύθυνσή τους και το
τηλέφωνο.

- Όταν έρθετε στην
Αθήνα θα χαρούμε πολύ
να σας δούμε κι εμείς.

- Εμείς γυρίζουμε όλη
την Ελλάδα, είπε ο κ.
Μάρκος. Στην Αγία Βαρ-
βάρα έχουμε συγγενείς.
Θα είναι μεγάλη μας ευ-
χαρίστηση να σας ξανα-
δούμε.

- Και τι πουλάτε; ρώτησε ο Άλκης.

- Τι δεν πουλάμε: καρέκλες και τραπέζια πλαστικά, για βεράντες και κήπους, πουλιά, λουλούδια και γλάστρες, πλαστικούς κουβάδες κι άλλα είδη για το νοικοκυριό, διάφορα φρούτα και λαχανικά της εποχής, χαλιά, πλεκτά καλάθια και διάφορα άλλα είδη. Έτσι βγάζουμε το ψωμί μας.

- Οι δουλειές μας μοιάζουν, είπε ο κ. Περικλής. Κι εγώ πουλάω αρώματα, καλλυντικά, είδη για κομμωτήρια κτλ. Μόνο που δε βρίσκω κατευθείαν τους πελάτες. Πηγαίνω στα καταστήματά τους και παίρνω τις παραγγελίες. Μόνο που ταξιδεύω μόνος μου, πότε με το αυτοκίνητό μου, πότε με άλλα μέσα συγκοινωνίας.

- Εμείς, είπε ο κ. Μάρκος, ταξιδεύουμε με όλη την οικογένεια. Όλοι βοηθάνε. Έχουμε τα σπίτια μας εδώ. Έχουμε και τις σκηνές μας. Όπου πάμε, τις στήνουμε.

- Κι εμείς στη σκηνή μας κοιμόμαστε, τώρα που ταξιδεύουμε, είπε η Άρτεμη.

- Υπάρχουν κι άλλες οικογένειες, είπε ο κ. Μάρκος, που έχουν δικά τους σπίτια. Δεν ταξιδεύουν πάντα όλοι μαζί. Ταξιδεύουν περισσότερο οι άντρες.

- Είστε όλοι συγγενείς σ' αυτό εδώ το μέρος; ρώτησε η κ. Ασπασία.

- Ναι, απαντά ο κ. Μάρκος. Εδώ στα σπίτια μένει η δική

μας η **φάρα**. Ο μεγαλύτερος εδώ είμαι εγώ. Ο Παναγιώτης είναι ο μεγαλύτερος γιος μου. Έχω κι άλλους γιους και κόρες, που έχουν κι αυτά τις δικές τους οικογένειες. Όλα αυτά τα παιδιά είναι εγγόνια μου. Εγώ κάνω κουμάντο εδώ. Η γυναίκα μου με βοηθάει στα θέματα της οικογένειας. Όλοι μας αγαπούν και μας σέβονται. Είναι καλά παιδιά, φιλότιμα και υπάκουα. Στις σκηνές μένουν και άλλοι Τσιγγάνοι, από άλλες φάρες. Δεν έχουν ακόμη όλοι οι Τσιγγάνοι σπίτια βλέπετε... Λίγοι έχουν εδώ, άλλοι στην Αθήνα και αλλού.

- Α! Να, έφτασε κι ο Τάσος με το φορητό του. Ήταν στη γύρα... Είναι γείτονάς μας... Είμαστε και φίλοι.

Είμαστε κι εμείς Έλληνες και χριστιανοί ορθόδοξοι. Πληρώνουμε κανονικά τους φόρους μας όπως κι οι άλλοι πολίτες. Περιμένουμε περισσότερα από το κράτος. Θέλουμε σχολεία για τα παιδιά μας, ανθρώπινα σπίτια, ασφάλεια και φροντίδα για την υγεία μας.

- Έχω ακούσει, είπε η κ. Ασπασία, ότι οι Τσιγγάνοι κατάγεστε από την Αίγυπτο.

- Όχι, είπε ο κ. Μάρκος. Η φυλή μας είναι πολύ παλιά. Καταγόμαστε από τις Ινδίες.

- Α! πετάχτηκε ο Άλκης. Εκεί έφτασε κι ο Μέγας Αλέξανδρος!

- Όχι μόνο, είπε ο κ. Περικλής. Πολύ πριν από το Μ. Αλέξανδρο, πριν από 4000 και πάνω χρόνια, έφτασε στην Ευρώπη η μεγάλη Ινδοευρωπαϊκή φυλή. Λέγεται ότι παρακλάδια της είναι και οι Ελληνικές φυλές, που άρχισαν να φτάνουν στην Ελλάδα από το 2000 π.Χ. Τελικά όλοι οι άνθρωποι έχουμε την ίδια καταγωγή. Διαφέρουμε, ίσως, στο χρώμα, στη γλώσσα, στα ήθη και έθιμα, στη θρησκεία, αυτό όμως δε σημαίνει ότι μερικοί είναι ανώτεροι ή καλύτεροι από τους άλλους ως άνθρωποι.

- Έτσι είναι, συμφώνησε ο κ. Μάρκος.

- Σπούδασε κανένα από τα παιδιά σου, κ. Μάρκο; ρώτησε η κ. Ασπασία.

- Πού καιρός για τέτοια! Τα προβλήματα που έχουμε δε μας το επιτρέπουν. Η δουλειά μάς κάνει να γυρίζουμε από τόπο σε τόπο. Η ζωή είναι δύσκολη. Πρέπει να δουλεύουμε όλοι. Τα αγόρια μπαίνουν γρήγορα στη δουλειά. Μας βοηθάνε. Οι κοπέλες βοηθούν τις μανάδες τους στο μεγάλωμα των παιδιών. Τα παιδιά τα παντρεύουμε νωρίς.

- Πόσο νωρίς δηλαδή;

- Τα κορίτσια στα 13 - 15 τους χρόνια. Τα αγόρια στα 16 - 18 τους.

- Παλιά έτσι παντρεύονταν και οι υπόλοιποι Έλληνες, παρατήρησε η κ. Ασπασία. Τώρα όμως έχουν αλλάξει τα πράγματα.

- Και σ' εμάς θ' αλλάξουν, είπε ο Παναγιώτης. Είτε το θέλουμε είτε όχι. Ο Γιάννης μου δεν μπορεί να σκέφτεται όπως ο πατέρας μου ή εγώ.

- Καλά θα κάνουν, πρόσθεσε η κ. Μαγδαληνή, η γυναίκα του κ. Παναγιώτη. Εμένα με πάντρεψε ο πατέρας μου μόλις 14 χρονών. Άλλες κοπέλες στα χρόνια μου, έπαιζαν ακόμη. Έτσι γίνονταν τότε. Αυτή ήταν η μοίρα της γενιάς μας. Θέλουμε όμως κι εμείς να ζήσουν καλύτερα τα παιδιά μας. Να έχουν το σπίτι τους, τη μόνιμη δουλειά τους, να δουλεύουν κάτω από μια σκεπή. Να μην τα τρώνε οι δρόμοι, το κρύο, η ζέστη, οι κακουχίες. Να μπορεί να σπουδάσει και όποιο από αυτά έχει όρεξη. Να, ο Γιώργος του Παύλου, του κουινιάδου μου, πάει πολύ καλά στα γράμματα. Αν είχε χρόνο και βοήθεια...

- Ας ελπίσουμε ότι όλα θα πάνε καλύτερα, ευχήθηκε ο κ. Παναγιώτης. Ας δούμε τώρα τη μηχανή.

Ανοίγει το ψυγείο του αυτοκινήτου. Είδε το νερό.

- Δεν έχει χάσει και πολύ, είπε. Τόσο που λείπει είναι κανονικό. Αν σφίξουμε και λίγο τον ιμάντα (λουρί) της μηχανής, όλα θα είναι καλά. Μην ανησυχείτε. Όλα θα πάνε καλά...

Συμπληρώνει το νερό. Κοιτάζει και τα λάδια. Τα βρίσκει κανονικά. Ο κ. Περικλής τον ευχαριστεί. Τον ρωτά τι έπρεπε να πληρώσει.

Ο κ. Παναγιώτης δε δέχεται χρήματα.

- Δεν έκανα και τίποτε, είπε. Το ίδιο θα κάνατε κι εσείς στη θέση μου...

Λίγο πιο κάτω όμως τα παιδιά έχουν στήσει γλέντι... Αρχίζουν το χορό και τα τραγούδια.

Η Ερατώ παίρνει το ντέφι της, ο Γιάννης το κλαρίνο, ο Γιώργος το βιολί, η Κατερίνα το ταμπουρίνο της. Η ορχήστρα στήνεται. Τα άλλα παιδιά τραγουδάνε και χορεύουν.

**«Τσιγγάνο είναι ωραίο να σε λένε.
Τσιγγάνος δεν είναι εύκολο να είσαι.
Δεν ξέρω Τσιγγάνος τι είναι. Δεν ξέρω...».**

- Στους γάμους τραγουδάμε άλλα τραγούδια, είπε η Μαρία. Τι λέτε; Να πούμε ένα;

- Να το πείτε, και να το χορέψουμε όλοι μαζί, είπε η Άρτεμη.

Και η Μαρία πρώτη, άρχισε να τραγουδάει. Τη συνοδεύουν και τα άλλα παιδιά:

- Πολύ ωραίο! Λένε η κ. Ασπασία, η Άρτεμη κι ο Άλκης.

Η Άρτεμη ξαναπετάγεται στο αυτοκίνητο. Παίρνει όσες καραμέλες και σοκολάτες είχαν. Κερνάει όλα τα παιδιά.

Οι γυναίκες στήνουν κουβέντα.

- Εμείς, είπε η κ. Ερατώ, ακούμε τους άντρες μας. Στη φάρα κάνει κουμάβτο ο παππούς. Στο σπίτι ο άντρας.

- Εμάς μας αρέσει πάρα πολύ η τηλεόραση κι ο κινηματογράφος, είπε η κ.

**«Κοπέλα μου, νύφη να σε δω
κι ό,τι θέλεις εγώ θα σου δώσω...
Και τον άντρα που θα πάρεις,
την καρδιά του μη χαλάσεις...».**

Μαρία. Κάθε Δευτέρα έβλεπα στην τηλεόραση το έργο «Ψίθυροι καρδιάς». Μου αρέσουν πολύ και τα παλιά ελληνικά έργα, όπως «Λατέρνα φτώχεια και γαρίφαλο» και «Λατέρνα, φτώχεια και φιλότιμο», αλλά και άλλα έργα.

- Όπως όλοι οι γονείς, είπε η κ. Παναγιώτα, θέλουμε κι εμείς να ζήσουν τα παιδιά μας καλύτερα από εμάς. Να μάθουν γράμματα όλα. Όσα δεν μπορούν να σπουδάσουν, να μάθουν μια τέχνη της προκοπής. Να δουλεύουν κάτω από μια στέγη. Να μη τα τρώει το κρύο και η ζέστη. Να μάθουν και άλλες γλώσσες: Αγγλικά, Γαλλικά, Ιταλικά, Ισπανικά, Γερμανικά... Να δουλέψουν και με τους ξένους. Είμαστε πια όλοι πολίτες και της Ευρώπης. Δεν είναι εύκολο όμως. Δε ριζώνουμε εύκολα σ' έναν τόπο. Η δουλειά μας μάς κάνει να γυρίζουμε...

- Πολύ σωστά, είπε η κ. Ασπασία. Δίκιο έχετε, πρέπει όμως να προσπαθήσετε. Ίσως να βρείτε τρόπους. Ο άντρας μου είναι Σαρακατσάνος. Από ό,τι μου είπε ο πεθερός μου, και εκείνοι άλλαζαν τόπους. Πήγαιναν το χειμώνα στους κάμπους και το καλοκαίρι στα βουνά με τα ζώα τους, Ζούσαν σε καλύβες. Τα παιδιά άλλαζαν συνέχεια σχολεία. Το καλοκαίρι στα ορεινά. Το χειμώνα στα χωριά των κάμπων. Ώσπου κάποτε το αποφάσισαν: άφησαν μια δυο οικογένειες πίσω στα καμποχώρια, με όλα τα παιδιά, ώσπου να τελειώσουν τα σχολεία τον Ιούνιο. Οι περισσότεροι ανέβαιναν στα βουνά με τα ζώα από τον Απρίλιο. Οι άλλοι τον Ιούνιο. Το φθινόπωρο πάλι τα παιδιά κατέβαιναν πιο γρήγορα. Έτσι έμαθαν γράμματα πιο εύκολα. Θέληση λοιπόν και οργάνωση χρειάζεται.

Η ώρα όμως περνά.

Μαρία. Κάθε Δευτέρα έβλεπα στην τηλεόραση το έργο «Ψίθυροι καρδιάς». Μου αρέσουν πολύ και τα παλιά ελληνικά έργα, όπως «Λατέρνα φτώχεια και γαρίφαλο» και «Λατέρνα, φτώχεια και φιλότιμο», αλλά και άλλα έργα.

- Όπως όλοι οι γονείς, είπε η κ. Παναγιώτα, θέλουμε κι εμείς να ζήσουν τα παιδιά μας καλύτερα από εμάς. Να μάθουν γράμματα όλα. Όσα δεν μπορούν να σπουδάσουν, να μάθουν μια τέχνη της προκοπής. Να δουλεύουν κάτω από μια στέγη. Να μη τα τρώει το κρύο και η ζέστη. Να μάθουν και άλλες γλώσσες: Αγγλικά, Γαλλικά, Ιταλικά, Ισπανικά, Γερμανικά... Να δουλέψουν και με τους ξένους. Είμαστε πια όλοι πολίτες και της Ευρώπης. Δεν είναι εύκολο όμως. Δεν ριζώνουμε εύκολα σ' έναν τόπο. Η δουλειά μας μάς κάνει να γυρίζουμε...

- Πολύ σωστά, είπε η κ. Ασπασία. Δίκιο έχετε, πρέπει όμως να προσπαθήσετε. Ίσως να βρείτε τρόπους. Ο άντρας μου είναι Σαρακατσάνος. Από ό,τι μου είπε ο πεθερός μου, και εκείνοι άλλαζαν τόπους. Πήγαιναν το χειμώνα στους κάμπους και το καλοκαίρι στα βουνά με τα ζώα τους, Ζούσαν σε καλύβες. Τα παιδιά άλλαζαν συνέχεια σχολεία. Το καλοκαίρι στα ορεινά. Το χειμώνα στα χωριά των κάμπων. Ώσπου κάποτε το αποφάσισαν: άφησαν μια δυο οικογένειες πίσω στα καμποχώρια, με όλα τα παιδιά, ώσπου να τελειώσουν τα σχολεία τον Ιούνιο. Οι περισσότεροι ανέβαιναν στα βουνά με τα ζώα από τον Απρίλιο. Οι άλλοι τον Ιούνιο. Το φθινόπωρο πάλι τα παιδιά κατέβαιναν πιο γρήγορα. Έτσι έμαθαν γράμματα πιο εύκολα. Θέληση λοιπόν και οργάνωση χρειάζεται.

Η ώρα όμως περνά.

Σοφάδες

Όλα τα ωραία δεν κρατούν πολύ, είπε ο κ. Περικλής. Όρα να πηγαίνουμε. Πρέπει να δω και ένα-δυο πελάτες στους Σοφάδες και στα Φάρσαλα, αν βέβαια τους προλάβω απόψε. Εσείς θα δείτε την πόλη.

Αποχαιρέτησαν τους νέους φίλους τους, μπήκαν στο αυτοκίνητο κι έφυγαν.

- Πού πάμε τώρα; ρώτησε η Άρτεμη.

- Σ' έναν πελάτη και φίλο μου, απαντά ο κ. Περικλής. Υπηρετήσαμε μαζί στο στρατό. Θα μας καλοδεχτεί και θα μας πει και πολλά πράγματα για ολόκληρο το νομό.

- Αλήθεια, μπαμπά, είπε ο Άλκης. Δε σε είδαμε ποτέ πώς δουλεύεις.

- Να η ευκαιρία, γέλασε ο κ. Περικλής.

Έφτασαν σε μια πλατεία των Σοφάδων. Σταμάτησαν μπροστά σ' ένα αρκετά μεγάλο μαγαζί. Ένας μεσόκοπος άνθρωπος τους καλοδέχτηκε. Ο κ. Περικλής του παρουσίασε την οικογένειά του και τον σύστησε απλά:

- Ο Κώστας, αδερφικός μου φίλος. Σας έχω μιλήσει γι' αυτόν.

Εκείνος τους χαιρέτησε φιλικά. Ύστερα τους πρόσφερε καφέ κι αναψυκτικά.

- Άργησες αυτή τη φορά Περικλή, είπε. Περίμενα πώς και πώς να 'ρθεις.

- Κάλιο αργά, παρά ποτέ, απάντησε ο κ. Περικλής.

Πήγε στο αυτοκίνητο, έφερε τη μεγάλη του τσάντα.

Έβγαλε φυλλάδια και δείγματα από τα προϊόντα των εταιρειών που αντιπροσώπευε. Έβγαλε κι ένα μεγάλο βιβλίο παραγγελιών. Σημείωσε με προσοχή την παραγγελία, που του έδωσε ο κ. Κώστας, και την έστειλε με FAX στην Αθήνα.

- Αύριο θα τα έχεις, του είπε. Τώρα, όμως, θα θέλαμε να μας μιλήσεις λίγο για την πόλη σας, την περιοχή, το νομό. Δεν προλάβαμε να δούμε και πολλά πράγματα.

- Μετά χαράς, είπε ο κ. Κώστας. Όχι όμως τώρα. Μετά το φαγητό. Θα μείνουμε απόψε εδώ. Εσύ ξέρεις ότι έχω μεγάλο σπίτι. Τα παιδιά μου λείπουν. Είμαι μόνος με τη γυναίκα μου.

- Μα...

- Δεν έχει μα και ξεμά. Η Κική θα χαρεί πάρα πολύ. Έχει ακούσει τόσα για σας. Οι άλλες Θεσσαλικές πόλεις δε φεύγουν... Θα τις δείτε όλες τις άλλες μέρες. Κλείνω λοιπόν το μαγαζί και φεύγουμε. Πάμε στο σπίτι να φρεσκαριστείτε λίγο, να πάρετε μια ανάσα και να βγούμε. Φαγητό δίπλα στο ποτάμι, μετά παγωτό κι αν έχετε όρεξη και μπουζούκια. Αλλιώς επιστροφή στο σπίτι για

ύπνο. Τα παιδιά θα είναι κουρασμένα. Τι λέτε λοιπόν;

- Σαν καλά ν' ακούγεται το πρόγραμμα, είπε η κ. Ασπασία. Τι λέτε, παιδιά;
- Καλά θα 'ναι να κοιμηθούμε κι ένα βράδυ σε σπίτι, είπε η Άρτεμη, έστω κι αν είναι πιο ζεστό από τη σκηνή μας.
- Έχουμε και **κλιματισμό** σ' όλο το σπίτι, είπε ο κ. Κώστας. Ο Θεσσαλικός κάμπος δεν αστειεύεται. Το σπίτι είναι δίπλα στο ποτάμι. Δεν έχουμε και πολλή ζέστη.

Συμφώνησαν.

Ο κ. Κώστας τηλεφώνησε στη γυναίκα του. Έκλεισε την **ταμειακή μηχανή** κι άρχισε να μαζεύει τα πράγματα. Τα παιδιά προθυμοποιήθηκαν να βοηθήσουν.

Ο κ. Περικλής πετάχτηκε σ' ένα ζαχαροπλαστείο και πήρε γλυκά. Πήρε και μια ανθοδέσμη από ένα γειτονικό ανθοπωλείο.

Έφτασαν στο σπίτι του κ. Κώστα. Η κ. Κική τους περίμενε στην είσοδο. Γνωρίστηκαν.

Το σπίτι ήταν μεγάλο, πνιγμένο στο πράσινο, με κήπο που έφτανε ως την όχθη του ποταμού.

Η κ. Κική τους έδειξε τα δωμάτιά τους και το μπάνιο. Φρεσκαρίστηκαν, άφησαν τα πράγματά τους και κατέβηκαν.

- Ένα αναψυκτικό στον κήπο και μετά βόλτα στην πόλη, φαγητό κι ό,τι άλλο θέλετε, τους ξαναθύμισε το πρόγραμμα ο κ. Κώστας. Όλα είναι κοντά. Δε χρειάζεται αυτοκίνητο.

Σε λίγη ώρα ξεκίνησαν. Πρώτα περίπατος στην πόλη. Τα μαγαζιά έκλειναν, το ένα μετά το άλλο. Τα φώτα στις βιτρίνες αναμμένα. Οι δρόμοι καθαροί, τα σπίτια περιποιημένα.

Ο κ. Κώστας τους έδειξε ένα κτίριο.

- Εδώ είναι το λαογραφικό μας μουσείο, τους είπε. Έχει τοπικές στολές, είδη νοικοκυριού, διάφορα άλλα αντικείμενα και εργαλεία. Αύριο, αν θέλετε, το βλέπετε.

- Είδαμε το "Καραγκούνικο σπίτι" στην Καρδίτσα, είπε ο Άλκης. Μας είπε ο υπεύθυνος ότι η λέξη Καραγκούνα βγαίνει από το καρά (μαύρο) και γκούνα (κάπα).

- Υπάρχει κι άλλη γνώμη, είπε ο κ. Κώστας. Ίσως να γίνεται και από το Καρά (μαύρος) και γιουνάν (Έλληνας).

- Τι άλλο θα μπορούσε να δει κανείς εδώ; ρώτησε ο Άλκης.

- Η πόλη μας είναι αρκετά όμορφη, είπε ο κ. Κώστας. Το ποτάμι της, ο Σοφαδίτικος, παραπόταμος του Πηνειού κι αυτός, της δίνει χάρη και δροσιά. Είναι μια συνηθισμένη πόλη. Μερικά από τα όμορφα παραποτάμια κέντρα της θα τα δούμε απόψε.

- Και το όνομα της πόλης μήπως έχει κάποια ιστορία; ρώτησε η Άρτεμη.
- Λένε ότι προέρχεται από τη λέξη **σοφάς**, της εποχής της Τουρκοκρατίας, είπε ο κ. Κώστας. Σοφάς τότε λεγόταν όχι μόνο το στρογγυλό χαμηλό τραπέζι, που χρησιμοποιούσαν για φαγητό, αλλά και η χαμηλή χωματένια πεζούλα έξω από κάθε σχεδόν σπίτι, στην οποία κάθονταν και άνθρωποι.
- Βέβαια, είπε ο Άλκης, τότε δεν υπήρχαν πλαστικές καρέκλες και τραπέζια σαν αυτά που πουλάνε οι φίλοι μας, οι Τσιγγάνοι.
- Η πόλη φαίνεται νέα, είπε η κ. Ασπασία. Τα σπίτια της δεν είναι και πολύ παλιά.
- Πράγματι, είπε η κ. Κική. Κανένα κτίριο δεν είναι πιο παλιό από το 1957. Τότε έγινε εδώ ένας πολύ μεγάλος σεισμός. Πολλά σπίτια καταστράφηκαν και άλλα έπαθαν σοβαρές ζημιές. Τότε ανακαινίστηκε η πόλη, που όπως ακούσατε και πριν, υπήρχε από την εποχή της Τουρκοκρατίας.
- Και τι εκδηλώσεις γίνονται εδώ; ρώτησε ο κ. Περικλής.
- Το πανηγύρι μας είναι στις 26 Ιουλίου, της Αγίας Παρασκευής. Η εμποροπανήγυρη το δεύτερο δεκαήμερο του Οκτώβρη. Γιορτάζουμε με ξεχωριστό τρόπο και την αποκριά. Κρατάμε την **παράδοση**. Προσπαθούμε να μην τη γιορτάσουμε με ξενόφερτο τρόπο, είπε η κ. Κική.
- Έχουμε και πολύ καλό **Μορφωτικό Σύλλογο**, είπε ο Κώστας. Οργανώνει διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Η Κική είναι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του.
- Εκτός από τα συνηθισμένα προϊόντα της περιοχής, για ποια άλλα είδη είναι γνωστή η πόλη σας; ρώτησε η κ. Ασπασία.
- Έχουμε καλά φρούτα, μέλι, γνήσιο τυρί, διάφορα γαλακτοκομικά προϊόντα και ωραίο τσίπουρο... Μερικά άλλα, όπως τοπικές νοστιμιές, δε σας τα λέω τώρα. Θα τις παραγγείλουμε σε λίγο, στο εστιατόριο που είναι δίπλα μας, είπε ο κ. Κώστας.
- Κάθισαν σ' ένα όμορφο μέρος. Ο σερβιτόρος έφτασε. Τους έδωσε καταλόγους και τους είπε και προφορικά τα φαγητά που είχαν.
- Ο κ. Κώστας παράγγειλε σαλάτες και άλλα ορεκτικά.
- Θα μας φέρεις ακόμη ντόπιο κρασί, **κοθρόπιτες**, χωριάτικα λουκάνικα στα κάρβουνα και τον ωραίο αρακά που φτιάχνει ο μάγειρας, αναψυκτικά και ό,τι άλλο θέλει ο καθένας, είπε.
- Τι είναι οι κοθρόπιτες; ρώτησε ο Άλκης.
- Θα τις δεις, είπε ο σερβιτόρος. Είναι σπανακόπιτα, σπεσιαλιτέ της περιοχής μας. Για να ρωτάς, δεν έχεις ξαναφάει. Θα σου αρέσουν σίγουρα.

- Όταν τελειώσουμε θα μας φέρεις φρούτα της εποχής και πρόβειο γιαούρτι με μέλι, συνέχισε ο κ. Κώστας. Παράγγειλε ακόμη και παιδάκια στα κάρβουνα, μπιφτέκια με τυρί κλπ.

- Αυτά φτάνουν για μια εβδομάδα, είπε η κ. Ασπασία.

- Αν κάνετε δίαιτα θα την ξεχάσετε γι' απόψε, είπε ο κ. Κώστας. Δεν είναι εύκολο να βρείτε φαγητά από γνήσια προϊόντα στις μεγάλες πόλεις...

Μετά το φαγητό πήγαν για παγωτό.

Το κέντρο είχε ωραία, απαλή μουσική και πολλή δροσιά.

- Και τώρα, Κώστα, είπε ο κ. Περικλής, σ' ακούμε. Διψάμε όλοι να μάθουμε για το νομό σας. Εσύ δεν είσαι μόνο καλός έμπορος, είσαι και κινητή εγκυκλοπαίδεια.

- Από πού ν' αρχίσω; Τι είδατε ως τώρα;

- Μόνο την Καρδίτσα και τις Σοφάδες, είπε η Άρτεμη. Έχει άλλες πόλεις ο νομός;

- Και βέβαια. Όχι όμως τόσο μεγάλες, όσο η Καρδίτσα. Οι Σοφάδες έχουν περίπου 7.000 κατοίκους. Ο Παλαμάς και το Μουζάκι περίπου από 3.000 κατοίκους... Ας μιλήσουμε όμως με περισσότερες λεπτομέρειες για την κάθε πόλη.

► Μουζάκι

Η πόλη ονομάστηκε έτσι ίσως από κάποιον **Μουζάκη**, που την έχτισε ή ήταν ακουστός άρχοντάς της. Είναι χτισμένη στη θέση που υπήρχε η αρχαία πόλη **Γόμφοι**. Είναι κέντρο της περιοχής. Έχει και βιβλιοθήκη. Η περιοχή είχε πολλά αμπέλια.

► Παλαμάς

Κοντά στην πόλη υπάρχουν πηγές από φυσικό αέριο. Βρέθηκαν το 1960 από **γεωτρήσεις** που έκανε τότε το Υπουργείο Βιομηχανίας.

- Και τι είναι οι γεωτρήσεις; ρωτά η Άρτεμη.

- Γεώτρηση, είπε ο κ. Κώστας, είναι το τρύπημα της γης, σε μεγάλο βάθος, στα σημεία εκείνα που πιστεύουν οι επιστήμονες ότι υπάρχει πετρέλαιο ή φυσικό αέριο κτλ. Η Ελλάδα κρύβει μεγάλο πλούτο στο υπέδαφος, δηλαδή στο στρώμα αυτό της γης που βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια του εδάφους της. Ο Παλαμάς είναι πεδινή πόλη και οικονομικό κέντρο της περιοχής που είναι γύρω.

► Αηδονοχώρι

Κοντά στο χωριό υπάρχουν ερείπια τουρκικού στρατώνα πάνω σε ένα **οροπέδιο** που έχει εξαιρετική θέα. Φαίνεται από εκεί ολόκληρος ο Θεσσαλικός κάμπος και οι γειτονικοί νομοί

Ευρυτανίας και Φθιώτιδας. Πολύ κοντά είναι και **θειούχες πηγές**, όμοιες με εκείνες της Λουτροπηγής (Σμοκόβου).

Βορειότερα ξεχωρίζει η κορυφογραμμή της οροσειράς των Αγράφων και της Πίνδου.

- Τι είναι το **οροπέδιο** και τι οι **θειούχες πηγές**; διέκοψε η Άρτεμη.

Οροπέδιο, απάντησε ο κ. Κώστας, λέμε ένα όρος, που η κορυφή του είναι ίσια, σαν πεδιάδα. Πιο απλά, μια πεδιάδα πάνω στην κορυφή κάποιου βουνού. Τα οροπέδια κατοικούνται και καλλιεργούνται, όταν είναι εύφορα.

- Οι **θειούχες πηγές** είναι θερμές πηγές νερού, που περνάει μέσα από στρώματα εδάφους από θειάφι, είπε ο κ. Κώστας. Το νερό αυτό έχει θεραπευτικές ιδιότητες και ωφελεί πολύ εκείνους που έχουν αρθριτικά, ρευματισμούς κτλ.

► Αργιθέα

Βρίσκεται στην περιοχή των Αγράφων. Είναι παραδοσιακό χωριό με λιθόχτιστα σπίτια. Στην κεντρική του πλατεία υπάρχει ένας αιωνόβιος πλάτανος, μια βρύση και πολύ ωραία κεντράκια. Το χωριό διασχίζει ένας παραπόταμος του Πηνειού. Είναι όμορφος τόπος για διακοπές.

Στη θέση "Ελληνικά" κοντά στο χωριό, υπάρχουν οι "Τάφοι". Σ' αυτούς βρέθηκαν αγγεία, κοσμήματα κτλ., που χρονολογούνται από τον 4ο π.Χ. αιώνα. Όλα αυτά τα ευρήματα φυλάγονται σήμερα στο αρχαιολογικό μουσείο του Βόλου.

► Κανάλια

Και το χωριό αυτό βρίσκεται στην περιοχή των Αγράφων. Έχει λιθόχτιστα σπίτια, σκεπασμένα με κεραμίδια. Τα έχουν χτίσει ντόπιοι τεχνίτες, που ξέρουν την τέχνη του παραδοσιακού οικοδόμου. Από την πλατεία του χωριού με τις μαρμαρένιες βρύσες, βλέπει κανείς όλο το Θεσσαλικό κάμπο. Υπάρχει ακόμη εδώ πνευματικό κέντρο και βιβλιοθήκη.

Η σπηλιά «Τσανάκα» που είναι κοντά στο χωριό δεν έχει εξερευνηθεί ακόμη. Τα Κανάλια είναι από τα πιο ωραία παραθεριστικά κέντρα του νομού Καρδίτσας.

Το χωριό βρίσκεται σε εύφορη περιοχή, που παράγει σιτηρά. Είναι και οικονομικό της κέντρο.

Στην περιφέρεια υπάρχουν ακόμη και **κοιτάσματα χρωμίου**.

- Τι είναι τα κοιτάσματα χρωμίου; ρώτησε η Άρτεμη.

- Είναι στρώματα από το μέταλλο χρώμιο, που βρίσκονται θαμμένα στο έδαφος, είπε ο κ. Κώστας. Οι άνθρωποι βρίσκουν μέταλλο, κάρβουνο κτλ. μέσα στο έδαφος. Σκάβουν στη γη, κάνουν σήραγγες ολόκληρες και τα βγάζουν. Αυ-

τές οι σήραγγες, τα τούνελ κτλ. λέγονται ορυχεία. Ανάλογα με το είδος που βρίσκεται μέσα στη γη, τα ορυχεία ξεχωρίζουν σε λιγνιτωρυχεία, μεταλλωρυχεία, χρυσωρυχεία κτλ. Η πατρίδα μας έχει μεγάλο πλούτο μέσα στο έδαφός της, τον **ορυκτό** μας **πλούτο**.

► Λουτροπηγή (Σμόκοβο)

Ορεινό χωριό, που είναι γνωστό με την παλιά του ονομασία: Σμόκοβο. Η ονομασία αυτή έχει σλάβικη ρίζα. Σημαίνει φιδότοπος.

Λέγεται ότι η Λουτροπηγή είναι η τέταρτη λουτρόπολη στην Ελλάδα.

Η θεραπευτική αξία των **ιαματικών** πηγών της ήταν γνωστή από τα παλιά ακόμη χρόνια. Εδώ ερχόταν για λουτροθεραπεία και ο Αλή πασάς των Ιωαννίνων. Είχε μάλιστα φροντίσει να γίνουν οι πρώτες εγκαταστάσεις σ' αυτά.

Στη Λουτροπηγή γίνονται σήμερα θεραπείες και σε παθήσεις του λάρυγγα, του φάρυγγα και σε βρογχίτιδες.

Ο τόπος έχει πολύ πράσινο και οι άρρωστοι και οι συνοδοί τους, και φυσικά και άλλοι παραθεριστές, μένουν εκεί πολύ ευχάριστα τους μήνες του καλοκαιριού.

- Τι θα πει ιαματικές πηγές; ρώτησε η Άρτεμη.

- Ιαματικές σημαίνει θεραπευτικές, είπε ο κ. Κώστας. **Ιαματικές πηγές** είναι λοιπόν οι πηγές που σ' αυτές βρίσκουν θεραπεία ορισμένοι άρρωστοι.

► Μαυρομάτι

Η περιοχή παλιά ήταν τσιφλίκι του Αλή πασά των Ιωαννίνων. Υπάρχουν ακόμη απομεινάρια των πύργων των εισπρακτόρων του Αλή, των Σπαχήδων όπως τους έλεγαν. Δουλειά τους ήταν να μαζεύουν από τους ραγιάδες, τους σκλαβωμένους Έλληνες, τη **δεκάτη**, δηλαδή το 1/10 (ή 10%) των προϊόντων από τα κτήματα.

Υπάρχει εδώ και το σπήλαιο, όπου γεννήθηκε ο Γεώργιος Καραϊσκάκης το 1782, σύμφωνα με την παράδοση.

► Φουντωτό

Από τα ψηλότερα χωριά του νομού Καρδίτσας, πάνω από το όρος Καράβα, σε υψόμετρο 1100 περίπου μέτρων. Σ' αυτό το χωριό κυκλοφορούν πολλοί θρύλοι.

Ένας από αυτούς λέει ότι οι άνθρωποι που ζούσαν πριν από τον κατακλυσμό του Νώε ήταν γίγαντες. Έφτασαν στην Καράβα με πλοίο, που ήταν τόσο μεγάλο, ώστε το έδεσαν από τον Όλυμπο!

Άλλος θρύλος λέει ότι στην κορυφή Καράβα στάθηκε το πλοίο του Νώε μετά τον Κατακλυσμό.

Στο σημείο αυτό τελείωσε τη διήγησή του ο κ. Κώστας. Ήταν κιόλας αργά. Η Άρτεμη είχε αρχίσει να χασμουριέται.

- Δε νομίζω ότι θα μπορέσουμε να πάμε αλλού τέτοια ώρα, είπε η κ. Ασπασία.

Πήγαν στο σπίτι. Κατακουρασμένοι όπως ήταν, πλάγιασαν και ξύπνησαν αργά την άλλη μέρα, έφαγαν το πρωινό τους και ήρθε η ώρα του αποχωρισμού. Χαιρέτισαν την κ. Κική και τον κ. Κώστα και τους ευχαρίστησαν για τη φιλοξενία.

Η κ. Ασπασία τους κάλεσε στην Αθήνα.

Μπήκαν στο αυτοκίνητο και ξεκίνησαν.

- Πού θα πάμε τώρα, ρωτάει η Άρτεμη.

- Θα περάσουμε από τα Φάρσαλα, που είναι στο δρόμο μας κι από εκεί πάμε στο νομό Μαγνησίας, είπε ο κ. Περικλής.

Να, φτάσαμε κιόλας στο **Σταυρό**.

- Τι είναι ο Σταυρός; ρωτά η Άρτεμη.

- Χωριό, που είναι και σταυροδρόμι. Έχει περίπου 2.000 κατοίκους.

Εδώ διασταυρώνονται οι δρόμοι που οδηγούν στις μεγάλες Θεσσαλικές πόλεις : Βόλο, Λάρισα, Τρίκαλα, Καρδίτσα - κι από εκεί στην υπόλοιπη Ελλάδα. Ο δρόμος εδώ μοιάζει με σταυρό και γι' αυτό πήρε το όνομα αυτό η τοποθεσία και το χωριό.

Στο χωριό υπήρχαν πινακίδες, που έδειχναν τις διάφορες κατευθύνσεις. Πήραν το δρόμο που έβγαζε στα **Φάρσαλα**.

- Δε θ' αργήσουμε να φτάσουμε, είπε ο κ. Περικλής. Θα δώ μερικούς πελάτες, θα ριξουμε μια ματιά στην πόλη και μετά θα πάμε στον Αλμυρό.

- Αν βρίσκαμε κάποιον σαν τον κ. Κώστα, είπε η Άρτεμη. Ωραία περάσαμε στις Σοφάδες...

- Και στις άλλες πόλεις καλά θα περάσουμε, είπε ο κ. Περικλής. Σε καθεμιά τους θα δούμε και θα μάθουμε κάτι καινούριο.

Δεξιά κι αριστερά του δρόμου μεγάλα χωράφια σπαρμένα με βαμβάκι.

Πόση διαφορά από την Ήπειρο! είπε ο Άλκης. Εκεί τα χωράφια είναι μικρά...

Σε λίγο ξεχώρισαν στο βάθος του δρόμου σπίτια μέσα στο πράσινο.

- Τα Φάρσαλα! είπε ο κ. Περικλής.

Η πόλη ήταν αρκετά μεγάλη. Σταμάτησαν κοντά στο κέντρο.

- Πάμε με τα πόδια, είπε ο κ. Περικλής. Οι φίλοι μου είναι όλοι κοντά.

Ο κεντρικός δρόμος ήταν αρκετά φαρδύς. Δεξιά κι αριστερά του διάφορα καταστήματα. Πιο πέρα η πλατεία.

- Προχωρήστε, είπε ο κ. Περικλής. Καθίστε στην πλατεία. Έχει καφενεία και ζαχαροπλαστεία. Δοκιμάστε και χαλβά. Θα σας βρω εκεί.

Πήρε τη μεγάλη τσάντα του κι έφυγε.

Κάθισαν σ' ένα ωραίο ζαχαροπλαστείο. Παράγγειλαν χαλβά και αναψυκτικά.

Μετά από λίγη ώρα έφτασε κι ο κ. Περικλής.

Πήρε κι αυτός τον καφέ του.

- Όπως είδατε και στο χάρτη σας, τους είπε, βρισκόμαστε στη νοτιότερη

Λαρισινή πόλη. Τα Φάρσαλα δεν είναι μόνο εμπορικό κέντρο της περιοχής.

Έχουν και την ιστορία τους. Λέγεται ότι εδώ ήταν η αρχαία Φθία, η πατρίδα του μεγάλου ήρωα του Τρωικού πολέμου Αχιλλέα. Ο πατέρας του Πηλέας ήταν βασιλιάς των Μυρμιδόνων, που ήταν γενναίοι πολεμιστές και σπουδαίοι καβαλάρηδες. Μητέρα του Αχιλλέα ήταν η θεά Θέτιδα. Όταν γεννήθηκε ο Αχιλλέας, τον πέρασε από θεϊκή φωτιά, όπως λέει ο μύθος. Έτσι ο ήρωας ήταν σχεδόν αθάνατος. Μόνο οι φτέρνες του ήταν το αδύνατο σημείο του, γιατί από εκεί τον κρατούσε η μητέρα του όταν τον πέρασε από τη φωτιά των αθανάτων. Εκεί τον σημάδεψε και ο Πάρης και τον σκότωσε, για να εκδικηθεί το φόνο του αδερφού του, Έκτορα.

Αν ξεκουραστήκατε, τώρα ας φύγουμε για τον Αλμυρό, είπε ο κ. Περικλής. Καιρός είναι να βρούμε και καμιά παραλία.

Ξεκίνησαν. Σε λίγο βγήκαν από την πόλη. Δεξιά τους η Όθρη. Αριστερά χωράφια με βαμβάκι και καλαμπόκι.

- Σε λίγο φτάνουμε στον Αλμυρό, είπε ο κ. Περικλής. Από εκεί θα πάμε στο Βελεστίνο και θα συνεχίσουμε για το Βόλο. Ύστερα βλέπουμε.

*Ο Αχιλλέας πεθαίνοντας
(Αγαλμα στο Αχιλλείο
της Κέρκυρας)*

1. Θέματα για συζήτηση

1. - Ο κ. Κώστας είπε ότι έχει κλιματισμό στο σπίτι του. Τι είναι ο κλιματισμός; Συζητήστε στην τάξη για τα μέσα ψύξης και θέρμανσης άλλοτε και τώρα.
2. - Ο κ. Κώστας μίλησε για το Μορφωτικό Σύλλογο της πόλης του. Υπάρχει στον τόπο σας τέτοιου είδους σύλλογος; Ποια είναι τα έργα του; Ποιοι οι σκοποί του; Ποιοι μπορούν να γίνουν μέλη του; Πώς διοικείται; Συζητήστε το θέμα αυτό στην τάξη.
3. - Να συζητήσετε στην τάξη για τα πανηγύρια που γίνονται στο χωριό ή στην πόλη σας, καθώς και για τις άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις: μουσικές εκδηλώσεις, θεατρικές παραστάσεις, χοροί κτλ.
4. - Μερικές από τις νέες λέξεις που μάθατε στην ενότητα αυτή ήταν και οι ακόλουθες : γεωτρήσεις - θειούχες πηγές - κοιτάσματα χρωμίου - ορυκτός πλούτος, ιαματικές πηγές - οροπέδιο κτλ. Να συζητήσετε στην τάξη για το περιεχόμενο αυτών των λέξεων ή φράσεων και τη σπουδαιότητά τους στην οικονομική ζωή.
5. - Η κ. Ασπασία κάλεσε τον κ. Κώστα και την κ. Κική να τους επισκεφτούν κι αυτοί στην Αθήνα. Να συζητήσετε στην τάξη σας αυτή την πράξη.

Νομός Μαγνησίας

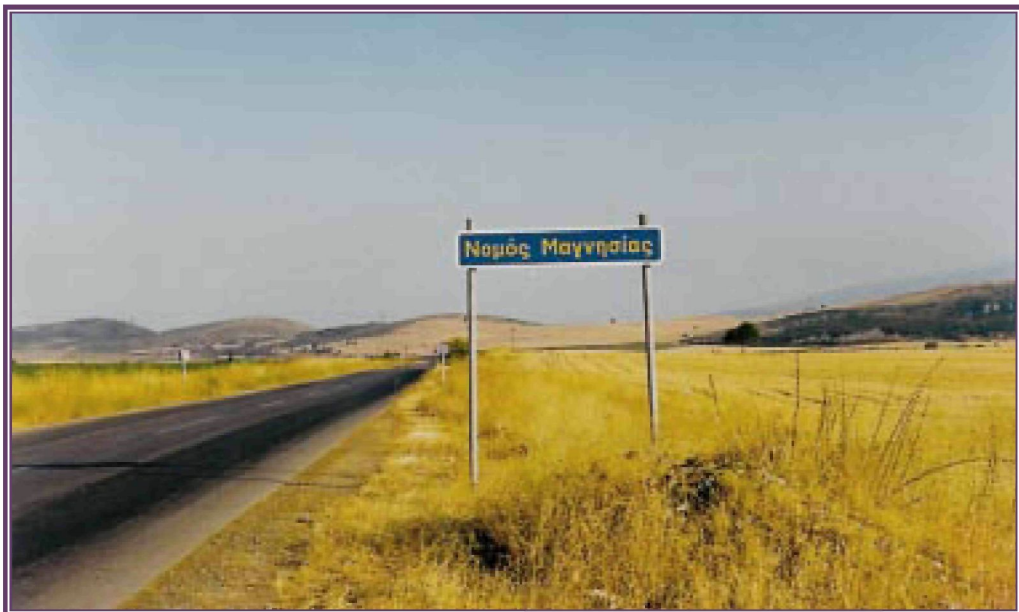

- Μπαίνουμε στο νομό Μαγνησίας, είπε ο κ. Περικλής.
- Ναι, αλλά δεν είπαμε και τίποτε γι' αυτόν, παρατήρησε η Άρτεμη.

- Ποτέ δεν είναι αργά, είπε ο Άλκης. Ο άτλαντας είναι εδώ. Βοήθησέ με, Άρτεμη.

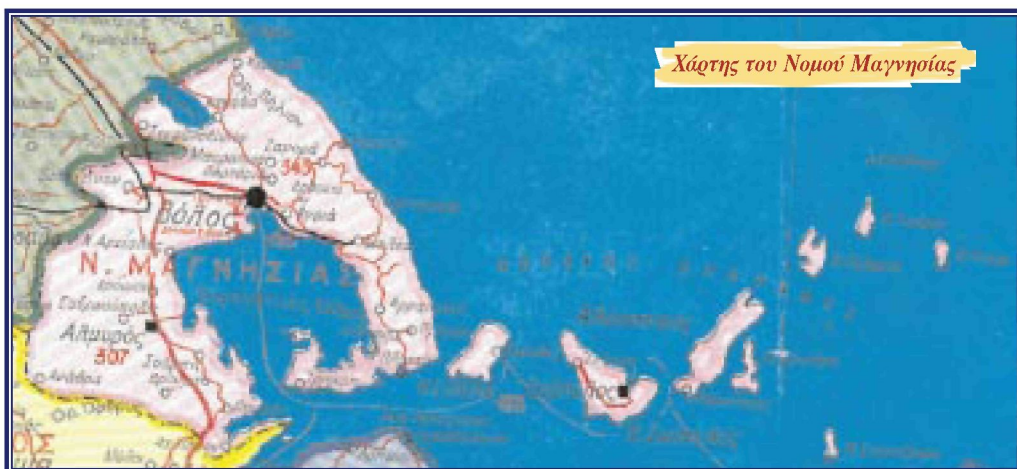
Τα παιδιά άνοιξαν τον άτλαντα κι ο Άλκης άρχισε να "διαβάζει" το χάρτη.

Ο νομός Μαγνησίας βρίσκεται στη νοτιοανατολική άκρη της Θεσσαλίας. Έχει έκταση 2.600 τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμό 200.000 κατοίκους περίπου.

2. Σύνορα

Ο νομός Μαγνησίας βρέχεται βόρεια και ανατολικά από το Αιγαίο πέλαγος. Δυτικά συνορεύει με το νομό Λάρισας και νότια με τη Στερεά Ελλάδα (νομό Φθιώτιδας).

Το 1/3 από το έδαφος του νομού είναι πεδινό και το υπόλοιπο ορεινό ή ημιορεινό. Στο νομό υπάρχουν τα όρη **Όθρυς** (νότια) και Πήλιο (βόρεια και ανατολικά). Έχει δύο πεδιάδες: του **Αλμυρού**, που είναι παραθαλάσσια, και του **Βελεστίνου** στα βόρεια. Στα βόρεια επίσης, στους πρόποδες σχεδόν του Πηλίου, είναι και η λίμνη **Κάρλα** (Βοϊβηίδα).

Στο νομό ανήκουν και τα νησιά των **βόρειων Σποράδων**, εκτός από τη Σκύρο. Τα σπουδαιότερα από αυτά είναι η **Σκιάθος**, η **Σκόπελος** και η **Αλόνησος**.

Στο νομό υπάρχει και ένας από τους μεγαλύτερους κόλπους της πατρίδας μας, ο **Παγασητικός κόλπος**. Στην είσοδό του είναι τα ακρωτήρια **Σταυρός** και **Τρίκερι**.

Το μεγαλύτερο λιμάνι του νομού, και της Θεσσαλίας ολόκληρης, είναι το **λιμάνι του Βόλου**. Έχει πολύ μεγάλη κίνηση.

Το κλίμα του νομού, συνέχισε ο Άλκης, είναι **εύκρατο**, με μαλακούς χειμώνες, ακόμη και στο Πήλιο, και δροσερά καλοκαίρια.

- Αφού το Πήλιο είναι όρος, γιατί έχει μαλακούς χειμώνες και δεν κάνει κρύο όπως στην Ήπειρο; ρώτησε η Άρτεμη.

- Σίγουρα, γιατί φτάνουν εδώ οι θαλασσινοί άνεμοι, που στη Μεσόγειο θάλασσα κάνουν τον καιρό πιο γλυκό και πιο υγρό, είπε ο Άλκης.

- Το κλίμα αυτού του είδους, παρατήρησε ο κ. Περικλής, το λέμε **εύκρατο**, γιατί υπάρχει στην εύκρατη ζώνη της γης, αλλά και **μεσογειακό**, γιατί είναι το κλίμα των χωρών που βρέχονται από τη **Μεσόγειο** θάλασσα.

5. Προϊόντα - Ασχολίες των κατοίκων

Ο νομός, συνέχισε ο Άλκης, απ' ό,τι βλέπουμε κι εμείς, αλλά φαίνεται και στον **παραγωγικό χάρτη** του άτλαντα, παράγει σιτηρά, κηπευτικά, φρούτα, ζαχαρότευτλα, ελιές και λάδι, μέλι στο Πήλιο, κτηνοτροφικά προϊόντα κ.ά.

Ονομαστά σε όλη την Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό, είναι τα **φιρίκια** (γλυκά μήλα) και τα **κρυστάλλια** (ζουμερά αγλάδια) του Βόλου. Ακόμη παράγονται εδώ και αρκετά βιομηχανικά προϊόντα, γιατί στο Βόλο λειτουργούν αρκετά εργοστάσια.

Οι κάτοικοι στα χωριά είναι γεωργοί και κτηνοτρόφοι. Στα παράλια είναι και ναυτικοί και ψαράδες.

Στο Βόλο εργάζονται και βιομηχανικοί εργάτες, έμποροι, δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι και διάφοροι άλλοι επαγγελματίες. Στα χωριά του Πηλίου, στα παράλια και στα νησιά οι κάτοικοι ασχολούνται και με τον τουρισμό. Το λιμάνι του Βόλου έχει ζωηρή κίνηση σε επιβάτες και σε εμπορεύματα. Είναι διεθνές εμπορικό λιμάνι. Από εδώ γίνεται ένα μεγάλο μέρος του **εισαγωγικού και του εξαγωγικού εμπορίου** με τις χώρες της Μέσης Ανατολής. Γι' αυτό υπάρχουν εδώ και γραφεία πολλών **ναυτιλιακών** εταιρειών.

6. Διοικητική Διαίρεση

Ο νομός Μαγνησίας έχει τρεις περιφέρειες (επαρχίες):

- ▶ Επαρχία **Βόλου**, με πρωτεύουσα το **Βόλο**
- ▶ Επαρχία **Αλμυρού**, με πρωτεύουσα τον **Αλμυρό**
- ▶ Επαρχία **Σκοπέλου**, με πρωτεύουσα τη **Σκόπελο**

- Τι θα πει επαρχία; ρώτησε η Άρτεμη.

- **Επαρχίες** λέγονταν παλιότερα οι μικρότερες περιφέρειες στις οποίες χωριζόταν ένας νομός, απάντησε ο κ. Περικλής.

Στην πρωτεύουσα της επαρχίας υπήρχαν και κάποιες **δημόσιες υπηρεσίες**, για την εξυπηρέτηση των κατοίκων της περιοχής. Την επαρχία διοικούσε ο έπαρχος. Σήμερα αυτή η διαίρεση έχει καταργηθεί. Εξακολουθούμε όμως να λέμε τις επαρχίες του κάθε νομού, για να μπορούμε να τον μελετήσουμε καλύτερα.

7. Συγκοινωνίες

Ο νομός έχει **οδική** συγκοινωνία (με λεωφορεία), σιδηροδρομική (με τρένα) και **θαλάσσια** (με πλοία).

- Στα νησιά μας, είτε ο κ. Περικλής, υπάρχει και αεροπορική συγκοινωνία με μικρά αεροπλάνα της Ολυμπιακής Αεροπορίας. Τέτοια συγκοινωνία με την

Αθήνα έχει και η Σκιάθος, παρατήρησε ο κ. Περικλής.

- Αν θέλεις τώρα, μπαμπά, είτε ο Άλκης, μίλησέ μας εσύ για την ιστορία του νομού και τα μέρη που θα ιδούμε.

8. Ιστορικές πληροφορίες - αξιόθεστα

α.- Στην Περιφέρεια Αλμυρού

- Πλησιάζουμε στον Αλμυρό, είπε ο κ. Περικλής. Προτείνω να αρχίσουμε από την περιφέρειά του. Θα πάω να δω ένα - δυο πελάτες μου πρώτα. Ο ένας μάλιστα είναι πολύ φίλος μου. Έπειτα θα έλεγα να πάμε σε κάποια παραλία, για φρέσκο ψάρι, μπάνιο και λίγη ξεκούραση. Εκεί θα μιλήσουμε και για τον

Αλμυρό και την περιφέρειά του. Άλλωστε ο νομός έχει τόσα πολλά αξιοθέατα και πληροφορίες που θα σας αρέσουν.

Μπήκαν στον Αλμυρό. Σταμάτησαν στον κεντρικό του δρόμο.

- Περιμένετε λίγο, είπε ο κ. Περικλής. Δε θ' αργήσω. Θα πεταχτώ εδώ δίπλα. Έπειτα θα πάμε μαζί στο φίλο μου τον Πέτρο και μετά θα πάμε σε κάποια παραλία.

Κατέβηκαν να ξεμουδιάσουν. Έριξαν μια ματιά στα γύρω καταστήματα.

- Ωραία είναι, είπε η Άρτεμη.

- Δεν έχει μόνο η Αθήνα όμορφα μαγαζιά, παρατήρησε ο Άλκης.

Σε λίγο γύρισε ο κ. Περικλής.

- Δεν άργησα, τους είπε. Πήγα σ' ένα μαγαζί με ψιλικά, αρώματα και καλλυντικά. Τώρα πάμε στο φίλο μου τον Πέτρο. Έχει φαρμακείο, πουλάει όμως και καλλυντικά και αρώματα.

- Όλα αυτά μαζί; ρώτησε ο Άλκης.

- Βέβαια, είπε ο κ. Πέτρος. Το ίδιο δε συμβαίνει και στην Αθήνα;

Κατέβηκαν στην πλατεία της πόλης. Μπήκαν σ' ένα μεγάλο φαρμακείο, γεμάτο ράφια και βιτρίνες.

Ο φαρμακοποιός τους καλωσόρισε. Γνωρίστηκαν. Παράγγειλε αναψυκτικά. Δροσίστηκαν και ξεδίψασαν.

- Θα τελειώσουμε την παραγγελία, θα κλείσω και θα φύγουμε όλοι μαζί, είπε ο κ. Πέτρος. Θα πάμε σε κάποια παραλία κοντά, για ψαράκι, μπάνιο και δροσιά.

- Το ίδιο λέγαμε κι εμείς, είπε ο κ. Περικλής. Τα προγράμματά μας ταιριάζουν.

Τελείωσαν τη δουλειά τους. Ο κ. Πέτρος τηλεφώνησε στη γυναίκα του.

- Δεν έχω εδώ το γιο μου, τους είπε. Τον έχω στείλει στην **κατασκήνωση**.

- Κρίμα, είπε ο Άλκης. Θα κάναμε καλή παρέα.

Σε λίγο έφτασε και η γυναίκα του κ. Πέτρου, η κ. Ζωή. Γνωρίστηκαν.

- Εμπρός! είπε ο κ. Πέτρος. Κλείνω και φεύγουμε για τη θάλασσα. Πάμε στην παραλία του Αλμυρού. Μπάνιο, δροσιά, ψαράκι φρέσκο...

- Είναι μακριά; ρώτησε η κ. Ασπασία.

- Λιγότερο από 8 χιλιόμετρα, είπε ο κ. Πέτρος.

- Έχει τίποτε το σπουδαίο ο Αλμυρός; ρώτησε ο Άλκης.

- Κάθε πόλη έχει κάτι το ξεχωριστό, είπε ο κ. Πέτρος.

- Εδώ βλέπετε την πλατεία.

- Είναι πολύ περιποιημένη, είπε η κ. Ασπασία. Αυτό δείχνει ότι οι κάτοικοί της είναι εργατικοί. Κρατούν την πόλη τους καθαρή και νοικοκυρεμένη.

Προχώρησαν ανατολικά στην πόλη. Είδαν το γυμναστήριό της και μια εκκλησία. Σταμάτησαν.

- Στον περίβολο της εκκλησίας αυτής, που είναι στο όνομα του αγίου Νικολάου, είπε ο κ. Πέτρος, παλιά γίνονταν αθλητικοί και ιππικοί αγώνες. Σ' αυτούς έπαιρναν μέρος και Τούρκοι. Η πόλη μας έχει τη δική της ιστορία.

Έφτασαν σε μια όμορφη παραλία, κοντά στο χωριό Τσιγγέλι. Βούτηξαν στα πεντακάθαρα νερά της θάλασσας. Έπειτα, σε ένα ωραίο, παραλιακό κέντρο, έφαγαν ψαράκι, θαλασσινά και άλλες νοστιμιές. Ήπιαν αναψυκτικά και βαρελίσια παγωμένη μπύρα.

Την ώρα του καφέ ο κ. Περικλής είπε:

- Πέτρο, τώρα σ' ακούμε. Πες μας για τον όμορφο τόπο σου. Δεν μπορούμε, δυστυχώς, να δούμε όλα τα αξιοθέατα. Θα μάθουμε όμως αρκετά.

- Εδώ που βρισκόμαστε ήταν ο παλιός Αλμυρός. Τα ερείπια που βλέπετε απέναντι είναι από τον πύργο του Βελή, γιου του Αλή πασά των Ιωαννίνων. Η πόλη είχε ανάπτυξη από τον 9ο μ.Χ. αιώνα. Τότε ο Παγασητικός κόλπος λεγόταν κόλπος του Αλμυρού. Το λιμάνι του Αλμυρού ήταν κέντρο των Βενετσιάνων εμπόρων. Έμεναν τότε εδώ και πάρα πολλοί Εβραίοι.

- Αυτοί πήγαιναν, όπου υπήρχε εμπόριο, παρατήρησε ο κ. Περικλής. Είναι σπουδαίοι έμποροι. Τον καιρό της Τουρκοκρατίας οι Εβραίοι έκαναν ελεύθερα εμπόριο στη σκλαβωμένη πατρίδα μας.

- Ο Αλμυρός έχει και μουσείο, είπε ο κ. Πέτρος. Την ώρα που φύγαμε ήταν κλειστό. Σ' αυτό βρίσκονται αντικείμενα από τον καιρό της Φραγκοκρατίας. Τότε η περιοχή μας ήταν τότε στα χέρια των Φράγκων και τότε την ξανάπαιρναν οι Βυζαντινοί. Τον καιρό του Αλή πασά ο Αλμυρός ήταν εμπορικό κέντρο της περιοχής, όπως είναι και σήμερα. Τον καιρό της Κατοχής οι κατακτητές έκαψαν τον Αλμυρό. Σαν να μην έφτανε αυτό, η πόλη καταστράφηκε και από τους σεισμούς του 1957. Ο σημερινός Αλμυρός είναι χτισμένος περίπου στο κέντρο της πεδιάδας, που οι αρχαίοι έλεγαν Κρόκιο πεδίο.

- Πολύ ωραία όλα αυτά, είπε ο κ. Περικλής. Σ' ευχαριστούμε, Πέτρο. Στα χωριά της περιοχής υπάρχει κάτι το ενδιαφέρον;

- Και βέβαια, είπε ο κ. Πέτρος. Ακούστε:

▶ **Η Ευξεινούπολη** είναι κωμόπολη της περιοχής μας, που χτίστηκε το 1909 από πρόσφυγες της ανατολικής Ρωμυλίας. Σ' αυτήν ήρθαν μετά και πρόσφυγες από τον Πόντο.

- Πού βρίσκεται η ανατολική Ρωμυλία; ρώτησε ο Άλκης.

- Τι θα πει "πρόσφυγες"; ρώτησε η Άρτεμη, σχεδόν μαζί του.

- Ωραία! είπε ο κ. Πέτρος. Παρακολουθείτε με ενδιαφέρον, όπως βλέπω από τις ερωτήσεις σας! Απαντώ λοιπόν, με τη σειρά που τις άκουσα: Ανατολική Ρωμυλία λέγεται η περιοχή που είναι σήμερα στη νότια Βουλγαρία, ανάμεσα από το νομό Έβρου και τη δημοκρατία των Σκοπίων. Πρόσφυγες πάλι είναι οι κάτοικοι ενός τόπου, που αναγκάζονται να φύγουν από αυτόν, κυνηγημένοι από κατακτητές ή άλλη μερίδα των ανθρώπων του τόπου τους.

▶ Μικροθήβες

Στη θέση αυτού του χωριού βρισκόταν, όπως λέγεται, η αρχαία εμπορική πόλη **Φθιωτικές Θήβες**. Το λιμάνι της είχε μεγάλη κίνηση. Την κυριέυσε ο Φίλιππος ο Ε' της Μακεδονίας και την κατέστρεψε. Χρησιμοποίησε για το σκοπό αυτό πολύ στρατό και πολιορκητικές μηχανές της εποχής.

▶ Φυλάκη

Στην περιοχή του χωριού λέγεται ότι υπήρχε η ομηρική πόλη Φυλάκη, που ήταν πατρίδα του ονομαστού ήρωα του Τρωικού πολέμου, **Πρωτεσίλαου**.

- Πολύ ωραία η παρέα σας, είπε ο κ. Περικλής. Ζωή και Πέτρο, ευχαριστού-

με για τη φιλοξενία σας. Σας περιμένουμε κι εμείς, οπωσδήποτε, στην Αθήνα. Τώρα πρέπει να φύγουμε, γιατί η ώρα περνάει. Απόψε πρέπει να περάσουμε από το Βελεστίνο και να καταλήξουμε στο Βόλο. Κάποιο όμορφο παραλιακό κάμπινγκ θα μας φιλοξενήσει. Αύριο θα μείνουμε στο Βόλο. Μετά βλέπουμε...

- Δε φαντάζομαι να μην πάτε στο Πήλιο και στα νησιά μας! είπε η κ. Ζωή.

- Ασφαλώς και θα πάμε, είπε ο κ. Περικλής.

Αποχαιρετίστηκαν κι έφυγαν για διαφορετική κατεύθυνση η κάθε οικογένεια.

1. Θέματα για συζήτηση

1. - Να ζωγραφίσετε στο τετράδιό σας το νομό Μαγνησίας και να τοποθετήσετε σ' αυτόν τις περιφέρειές του.
2. - Να τοποθετήσετε τις κατάλληλες λέξεις στην παρακάτω ακροστιχίδα. Από τα αρχικά τους γράμματα θα προκύψει μια γνωστή πόλη του νομού Μαγνησίας.

- 1 ----- Θεσσαλός ήρωας του Τρωικού πολέμου.
- 2 ----- Πρωτεύουσα μεγάλου νομού της Θεσσαλίας.
- 3 ----- Νομός της Θεσσαλίας.
- 4 ----- Λέγεται το νερό στην καθαρεύουσα.
- 5 ----- Καταγόταν από το Βελεστίνο.
- 6 ----- Εκεί κατοικούσαν οι θεοί των αρχαίων Ελλήνων.
- 7 ----- Νησί που ανήκει στο νομό Μαγνησίας.

(Λέξεις: ΣΚΟΠΕΛΟΣ, ΑΧΙΛΜΕΑΣ, ΛΑΡΙΣΑ, ΟΛΥΜΠΟΣ, ΡΗΓΑΣ, ΜΑΓΝΗΣΙΑ, ΥΔΩΡ)

3. - Να προγραμματίσετε μια εκδρομή στη Θεσσαλία με τη βοήθεια του χάρτη. Σε ποια μέρη θα πηγαίνατε και γιατί;
4. - Να συζητήσετε στην τάξη σας για τους λόγους που αναγκάζουν πολλές φορές ανθρώπους από μια χώρα να πηγαίνουν "πρόσφυγες" σε μια άλλη.

Αξιοθέατα στην περιφέρεια Βόλου και ιστορικές πληροφορίες

► Βελεστίνο

Η οικογένεια του κ. Περικλή μετά τον Αλμυρό προχώρησε βόρεια. Οδηγούσε ο κ. Περικλής.

Στο χωριό Μικροθήβες υπήρχε διασταύρωση. Ο ένας δρόμος οδηγούσε στο Βελεστίνο. Ο άλλος στο Βόλο. Ο κ. Περικλής ακολούθησε τον πρώτο. Σε λίγο έφτασαν στο χωριό. Ήταν χτισμένο πάνω σε λόφο.

Σταμάτησαν στην πλατεία. Ο κ. Περικλής ξανάφυγε για λίγο να δει πελάτες του. Οι υπόλοιποι κατέβηκαν από το αυτοκίνητο.

Τους πλησίασε ένας κύριος, αρκετά μεγάλος. Τους καλησπέρισε.

- Είστε από εδώ κοντά; τους ρώτησε.
- Όχι, απαντά η κ. Ασπασία. Μένουμε στην Αθήνα. Είμαστε περαστικοί.

Ο κύριος τους συστήθηκε:

- Πετρίδης, συνταξιούχος εκπαιδευτικός.
- Α, ωραία! είπε η κ. Ασπασία. Θα θέλατε να ρωτήσετε κάτι τον κύριο; είπε στα παιδιά.

Η Άρτεμη επωφελήθηκε:

- Τι άγαλμα είναι αυτό; ρώτησε.

- Είναι ο ανδριάντας του Ρήγα Φεραίου, απάντησε ο κ. Πετρίδης. **Αγάλματα** λέμε τα γλυπτά που παρουσιάζουν

θεούς κυρίως. Τα γλυπτά που παρουσιάζουν ολόκληρο το σώμα ιστορικών προσώπων λέγονται **ανδριάντες**, ενώ τα γλυπτά που παρουσιάζουν το κεφάλι μόνο λέγονται **προτομές**.

Στο μεταξύ έφτασε και ο κ. Περικλής. Γνωρίστηκε με τον κ. Πετρίδη.

Κάθισαν όλοι μαζί για έναν καφέ.

- Μήπως κουράζετε τον κ. Πετρίδη; είπε ο κ. Περικλής.

- Όχι βέβαια, απάντησε εκείνος. Είμαι μαθημένος με τα παιδιά. Χρόνια ολόκληρα κουβέντιαζα μαζί τους. Με ευχαριστεί.

- Φεραίος λοιπόν είναι το επίθετο του Ρήγα, είπε η Άρτεμη. Άκουσα κάτι γι' αυτόν στο σχολείο.

- Όχι, είπε ο κ. Πετρίδης. Το πραγματικό του όνομα ήταν Αντώνης Κυριαζής. Το όνομα Ρήγας Φεραίος το επινόησε ο ίδιος, για να μην τον ανακαλύψουν οι Τούρκοι. Διάλεξε το επίθετο Φεραίος, από τον τόπο που γεννήθηκε. Εδώ στο **Βελεστίνο**, ήταν χτισμένη η αρχαία πόλη **Φερές**.

Το όνομα αυτό το είχε η πόλη σ' όλο το διάστημα των ιστορικών χρόνων. Τότε είχε πάρα πολύ μεγάλη ανάπτυξη. Τα χρόνια εκείνα έγινε και η πρώτη νομισματική ένωση ελληνικών πόλεων: Οι Φερές, τα Φάρσαλα και η Σκοτούσα έβγαλαν κοινά ασημένια νομίσματα, που είχαν μεγάλη αξία την εποχή εκείνη. Σήμα τους είχαν το στάχυ, γιατί και τότε η περιοχή είχε μεγάλη παραγωγή σιταριού. Αργότερα καταστράφηκε από διάφορους επιδρομείς: Το Φίλιππο το Β' της Μακεδονίας, πατέρα του Μ. Αλεξάνδρου, το Δημήτριο τον Πολιορκητή και τέλος από τους Ρωμαίους. Από τις αρχαίες Φερές σώζονται μόνο κάποια ερείπια του ναού του Ηρακλή.

Το σημερινό Βελεστίνο, συνέχισε ο κ. Πετρίδης, χτίστηκε τον 9ο μ.Χ. αιώνα. Εδώ γεννήθηκε ο Ρήγας Φεραίος ή Βελεστινλής, όπως τον ονόμαζαν. Όπως είπαμε και πριν, το πραγματικό του όνομα ήταν Αντώνης Κυριαζής. Σώζεται και το σπίτι του. Το έχουν αναπαλαιώσει. Θα το δείτε, είναι εδώ, κοντά. Ο Ρήγας έμαθε τα πρώτα γράμματα στο ξακουστό σχολείο της Ζαγοράς, στο Πήλιο. Συνέχισε τις σπουδές του στις παραδουνάβιες χώρες, που είχαν ανεξάρτητη ηγεμονία. Σ' αυτά τα σχολεία δυνάμωσε η αγάπη του για την πατρίδα. Ήθελε να τη δει ξανά ελεύθερη. Έγινε λοιπόν ο κήρυκας της λευτεριάς.

Ανάμεσα σε άλλα, έγραψε και το φημισμένο "Θούριο του Ρήγα":

**Ως πότε, παλικάρια,
θα ζούμε στα βουνά,
μονάχοι, σαν λιοντάρια,
στις ράχες, στα στενά;**

**Καλύτερα μιας ώρας,
ελεύθερη ζωή,
παρά σαράντα χρόνια
σκλαβιά και φυλακή**

Ο Ρήγας, συνέχισε ο κ. Πετρίδης, είχε το μεγάλο όνειρο να ενωθούν όλοι οι Βαλκανικοί λαοί και να αγωνιστούν όλοι μαζί για τη λευτεριά τους.

- Είχε κάνει μάλιστα και το χάρτη των χωρών αυτών, τη "**Μεγάλη χάρτα**", είπε ο κ. Περικλής. Ένα της αντίγραφο σώζεται σε ένα από τα χωριά του Ζαγορίου, το Καπέσοβο.

- Ήθελε να συναντήσει το Μεγάλο Ναπολέοντα, αυτοκράτορα της Γαλλίας, συνέχισε ο κ. Πετρίδης. Όμως, οι Αυστριακοί τον έπιασαν στο Βελιγράδι και τον παρέδωσαν στους Τούρκους, που τον δολοφόνησαν το 1798.

- Τι άλλο μπορούμε να δούμε εδώ; ρώτησε ο Άλκης.

- Το σπίτι του Ρήγα μάλλον είναι κλειστό τώρα, είπε ο κ. Πετρίδης.

Επίσης και η εκκλησία του αγίου Χαράλαμπους. Είναι αρκετά παλιά. Η Αγία Τράπεζά της στηρίζεται στο βάθρο ενός αρχαίου αγάλματος.

Ευχαρίστησαν τον κ. Πετρίδη και έφυγαν. Πέρασαν έξω από το σπίτι του Ρήγα και από την εκκλησία.

- Ίσως να δοθεί κι άλλη φορά η ευκαιρία να ξαναδούμε καλύτερα αυτά τα μέρη, είπαν τα παιδιά. Τότε, θα επισκεφθούμε και το σπίτι του Ρήγα και την εκκλησία.

- Ποιος ξέρει; είπε η κ. Ασπασία. Μπορεί να σπουδάσετε κίολας αρχαιολογία και ιστορία.

Μετά από αρκετή ώρα έφτασαν στο Βόλο. Η πόλη τους άρεσε.

- Είστε κουρασμένοι απόψε, είπε ο κ. Περικλής. Θα πάμε σ' ένα κάμπινγκ σε κάποιο παραλιακό προάστιο του Βόλου. Μετά το φαγητό θα κοιμηθούμε κάπως νωρίς. Αύριο, όσο να ξυπνήσετε εσείς, εγώ θα έχω γυρίσει από το Βόλο.

Ξαναπηγαίνουμε εκεί για εξερεύνηση και μετά συνεχίζουμε για το Πήλιο.

Μετά το φαγητό κοιμήθηκαν όλοι στη σκηνή τους κατακουρασμένοι.

Περίπατοι στο Βόλο

Ο ήλιος ήταν ψηλά, όταν ξύπνησαν την επόμενη ημέρα. Πήραν το πρωινό τους στο κέντρο του κάμπινγκ.

Όσπου να γυρίσει ο κ. Περικλής, τα παιδιά το έριξαν στο παιχνίδι. Ήθελαν να κάνουν και μπάνιο.

Στο μεταξύ όμως ήρθε ο κ. Περικλής. Ήταν χαρούμενος.

- Πήγα πολύ καλά, τους είπε. Γνώρισα και νέους πελάτες. Θα συνεχίσω και το βραδάκι, την ώρα σχεδόν που κλείνουν τα καταστήματα. Αν θέλετε, πάμε τώρα ένα γύρο στην πόλη. Το βράδυ θα μείνουμε και πάλι εδώ.

- Ωραία! είπαν τα παιδιά. Μας αρέσει εδώ!

Ξεκίνησαν. Πέρασαν από κάποιους δρόμους του Βόλου.

- Όμορφη πόλη, παρατήρησε η Άρτεμη. Έχει και κανονικά τετράγωνα. Τα κτίρια δε φαίνονται και πολύ παλιά.

- Είναι σχετικά νέα, είπε ο κ. Περικλής. Και **αντισεισμικά**. Η πόλη είχε πάθει πολλές ζημιές από τους σεισμούς του 1955 και του 1957.

- Δηλαδή, τι θα πει αντισεισμικά; ρώτησε η Άρτεμη. Εγώ δε βλέπω να έχουν και πολλές διαφορές από άλλα κτίρια.

- Αντισεισμικά λέμε τα κτίρια που έχουν πολύ περισσότερο σίδηρο και τσιμέντο από τα άλλα, είπε ο κ. Περικλής. Έτσι έχουν πολύ μεγαλύτερη αντοχή στους σεισμούς.

- Βλέπω και καθαρούς δρόμους και φροντισμένες πλατείες, είπε η κ. Ασπασία. Οι κάτοικοι είναι νοικοκυρεμένοι, φαίνεται. Η καθαριότητα είναι πολιτισμός.

Ανέβηκαν σε ένα λόφο.

- Είναι ο λόφος των Αγίων Θεοδώρων, εξήγησε ο κ. Περικλής. Από εδώ η θέα είναι εξαιρετική. Φαίνεται όλη η πόλη, ο Παγασητικός κόλπος και ένα μέρος από το Πήλιο. Ο Βόλος είναι

μια σπουδαία πόλη, είπε ο κ. Περικλής. Είναι σε παραγωγική περιοχή και σε πολύ καλή θέση. Έχει μεγάλη εμπορική κίνηση και αρκετές βιομηχανίες ακόμη, αν και αρκετές έχουν κλείσει ή έχουν μεταφερθεί αλλού. Εδώ που βρισκόμαστε, λέγεται ότι βρισκόταν η αρχαία Ιωλκός, πατρίδα του Ιάσονα, αρχηγού της Αργοναυτικής εκστρατείας.

- Έχω διαβάσει γι' αυτήν αρκετά πράγματα, είπε ο Άλκης.

- Πολύ ωραία, περ μας λοιπόν ό,τι θυμάσαι, είπε η Άρτεμη. Να μην κουράζουμε και συνέχεια τον μπαμπά...

- Από την Ιωλκό, είπε ο Άλκης, ξεκίνησε η Αργοναυτική εκστρατεία. Μαζί με τον Ιάσονα ήταν και άλλοι ήρωες, φίλοι του, από όλη την Ελλάδα.

- Και συμμαθητές του, στο σχολείο του Χείρωνα, είπε η Άρτεμη.

- Πολύ σωστά, είπε ο Άλκης, και συνέχισε: Η εκστρατεία αυτή έγινε πριν από τον Τρωικό Πόλεμο. Σκοπός των ηρώων ήταν να φέρουν πίσω το χρυσόμαλλο δέρμα του κριαριού, που είχε πάρει το Φρίξο και την Έλλη, όταν έφυγαν για την Κολχίδα, στον Εύξεινο Πόντο.

Είναι όμως μεγάλη η ιστορία τους. Αν θέλετε, τη λέμε όταν περάσουμε από τον τόπο που ζούσαν.

- Συμφωνούμε, είπε η κ. Ασπασία. Η ιστορία και η μυθολογία της πατρίδας μας είναι ατελείωτες.

- Το πλοίο τους λεγόταν "Αργώ". Από αυτό πήρε το όνομά της και η εκστρατεία και οι ήρωες που ήταν ναύτες στο πλοίο λέγονται Αργοναύτες. Στην πρύμνη της Αργούς είχαν βάλει και ένα κομμάτι από την ιερή βελανιδιά του

Μαντείου της Δωδώνης, τη **Φηγό**, όπως την έλεγαν. Αυτό μπορούσε και τους έλεγε τι θα συμβεί και τους συμβούλευε.

Μια από τις περιπέτειες που είχαν οι Αργοναύτες, ήταν και το πέρασμά τους από τις **Συμπληγάδες** πέτρες. Οι πέτρες αυτές, που ήταν σε ένα πέρασμα, ανοιγόκλειναν κάθε τόσο. Αλίμονο στο πλοίο που θα ήταν ανάμεσά τους την ώρα που έκλειναν.

Ο Ιάσοντας άφησε ένα περιστέρι πρώτα. Αυτό πέρασε και γύρισε μόνο με ένα μικρό φτερό από την ουρά του λίγο σπασμένο. Οι Αργοναύτες τότε κωπηλάτησαν με δύναμη. Η Αργώ πέρασε με μια πολύ μικρή ζημιά στην πρύμνη της.

Από τότε, όπως λέει ο Θρύλος, οι πέτρες αυτές έμειναν ακίνητες.

Οι Αργοναύτες έφτασαν στην Κολχίδα. Βασιλιάς της ήταν ο Αιήτης, που δεν ήθελε να τους δώσει το χρυσόμαλλο δέρμα. Τους όρισε λοιπόν να κάνουν διάφορα κατορθώματα. Έβαλε τον Ιάσωνα να οργώσει ένα χωράφι και να το σπείρει με δόντια δράκοντα.

Τον Ιάσωνα όμως τον βοήθησε η Μήδεια, κόρη του Αιήτη. Έτσι ο Ιάσοντας έκανε όπως τον συμβούλεψε εκείνη. Από τα δόντια του δράκοντα ξεφύτρωσαν από τη γη γίγαντες οπλισμένοι. Ο Ιάσοντας χτύπησε με πέτρα έναν από αυτούς. Εκείνος νόμισε ότι τον χτύπησε κάποιος άλλος από τους γίγαντες κι έβγαλε το ξίφος του. Οι γίγαντες πολέμησαν μεταξύ τους ώσπου σκοτώθηκαν όλοι.

Ο Αιήτης τότε είπε στον Ιάσωνα ότι μπορούσε να πάρει το χρυσόμαλλο δέρμα, αν νικούσε το δράκοντα που το φύλαγε. Ο δράκος αυτός είχε εκατό μάτια και ήταν ακοιμητος μέρα και νύχτα, γιατί κοιμόταν κλείνοντας τα πενήντα μάτια, ενώ τα άλλα πενήντα τα είχε ανοιχτά.

Η Μήδεια όμως τον κοίμισε, ρίχνοντάς του μια σκόνη. Οι Αργοναύτες πήραν τότε το χρυσόμαλλο δέρμα κι έφυγαν. Μαζί τους πήγε και η Μήδεια, που παντρεύτηκε τον Ιάσωνα.

- Ωραία ιστορία! είπε η Άρτεμη.

- Δεν τελειώνει όμως εδώ, παρατήρησε η κ. Ασπασία. Το τέλος της δεν είναι και πολύ ευχάριστο.

- Μερικοί λένε ότι οι Αργοναύτες έφυγαν από άλλο κοντινό λιμάνι, τις **Παγασές**, είπε ο κ. Περικλής. Η πόλη αυτή βρισκόταν κάπου ανάμεσα στον Αλμυρό και το Βόλο. Δεν είδαμε ερείπια, γιατί δεν περάσαμε από την παραλία για το Βελεστίνο. Οι Παγασές έδωσαν το όνομά τους στον Παγασητικό κόλπο. Υπήρχε τότε στην περιοχή κι άλλη αρχαία πόλη, η **Μαγνήσα** ή **Μαγνησία**. Από αυτή πήρε και το όνομά του ο νομός. Οι πόλεις αυτές καταστράφηκαν από το Φίλιππο το Β' της Μακεδονίας πρώτα και μετά από το Δημήτριο τον Πολιορκη-

τή, που στη θέση των Παγασών έχτισε άλλη πόλη με το όνομά του: Την ονόμασε **Δημητριάδα**. Το όνομα αυτό έχει σήμερα η Μητρόπολη του νομού Μαγνησίας.

Η Δημητριάδα είχε μεγάλη ανάπτυξη, ιδιαίτερα μετά το 217 π.Χ., που ο Φίλιππος ο Ε΄ της Μακεδονίας κατέστρεψε τις Φθιώτιδες Θήβες. Ξεπέρασε τότε τις τριάντα χιλιάδες κατοίκους και έγινε διεθνές εμπορικό και στρατηγικό κέντρο. Στο μουσείο του Βόλου θα δούμε τις επιτύμβιες στήλες της, με ονόματα νεκρών από διαφορετικές φυλές και εθνότητες.

Οι Ρωμαίοι ερήμωσαν σχεδόν τη Δημητριάδα το 168 π.Χ. που την κυριεύσαν.

Ο Ιουστινιανός ξανάχτισε τα τείχη της.

Το 1423 μ.Χ. την κυριεύσαν οι Τούρκοι. Από τότε δεν ξανακούστηκε πια η πόλη αυτή. Τον καιρό της Τουρκοκρατίας, συνέχισε ο κ. Περικλής, κέντρο της περιοχής έγινε το λιμάνι του **Γόλου**. Μπορεί μάλιστα από αλλαγή του πρώτου γράμματος του ονόματός του, από Γ σε Β να λέγεται έτσι η πόλη του Βόλου. **Βόλος λέγεται κι ένα ειδικό δίκτυ για ψάρεμα, που το χρησιμοποιούσαν ίσως οι ψαράδες της περιοχής.**

Η οικογένεια συνεχίζει τον περὶπάτό της στο Βόλο. Κατέβηκαν στο αρχαιολογικό μουσείο της πόλης. Ήταν ανοιχτό. Ένας κύριος τους πλησίασε, τους χαιρέτισε και προσφέρθηκε να τους ξεναγήσει.

- Το μουσείο του Βόλου χτίστηκε το 1908, τους είπε. Το σπουδαιότερο από τα εκθέματά του είναι οι επιτάφιας στήλες της αρχαίας Δημητριάδας. Από αυτές μαθαίνουμε αρκετά πράγματα για την ελληνική ζωγραφική της εποχής εκείνης, γιατί, όπως βλέπετε, οι στήλες δεν είναι σκαλιστές, **ανάγλυφες**, αλλά ζωγραφισμένες.

Βρέθηκαν το 1910, από ανασκαφές σε τόπο που ήταν μάλλον

νεκροταφείο. Στα χρώματα έχουν ανακατώσει και κερί. Όπως βλέπετε, υπάρχουν πολλές εικόνες, περίπου διακόσιες. Δείχνουν σκηνές από τη ζωή των ανθρώπων την εποχή εκείνη.

Είδαν μετά ευρήματα από την **παλαιολιθική** και τη **νεολιθική** εποχή.

- Εδώ, συνέχισε ο ξεναγός, είναι δείγματα της κεραμικής τέχνης της πέμπτης, της τέταρτης, της τρίτης χιλιετίας και της **γεωμετρικής** εποχής.

- Δηλαδή, παρατήρησε ο Άλκης, αυτό εδώ το δείγμα έχει ηλικία πάνω από έξι χιλιάδες χρόνια!

- Ακριβώς! Απαντά ο ξεναγός. Η γη μας κρύβει ακόμα μέσα της θησαυρούς πάρα πολύ μεγάλης αξίας. Και τώρα έχουμε τα πιο σπουδαία ίσως στον κόσμο μνημεία της αρχαίας τέχνης. Ποιος ξέρει τι άλλα μπορεί να βρεθούν μελλοντικά...

- Χρειάζονται λοιπόν **ανασκαφές**, παρατήρησε η Άρτεμη. Και γιατί δεν τις κάνουν;

- Χρειάζονται πολύ προσεκτικές επιστημονικές έρευνες και πολλά χρήματα, είπε ο ξεναγός τους.

- Χρειάζονται και σίγουρα μουσεία για τη φύλαξή τους, πρόσθεσε ο Άλκης.

- Πολύ σωστά, είπε ο ξεναγός. Οι **αρχαιοκάπηλοι** δεν αστειεύονται... Αρχαιοκάπηλοι είναι κλέφτες και παράνομοι έμποροι αρχαιοτήτων, είπε ο ξεναγός. Παίρνουν τα αρχαιολογικά ευρήματα και τα πουλάνε σε πολύ πλούσιους συλ-

λέκτες, για τις ιδιωτικές συλλογές τους, ή και σε ξένα μουσεία. Όμως αυτά τα ευρήματα είναι κομμάτι της εθνικής μας κληρονομιάς, που είναι και κληρονομιά όλης της ανθρωπότητας. Πρέπει να φυλάγονται με τη φροντίδα του Κράτους, σε σίγουρα μέρη, για να μπορούν όλοι οι άνθρωποι να τα βλέπουν και να μαθαίνουν και οι ειδικοί επιστήμονες να τα μελετούν, είπε ο ξεναγός τους.

- Τι άλλο μπορούμε να δούμε στην πόλη; ρώτησε η κ. Ασπασία.

- Περάστε από το λιμάνι. Κοντά είναι η Μητρόπολη Δημητριάδας, είπε ο ξεναγός τους. Θα δείτε ακόμη το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Έχει γίνει τα τελευταία χρόνια. Σχολές του υπάρχουν και στις άλλες Θεσσαλικές πόλεις.

- Είδαμε την Κτηνιατρική Σχολή στην Καρδίτσα, είπε ο Άλκης.

- Ωραία. Το Πανεπιστήμιο βοηθάει πάρα πολύ την ανάπτυξη της πόλης, που είχε βέβαια και πρώτα καλή πνευματική κίνηση. Υπάρχουν εδώ και σύλλογοι, εκδίδονται βιβλία και εφημερίδες, γίνονται πολιτιστικές εκδηλώσεις κτλ.

- Αθλητικούς συλλόγους έχει; ρώτησε ο Άλκης.

- Ασφαλώς. Οι σύλλογοί μας διατηρούν και άλλα τμήματα εκτός από το ποδοσφαιρικό τμήμα. Ιδιαίτερα τμήματα κλασικού αθλητισμού. Αν έχετε χρόνο, είπε ο ξεναγός, θα πρέπει να δείτε και κάποια χωριά του Πηλίου και βέβαια να πάτε και στα νησιά μας.

Κατέβηκαν στο λιμάνι. Σε μια άκρη της παραλίας ξεχώριζε η Μητρόπολη. Πήγαν ν' ανάψουν ένα κερί. Έκαναν μια βόλτα στο λιμάνι. Σ' ένα του μέρος, μεγάλα πλοία φόρτωναν αυτοκίνητα και επιβάτες.

- Αυτά τα πλοία πηγαίνουν στα νησιά, είπε ο κ. Περικλής. Σε κάποιο από αυτά θα μπορούμε κι εμείς, αύριο ίσως.

- Ωραία! είπε η Άρτεμη. Δεν έχω μπει ακόμη σε τόσο μεγάλο πλοίο!

Σε άλλο τμήμα του λιμανιού, άλλα πλοία φόρτωναν εμπορεύματα.

- Μοιάζει με το λιμάνι του Πειραιά, είπε ο Άλκης.

Σε μια άκρη του λιμανιού είδαν κι ένα κτίριο. Η πινακίδα που είχε έγραφε: "Λιμεναρχείο".

- Τι είναι το λιμεναρχείο, μπαμπά; ρώτησε η Άρτεμη.

- Είναι η Αστυνομία του λιμανιού, της θάλασσας, είπε ο κ. Περικλής. Λιμενική Αστυνομία υπάρχει σ' όλα τα μεγάλα λιμάνια. Φροντίζει για την τάξη σ' αυτά. Βοηθάει τους πολίτες και τους ναυτικούς που τη χρειάζονται. Με ταχύπλοα μι-

κρά πλοία κυνηγάει τους λαθρέμπορους, τους εμπόρους ναρκωτικών και γενικά τους παράνομους στην περιοχή της και στη θάλασσα.

Προχώρησαν στην πόλη. Σ' ένα δρόμο είδαν το κτίριο του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

- Εδώ προετοιμάζονται οι μελλοντικοί επιστήμονες, είπε η κ. Ασπασία. Εμείς, οι γονείς σας, ελπίζουμε να μπειτε

κι εσείς σε κάποιο Πανεπιστήμιο. Αυτό είναι το όνειρο όλων των γονέων.

- Το ζήτημα είναι να μάθει κανείς να κάνει σωστά τη δουλειά του και να την αγαπάει, είπε ο κ. Περικλής. Να γίνει επιστήμονας σ' αυτή. Τότε μόνο θα πάει καλά. Να σέβεται τους ανθρώπους που εξυπηρετεί, να μην τους εκμεταλλεύεται. Δεν τελειώνουν όλοι το Πανεπιστήμιο. Ούτε αυτό δίνει λύση σε όλα τα προβλήματα.

Έφαγαν σ' ένα παραλιακό ταβερνάκι. Μετά το φαγητό συνέχισαν τον περίπατό τους στην πόλη. Είδαν δρόμους, πλατείες και διάφορα εργοστάσια. Τα περισσότερα ήταν στη **βιομηχανική ζώνη**.

- Τι θα πει βιομηχανική ζώνη; ρώτησε και πάλι η Άρτεμη.

- **Βιομηχανική ζώνη** λέγεται η περιοχή της κάθε πόλης, που έχει οριστεί για την ίδρυση και τη λειτουργία εργοστασίων. Έχει τις εγκαταστάσεις εκείνες που είναι απαραίτητες για μια βιομηχανία: Κατάλληλα οικοπέδα για το χτίσιμο εργοστασίων, δίκτυο ύδρευσης, ρεύματος, τηλεφώνου, δρόμους, αποχέτευση κτλ. Στο Βόλο υπήρχαν παλιότερα κι άλλα εργοστάσια. Σ' ένα συναρμολογούνταν και αυτοκίνητα. Μερικές από τις βιομηχανίες καπνού είχαν κι εδώ εργοστάσια. Σήμερα αρκετά από αυτά έχουν μεταφερθεί σε άλλες πόλεις. Καπνοβιομηχανίες, για παράδειγμα, υπάρχουν στο Αγρίνιο και στην Ξάνθη και βέβαια στην Αθήνα και στον Πειραιά.

Αφού ξεκουράστηκαν σε κάποιο παραλιακό κέντρο κι έκαναν το μπάνιο τους, αποφάσισαν να "εξερευνήσουν", όπως είπε ο Άλκης, τα παραλιακά χωριά.

I. Θέματα για συζήτηση

- 1.- Να συζητήσετε στην τάξη σας τα μέσα συγκοινωνίας που μπορεί να χρησιμοποιήσει κανείς για να πάει στο Βόλο.
- 2.- Το λιμάνι του Βόλου χρησιμοποιείται για εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο. Να συζητήσετε στην τάξη σας αυτούς τους δύο όρους.
- 3.- Η κ. Ασπασία είπε ότι "η καθαριότητα είναι πολιτισμός". Συμφωνείτε με τη γνώμη της και γιατί;
- 4.- Από πού πιστεύεται ότι πήρε το όνομά του ο Βόλος;
- 5.- Αν συμπληρώσετε σωστά τις παρακάτω λέξεις, τα πρώτα γράμματα κάθε λέξης θα σας δώσουν το όνομα ενός φημισμένου πλοίου.

----- Γιός του Πηλέα και της Θέτιδας.

----- Λεγόταν αλλιώς και Φεραίος.

----- Της χώρας αυτής ήταν αυτοκράτορας ο Μέγας Ναπολέον.

----- Έτσι λέγεται το τελευταίο γράμμα της αλφαβήτας.

Στις παραλίες του Βόλου και το Πήλιο

Ξεκίνησαν για τη βόρεια παραλία του Παγασητικού κόλπου. Έφτασαν ως την άκρη του ακρωτηρίου του Πηλίου. Μια πινακίδα έγραφε:

Αγιος Γεώργιος

Κάθισαν σ' ένα όμορφο παραλιακό κεντράκι να δροσιστούν.

- Σ' αυτό τον τόπο, τους είπε ο σερβιτόρος, σύμφωνα με το θρύλο, γνωρίστηκε ο Πηλέας, πατέρας του Αχιλλέα, με τη νεράιδα Θέτιδα. Στην αρχή η νεράιδα δεν ήθελε να τον παντρευτεί. Άλλαζε συνέχεια μορφή: Έγινε φωτιά, νερό, φίδι, λιοντάρι... Τελικά όμως δέχτηκε. Ο γάμος έγινε επίσημα, στις κορφές του Πηλίου.

- Όμορφος θρύλος, είπε η κ. Ασπασία. Σ' αυτό το γάμο είχαν καλέσει όλους τους θεούς, εκτός από την Έριδα, τη θεά της φιλονικίας.

- Είχε και η γκρίνια θεά; απόρησε η Άρτεμη. Και γιατί δεν την κάλεσαν αυτήν;

- Φοβήθηκαν μήπως βάλει κάποιους από τους καλεσμένους να τσακωθούν, είπε ο Άλκης. Κάτι έχω διαβάσει γι' αυτό, δε θυμάμαι όμως καλά.

- Η Έριδα όμως έκανε το θαύμα της, είπε η κ. Ασπασία. Άφησε ανάμεσα στους καλεσμένους, χωρίς να την καταλάβει κανείς, ένα χρυσό μήλο, με την επιγραφή: "Τη καλλίστη", δηλαδή στην ωραιότερη.

Το μήλο αυτό το είδαν τρεις μεγάλες θεές: Η Ήρα, γυναίκα του Δία, η Αθηνά, θεά της σοφίας και η Αφροδίτη, θεά της ομορφιάς. Άρχισαν να φιλονικούν, για το ποια από τις τρεις θα το πάρει. Τελικά αποφάσισαν να βάλουν για κριτή τον πρώτο άνθρωπο που θα συναντήσουν. Στις πλαγιές του όρους Ίδη, είδαν ένα νέο, που έβωσκε τα πρόβατά του. Ήταν ο Πάρης, γιος του βασιλιά της Τροίας, του Πριάμου.

Η Ήρα πρώτη είπε στον Πάρη:

- Αν δώσεις σε μένα το μήλο, θα σε κάνω τον πιο δυνατό βασιλιά του κόσμου. Η δόξα θα σε συντροφεύει. Όλοι θα σε φοβούνται και θα σε λογαριάζουν.

- Αν διαλέξεις εμένα, είπε η Αθηνά με τη σειρά της, θα σε κάνω το σοφότερο άνθρωπο του κόσμου. Όλοι θα σε συμβουλεύονται. Θα γίνεις ξακουστός σ' όλο τον κόσμο, για όλες τις γενιές των ανθρώπων.

- Αν πάρω εγώ το μήλο, είπε η Αφροδίτη, θα σου δώσω την ωραιότερη γυναίκα του κόσμου.

Ο Πάρης, χωρίς να σκεφτεί και πολύ, το έδωσε στην Αφροδίτη. Με τις συμβουλές και τη βοήθειά της, πήρε την ωραία Ελένη, γυναίκα του βασιλιά της Σπάρτης Μενέλαου, που ήταν ξακουστή για την ομορφιά της.

Οι Έλληνες το θεώρησαν προσβολή και έκαναν εκστρατεία εναντίον της Τροίας. Αυτή δηλαδή η αρπαγή ήταν η αφορμή του Τρωικού πολέμου.

- Παράξενο, σχολίασε ο Άλκης. Πολέμησαν για μια βασίλισσα μιας πόλης - κράτους;

- Με το μύθο αυτό οι Έλληνες, είπε ο κ. Περικλής, δικαιολόγησαν το γιατί έγινε ο Τρωικός πόλεμος. Όλα τα δικαιολογούσαν με κάποιο μύθο. Η αρπαγή λοιπόν της ωραίας Ελένης ήταν η **αφορμή** του πολέμου. Η **αιτία** ήταν άλλη. Η Τροία ήταν χτισμένη στην είσοδο του Ελλήσποντου, από όπου τα πλοία των Ελλήνων περνούσαν αναγκαστικά, όταν πήγαιναν στον Εύξεινο πόντο.

Οι Τρώες έπαιρναν από τα ελληνικά καράβια **φόρους, διόδια** όπως θα λέγαμε σήμερα. Οι Έλληνες δεν μπορούσαν να δεχτούν αυτούς τους φόρους. Γι' αυτό δέχτηκαν να πολεμήσουν όλοι μαζί εναντίον της Τροίας.

Αν θέλετε, εξακολούθησε ο κ. Περικλής, ας πούμε και για μερικά ακόμη από τα χωριά της περιοχής του Βόλου, γιατί δε θα μπορέσουμε να τα δούμε όλα.

Λίγο πιο πέρα από εδώ, στις πλαγιές του Πηλίου προς το Αιγαίο πέλαγος, ήταν η αρχαία πόλη **Σηπιάδα**. Στη θάλασσα που είναι απέναντί της ναυάγησαν πολλά περσικά πλοία το 480 π.Χ.

▶ Ο **Άγιος Γεώργιος Νηλείας** ονομάστηκε έτσι από την αρχαία πόλη Νηλεία, που, όπως πίστευαν, είχε ιδρυθεί από το Νηλέα, πατέρα του βασιλιά της Πύλου Νέστορα, ο οποίος, όπως μαθαίνουμε από τον Όμηρο, ξεχώριζε για τη σοφία και τη φρονιμάδα του.

▶ Το χωριό **Άγιος Λαυρέντιος** πήρε το όνομά του από το μοναστήρι που είχε χτίσει στην περιοχή του το 1378 ο άγιος Λαυρέντιος.

Στον τοίχο της εκκλησίας του μοναστηριού σώζεται ένα παράξενο ηλιακό ρολόι.

Στο χωριό υπάρχει κι ένα υπαίθριο αμφιθέατρο, όπου γίνονται τοπικά πανηγύρια και τουριστικές εκδηλώσεις.

▶ Το **Ανήλιο** είναι χτισμένο σε υψόμετρο 350 μέτρων και σε μέρος απόμερο, που δεν το βλέπει ο ήλιος το χειμώνα. Οι κάτοικοί του πήγαν εκεί για να σωθούν από τις επιδρομές των πειρατών, που ήταν συχνές στα παράλια.

▶ Τα **Άνω Λεχώνια**, όπως και τα Κάτω, είναι ωραία παραλιακά χωριά, με ωραίες παραλίες και κέντρα.

▶ Στην **Αργαλαστή** είχαν το κέντρο τους οι Τούρκοι Σπαχήδες, που μάζευαν τους φόρους για το Σουλτάνο. Κοντά στο χωριό είναι και το μοναστήρι του αγίου Νικολάου Πάου. Παρακάτω από αυτό είναι και ο παραλιακός συνοικισμός του **Χόρτο**. Εκεί υπάρχει τοποθεσία που λέγεται Χορτόκαστρο. Σ' αυτή την τοποθεσία λέγεται ότι υπήρχε η αρχαία πόλη Μαγνησία. Βυζαντινά χτίσματα πάνω σε αρχαία ερείπια υπάρχουν και στο συνοικισμό της Κοινότητας Αργαλαστής, που λέγεται **Λεφόκαστρο**.

▶ Στο χωριό **Αφέτες** υπάρχει εκκλησία του αγίου Νικολάου, με επιχρυσωμένο τέμπλο. Το χωριό έχει το όνομα μιας αρχαίας κωμόπολης, από όπου πήραν νερό οι Αργοναύτες, φεύγοντας για την εκστρατεία τους.

▶ Το χωριό **Λαμπινού** έχει στο κέντρο του το μοναστήρι της Παναγίας της Λαμπιδώνας. Στην εκκλησία του μοναστηριού δείχνουν μια μπάλα από κουρσάρικο κανόνι.

*"Βοήθησέ με, Παναγία μου,
κι εγώ θα χτίσω στη Χάρη Σου ένα μοναστήρι,
εκεί που θα πέσει η μπάλα του κανονιού μου".*

Σύμφωνα με την παράδοση, ένα κουρσάρικο καράβι κινδύνευε στη θάλασσα από μεγάλη τρικυμία. Ο καπετάνιος του προσευχήθηκε:

Φάνηκε τότε ένα φως στη Λαμπινού κι ο καπετάνιος έριξε μια κανονιά. Η μπάλα έπεσε στη ρίζα μιας ελιάς. Εκεί έχτισε την εκκλησία του μοναστηριού.

▶ Στη **Μακρινίτσα** οι κάτοικοι ασχολούνταν με το εμπόριο, τα νήματα και τη βυρσοδεψία. Είναι αρχοντικό χωριό, χτισμένο σε μια δασωμένη πλαγιά του Πηλίου, με άφθονα νερά και πολύ ωραία θέα.

Το καλοκαίρι γίνεται στη Μακρινίτσα και μια εκδήλωση, που οι ντόπιοι τη λένε "γιορτή των Μάηδων". Η γιορτή αυτή έχει τις ρίζες της στην πολύ παλιά εποχή, στα λατρευτικά μυστήρια των αρχαίων Ελλήνων. Στη διάρκεια αυτής της γιορτής γίνεται εδώ και μια παράσταση με πανάρχαιους τοπικούς χορούς. Έρχονται για να την παρακολουθήσουν όχι μόνο τουρίστες, αλλά και άνθρωποι της Τέχνης.

▶ Το χωριό **Μηλιές** είναι ιστορικό. Από αυτό άρχισε την επανάσταση της Θεσσαλομαγνησίας ο Άνθιμος Γαζής, το Πάσχα του 1821. Το χωριό τον καιρό της Τουρκοκρατίας είχε σπουδαία σχολεία.

▶ Τρίκερι

Στην περιφέρειά του υπάρχουν τέσσερις συνοικισμοί και δύο νησάκια.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας οι κάτοικοι του νησιού Τρίκερι κατοικούσαν στη στεριά, για να αποφύγουν τις επιδρομές των πειρατών. Το 18ο και το 19ο αιώνα υπήρχαν εδώ ναυπηγεία, που τότε τα έλεγαν ταρσανάδες. Σ' αυτά έφτιαχναν τα πλοία της εποχής εκείνης, που ήταν ιστιοφόρα.

- Τι θα πει **ιστιοφόρα**; ρωτά η Άρτεμη.

- Τα πλοία τότε, λέει ο κ. Περικλής, δεν είχαν μηχανές. Κινούνταν με πανιά, που την αρχαία εποχή τα έλεγαν ιστία. Τα πλοία λοιπόν που είχαν πανιά και κινούνταν με τον αέρα, λέγονταν ιστιοφόρα.

- Και σήμερα, συμπλήρωσε ο Άλκης, γίνονται αγώνες στη θάλασσα, με πλοία που τα κινεί ο αέρας. Οι αγώνες αυτοί λέγονται ιστιοπλοϊκοί.

Εξερευνώντας το Πήλιο Στον Άνω Βόλο

Την άλλη μέρα, μετά το πρωινό, πήγαν στον **Άνω Βόλο**. Αρκετοί από τους δρόμους του χωριού είχαν **καλντερίμια**.

- Οι δρόμοι αυτοί μοιάζουν με τους δρόμους στο χωριό του μπαμπά! παρατήρησε η Άρτεμη.

- Πραγματικά, είπε ο κ. Περικλής. Την παλιά εποχή δεν υπήρχε ασφαλτος, ούτε τσιμέντο. Οι δρόμοι ήταν γεμάτοι λάσπες. Τους έστρωναν λοιπόν με πλάκες. Σήμερα βέβαια τα καλντερίμια είναι λιγοστά.

► Δίμηνη - Σέσκλο

- Και τώρα, είπε ο κ. Περικλής, θα πάμε σε δύο προϊστορικούς χώρους, το Δίμηνη και το Σέσκλο. Ξεκίνησαν πρώτα για το Δίμηνη.

Ένας γέροντας τους έδειξε το δρόμο για το χώρο των ανασκαφών.

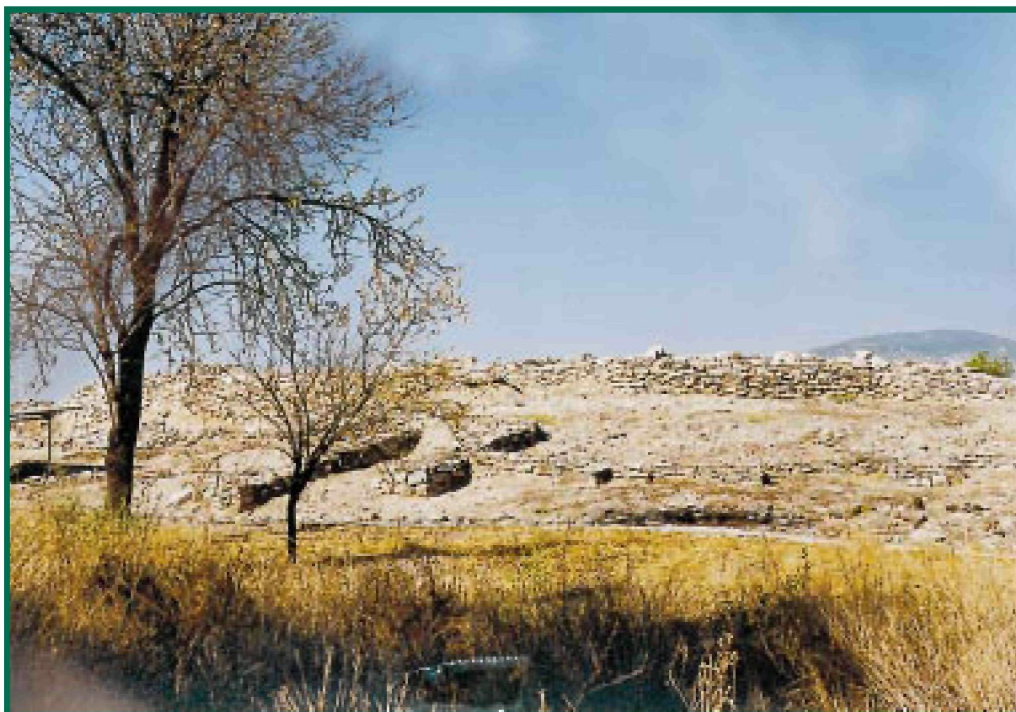
- Φοβάμαι, τους είπε, πως δε θα είναι κανένας εκεί αυτή την ώρα.

- Μπορείτε, μήπως, να μας πείτε εσείς κάτι για τα αρχαία που βρέθηκαν στο χωριό σας; ρώτησε η κ. Ασπασία.

- Ευχαρίστως, απάντησε εκείνος.

Εκεί υπήρχε τη νεολιθική εποχή (2.500 π.Χ. και πριν) μια πόλη. Είχε γύρω της πολλές σειρές από τείχη, γύρω στις 6 - 7. Τα ερείπια λοιπόν που θα δείτε έχουν μεγάλη σημασία. Δείχνουν ότι εδώ κατοικούσαν πριν από 5.000 χρόνια άνθρωποι, που είχαν τον πολιτισμό τους.

Η Άρτεμη έβγαζε συνέχεια φωτογραφίες.

- Εκτός από αυτό το χώρο, είπε ο κ. Περικλής, υπάρχει στην περιοχή και άλλος σπουδαίος αρχαιολογικός χώρος, στο χωριό Σέσκλο. Εκεί βρέθηκε μια ακρόπολη της νεολιθικής εποχής. Είναι ο αρχαιότερος οικισμός της Ελλάδας που έχει βρεθεί ως τώρα από τις ανασκαφές. Λέγεται ότι υπήρχε εκεί πριν από το 2.800 π.Χ.! Ας πάμε να το δούμε.

► Πορταριά

Και τώρα, είπε ο κ. Περικλής, πάμε από τα αρχαία στα νέα. Σειρά έχει η Πορταριά.

Ανέβηκαν στο χωριό που είναι κοντά στο Βόλο, στις πλαγιές του Πηλίου. Στο κέντρο του χωριού μια πλακόστρωτη πλατεία. Γύρω της ξενοδοχεία και κέντρα. Παντού λουλούδια.

- Είναι από τα τουριστικά χωριά της περιοχής, είπε ο κ. Περικλής. Είναι πολύ κοντά κι ο Βόλος. Το χωριό

είναι σχεδόν προάσιό του. Έρχονται εδώ πολλοί Έλληνες και ξένοι τουρίστες, όλες τις εποχές του χρόνου.

- Όπως στο Μέτσοβο, παρατήρησε ο Άλκης.
- Πολύ σωστά, είπε ο κ. Περικλής.

Θαύμασαν από ψηλά τη θέα. Έβλεπαν κάτω τον κάμπο, το Βόλο, τον Παγασητικό κόλπο.

- Από εδώ, τους είπε ο ιδιοκτήτης του κέντρου που κάθισαν για να δροσιστούν, μπορείτε ν' ανεβείτε στα **Χάνια**. Εκεί είναι το χιονοδρομικό κέντρο του Πηλίου.

► Χάνια - Δράκεια

Πήραν τον ανήφορο. Ο δρόμος ασφαλτοστρωμένος, αλλά με αρκετές στροφές, όπως όλοι οι δρόμοι στα βουνά μας. Σταμάτησαν σ' ένα πλάτωμα. Από εδώ η θέα ήταν ακόμη καλύτερη.

Στα πλάγια του δρόμου υπήρχαν σιδερένιοι οδοδείκτες.

- Κι εδώ οδοδείκτες! είπε ο Άλκης. Μου θυμίζουν το δρόμο της Κατάρας, στην Ήπειρο!

- Φυσικό είναι, παρατήρησε η κ. Ασπασία. Μην ξεχνάτε ότι πάμε για το χιονοδρομικό κέντρο.

- Δεν έχει χιόνια όμως, γιατί είναι καλοκαίρι, πρόσθεσε η Άρτεμη.

Έφτασαν στο κέντρο του συνοικισμού. Εκεί υπήρχε τουριστικό περίπτερο, ξενοδοχεία, κέντρα κι άλλα μαγαζιά. Σε ένα από αυτά πουλούσαν και μέλι.

- Πολύ ωραία είναι, είπε η Άρτεμη. Θα ήθελα να μένω εδώ τα καλοκαίρια!

Ανέβηκαν στο χιονοδρομικό κέντρο. Βέβαια, δεν υπήρχε χιόνι. Οι πλαγιές ήταν ήμερες. Μπροστά στο κέντρο υπήρχε και μεγάλος χώρος για τα αυτοκίνητα.

Ξαναγύρισαν στα Χάνια και κάθισαν να ξεκουραστούν.

- Το βουνό ανοίγει την όρεξη, είπε ο κ. Περικλής. Τιμπήστε λίγο τώρα. Προτείνω να φάμε σε κάποιο από τα παραλιακά χωριά που είναι προς την άλλη πλευρά του Πηλίου, στην Τσαγκαράδα, στη Ζαγορά ή στο Χορευτό.

- Θα χορέψουμε εκεί; αστειεύτηκε η Άρτεμη.

- Αν θέλεις, γιατί όχι; της είπε ο κ. Περικλής. Το Χορευτό είναι ένα όμορφο παραλιακό χωριό με πολύ ωραία παραλία για μπάνιο και ολόφρεσκα θαλασσινά.

- Όμορφα ακούγεται, είπε ο Άλκης. Ας δοκιμάσουμε όμως κι εδώ κάτι.

Δοκίμασαν νοστιμότητα ντόπια λουκάνικα στα κάρβουνα.

► Τσαγκαράδα

Κατηφόρισαν.

Σε μια διασταύρωση πήραν το δρόμο για την Τσαγκαράδα.

- Πάμε ξανά προς το Αιγαίο πέλαγος, είπε ο κ. Περικλής.

Μετά από αρκετή ώρα δρόμο μέσα στο πράσινο, έφτασαν στην Τσαγκαράδα. Τα σπίτια της είναι χωμένα μέσα σε δάσος από αγριοκαστανιές κι άλλα δέντρα. Κάτω από το χωριό υπάρχει μια παραθαλάσσια τοποθεσία, η Φάκιστρα, με ωραία παραλία για κολύμπι.

Στο χωριό υπάρχουν πολλά ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια,

όμορφα κεντράκια για φαγητό, ποτό και δροσιά. Γύρω από αυτό υπάρχουν ωραία μέρη για περίπατο. Η θέα προς το Αιγαίο είναι εξαιρετική.

- Τον καιρό της Τουρκοκρατίας, τους είπε ένας από τους κατοίκους του χωριού, υπήρχαν στο χωριό βιοτεχνίες για την ύφανση μάλλινων υφασμάτων για ρούχα, που τότε τα λέγανε σκουτιά. Σήμερα εκτός από τα πολλά φρούτα, έχουμε και καλή παραγωγή μελιού.

- Πολύ ωραίο χωριό κι αυτό! θαύμασε η Άρτεμη.

- Δεν πιστεύω να θέλεις να μείνουμε κι εδώ μόνιμα; την πείραξε ο Άλκης. Στο τέλος θα καταντήσουμε να μη μένουμε ποτέ στο σπίτι μας!

► **Ζαγορά - Χορευτό**

- Σειρά τώρα έχει το τελευταίο χωριό που θα επισκεφθούμε στη στεριά του νομού, είπε ο κ. Περικλής. Μετά μας περιμένουν οι θάλασσες και τα νησιά.

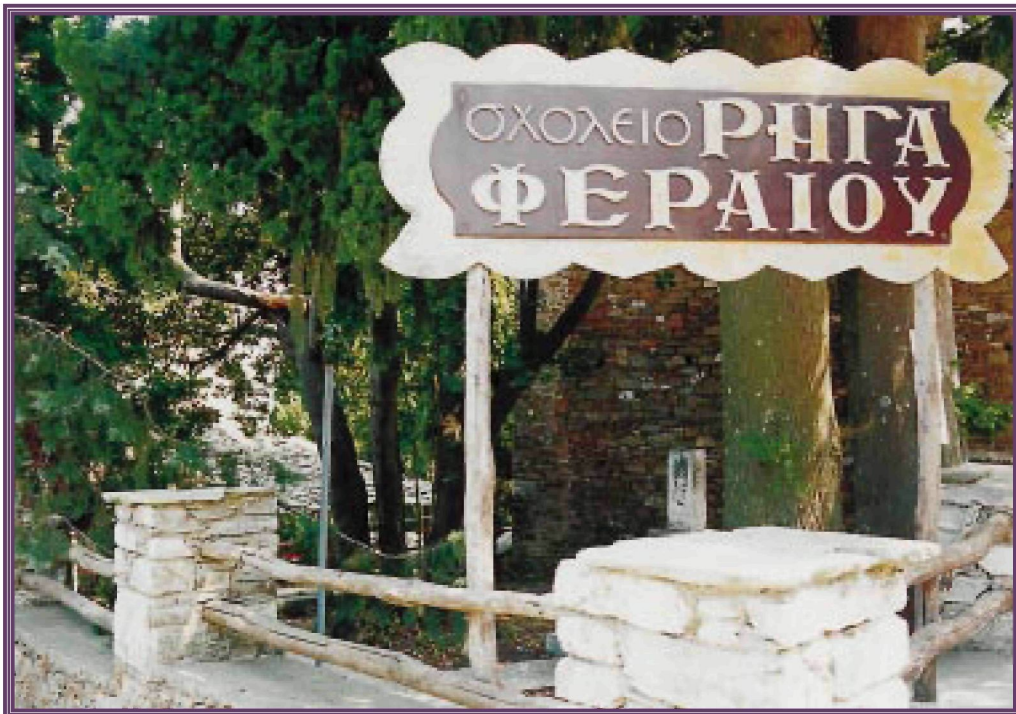
- Ποιο είναι το χωριό αυτό; ρώτησε η Άρτεμη.

- Η Ζαγορά, είπε ο κ. Περικλής. Από τα πιο όμορφα κι ιστορικά χωριά του Πηλίου. Επίσης και ο συνοικισμός της, η παραλία του Χορευτού. Θα δούμε τα χωριά, θα κολυμπήσουμε, θα φάμε, θα ξεκουραστούμε.

Σε λίγο ξεχώρισαν και τα σπίτια του χωριού, μέσα σε δάσος ολόκληρο από οπωροφόρα δέντρα, μηλιές, δαμασκηινίες, κερασιές, ροδακινιές...

- Τον καιρό της Τουρκοκρατίας το χωριό ήταν κέντρο της περιοχής όχι μόνο για την οικονομία, αλλά και για τα γράμματα και τον πολιτισμό, είπε ο κ. Περικλής. Έχει βιβλιοθήκη που ιδρύθηκε το 1760. Εδώ υπάρχει και το σχολείο που φοίτησαν μεγάλοι άνδρες της εποχής εκείνης, όπως ο Άνθιμος Γαζής και ο Ρήγας Φεραίος.

Μπήκαν στο χωριό. Είδαν το σχολείο. Είχε το όνομα του **Ρήγα Φεραίου**. Κι εδώ κέντρα, ξενοδοχεία, αρχοντικά, νοικιαζόμενα δωμάτια, δροσιά. Φυσικές ομορφιές.

Κατέβηκαν στο Χορευτό. Κολύμπησαν στην όμορφη παραλία του. Έφαγαν ολόφρεσκα ψάρια.

- Εδώ, είπε ο κ. Περικλής, ο άνθρωπος ηρεμεί.
- Πραγματικά, συμφώνησε η κ. Ασπασία. Ο τόπος εδώ είναι πολύ όμορφος.
- Γύρω εδώ υπάρχουν και πολλές θαλασσοσπηλιές, κάτω από απότομους βράχους της παραλίας, τους είπε ο κύριος που τους σερβίριζε. Σ' αυτές φωλιάζουν και φώκιες. Κοντά στην περιοχή μας υπήρχαν, όπως λέγεται, και δύο αρχαίες πόλεις: Οι Μύρες και η Ιπνούς.

Από αυτή την παραλία έφυγε και ο Ρήγας Φεραίος για τη Χαλκιδική, κυνηγημένος από τους Τούρκους.

Ύστερα από λίγο άφησαν την όμορφη περιοχή.

Βόρειες Σποράδες

Α. Σκιάθος

Αξιοθέατα - Ιστορικές πληροφορίες

Ακολουθώντας τον παραλιακό δρόμο, έφτασαν στο Βόλο. Έφευγε εκείνη την ώρα πλοίο για τις Σποράδες: τη Σκιάθο, τη Σκόπελο και την Αλόνησο.

- Πάμε για τις Σποράδες, είπε ο κ. Περικλής. Πρώτα στη Σκιάθο. Θα μείνουμε εκεί απόψε.

Έβγαλαν εισιτήρια και μπήκαν μέσα. Ο κ. Περικλής έβαλε το αυτοκίνητο στο πλοίο.

Το πλοίο τους ήταν αρκετά μεγάλο. Είχε το όνομα του μεγάλου λογοτέχνη Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, που ήταν από τη Σκιάθο.

Τα παιδιά δε χόρταιναν να γυρίζουν σ' αυτό. Το εξερεύνησαν. Μόνο στο **μηχανοστάσιο** δεν κατέβηκαν...

Όταν κουράστηκαν κάθισαν στο κατάστρωμα με τους γονείς τους. Έβλεπαν έξω τον Παγασητικό κόλπο.

- Είναι πολύ μεγάλος, είπε η Άρτεμη.
- Ατελείωτος, συμπλήρωσε ο Άλκης.
- Να και η παραλία που μείναμε, είπε η Άρτεμη.
- Και ο Άγιος Γεώργιος που πήγαμε, πρόσθεσε ο Άλκης.
- Εκεί, που ο Πηλέας γνωρίστηκε με τη Θέτιδα, συμπλήρωσε η Άρτεμη.
- Πραγματικά, ο Παγασητικός κόλπος είναι από τους μεγαλύτερους της πατρίδας μας, είπε η κ. Ασπασία.

- Θα πούμε κάτι τώρα για τα νησιά αυτά; είπε ο Άλκης.
- Πιστεύω πως είναι προτιμότερο να πούμε περισσότερα εκεί, είπε ο κ. Περικλής. Για να μη μείνετε όμως με παράπονο, θα σας πω ένα μύθο, για το πώς έγιναν οι Σποράδες.

- Ωραία! φώναξε η Άρτεμη. Μου αρέσουν οι μύθοι!

- Το μύθο αυτό, συνέχισε ο κ. Περικλής, τον αναφέρει και ο μεγάλος Σκιαθίτης συγγραφέας Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης. Στα παράλια της Θεσσαλίας ζούσαν δύο αδέρφια γίγαντες: Ο Ότος και ο Εφιάλτης. Όταν ήταν ακόμη μικροί, έπαιζαν στην παραλία τα "ψωμάκια".

- Τι είναι τα "ψωμάκια"; ρωτά ο Άλκης.

- Ένα παιγνίδι, απαντά εκείνος. Παίζεται στις παραλίες. Βρίσκουμε πλακαδερές πέτρες και τις πετάμε, με κατάλληλο τρόπο, στην επιφάνεια της θάλασσας. Οι παίκτες συναγωνίζονται. Όποιου η πέτρα κάνει περισσότερα πηδηματάκια στον αφρό, είναι ο νικητής.

Από τις πέτρες λοιπόν αυτές, που πετούσαν οι δυο μικροί γίγαντες, έγιναν σιγά σιγά οι Σποράδες.

- Και τι απόγιναν οι δυο γίγαντες; ρώτησε η Άρτεμη, που ήθελε πάντα να μαθαίνει και το τέλος της κάθε ιστορίας που άκουγε.

- Οι γίγαντες αυτοί, όταν μεγάλωσαν, θέλησαν να φτάσουν τους θεούς στον ουρανό, να τους γκρεμίσουν από τους θρόνους τους και να γίνουν αυτοί θεοί, είπε ο κ. Περικλής. Πήραν λοιπόν την Όσσα, την έβαλαν επάνω στον Όλυμπο, έβαλαν και το Πήλιο επάνω από την Όσσα κι ετοιμάστηκαν να ανεβούν στον ουρανό. Ο Δίας όμως τους έριξε κεραυνούς κι έτσι δεν πέτυχαν αυτό που ήθελαν.

Σε λίγο το πλοίο μπήκε στο λιμάνι της Σκιάθου. Τα παιδιά βγήκαν στο κατάστρωμα. Δε χόρταιναν να βλέπουν, αν και ήταν βράδυ. Το λιμάνι και η πόλη, η Χώρα όπως τη λένε οι ντόπιοι, ήταν πολύ καλά φωτισμένα.

Μόλις το πλοίο άραξε κι άνοιξε την πόρτα του, κατέβηκαν.

Βγήκε κι ο κ. Περικλής με το αυτοκίνητο. Μπήκαν και οι υπόλοιποι σ' αυτό. Ο κ. Περικλής πήρε τον παραλιακό δρόμο που οδηγούσε στα βόρεια του νησιού.

Στο δρόμο, δεξιά και αριστερά, μεγάλα και μικρότερα κτίρια.

- Ξενοδοχεία, τους είπε ο κ. Περικλής. Το νησί έχει μεγάλη τουριστική κίνηση.

Μετά από αρκετή ώρα έφτασαν σε μια μεγάλη παραλία. Επάνω λόφοι, σκεπασμένοι με πευκοδάσος.

- Είμαστε στην όμορφη ακροθαλασσιά που λέγεται Κουκουναριές, από τα πολλά πεύκα που υπάρχουν εδώ, είπε.

Πήγαν σε ένα όμορφο κάμπινγκ.

- Είναι κιάλας αργά, είπε η κ. Ασπασία. Φαγητό, λίγο παιγνίδι και ύπνο. Είστε κουρασμένα. Αύριο μας περιμένουν... εξερευνήσεις.

Το πρωί, μετά τις συνηθισμένες ετοιμασίες, ξεκίνησαν για την πόλη.

- Μια βόλτα στη Χώρα, είπε ο κ. Περικλής, που δεν ξεχνούσε και τη δουλειά του, και μετά βλέπουμε.

Ο κ. Περικλής πήρε την τσάντα του κι έφυγε. Οι υπόλοιποι κάθισαν σ' ένα γραφικό κεντράκι, κάτω από ένα βαθύσκιο πλάτανο, στο κέντρο της πόλης.

- Τι μπορούμε να δούμε στ' όμορφο νησί σας; ρώτησε το σερβιτόρο ο Άλκης.

- Τις εκκλησίες και τα μοναστήρια, το Κάστρο, τις όμορφες παραλίες μας και εδώ κοντά, το σπίτι του Παπαδιαμάντη, του μεγάλου μας συγγραφέα, τους απαντά εκείνος.

- Και πώς πάμε στο Κάστρο; Είναι μακριά; ρώτησε η κ. Ασπασία.

- Μερικοί πάνε με τα πόδια, τέσσερις περίπου ώρες πορεία, είπε εκείνος. Θα σας το συμβούλευα. Μπορείτε να πάτε αρκετά κοντά με το αυτοκίνητο και μετά πορεία κάπου μια ώρα. Τέλος, με το караβάκι, στην πιο κοντινή σ' αυτό παραλία κι από εκεί να ανεβείτε σκαλιά και μονοπάτια.

- Αργεί λίγο ο μπαμπάς, παρατήρησε η ανυπόμονη Άρτεμη.

- Μην ξεχνάμε πως έχει και δουλειά, της είπε ο Άλκης. Εδώ είναι τουριστική περιοχή. Η κίνηση είναι αρκετή. Πάμε, αν θέλεις, να πάρουμε κανένα περιοδικό στο περίπτερο.

Δεν άργησε να γυρίσει κι ο κ. Περικλής. Ήταν ευχαριστημένος.

- Πήγαμε καλά, τους είπε. Τώρα είμαι στη διάθεσή σας.

Του είπαν τις πληροφορίες που πήραν από το σερβιτόρο.

- Πεζοπορία κάνουμε και στην Ήπειρο και στην Κρήτη, στα βουνά μας, τους είπε. Ας προτιμήσουμε τη θάλασσα.

Κατέβηκαν στο λιμάνι. Πήραν ένα μικρό βενζινόπλοιο, που έκανε και το γύρο του νησιού.

Βγήκαν από το λιμάνι. Ένας από τους ναυτικούς τους ξεναγούσε.

Είδαν δαντελωτές παραλίες με χρυσή αμμουδιά αλλά και πελώρια βράχια. Η θάλασσα γαλήνια. Έφτασαν σε ένα μικρό ανοιχτό όρμο. Η παραλία είχε χοντρή άμμο. Επάνω ένας πελώριος βράχος.

- Θα σταματήσουμε αρκετή ώρα εδώ, τους είπε ο ξεναγός. Όσοι θέλετε ακολουθήστε με. Θ' ανεβούμε στο Κάστρο. Θα δούμε την εκκλησία του Χριστού.

- Θυμάμαι ένα βιβλίο του Παπαδιαμάντη, είπε ο Άλκης, με παιδικά διηγήματα. Ένα από αυτά έχει τον τίτλο "Στο Χριστό, στο Κάστρο". Υπάρχει και στη βιβλιοθήκη του σχολείου μας. Από εκεί το είχα δανειστεί.

- Ο Παπαδιαμάντης, είπε η κ. Ασπασία, έχει γράψει σε όλα σχεδόν τα διηγήματα και μυθιστορήματά του για το πολυαγαπημένο του νησί. Επίσης και ο άλλος Σκιαθίτης διηγηματογράφος, ο Αλέξανδρος Μωραϊτίδης.

Σκαρφάλωσαν σε μια απότομη ανηφόρα. Ανέβηκαν και σκαλιά, σκαλισμένα στο βράχο. Βρέθηκαν στο Κάστρο, που είναι σε ύψος 200 μ. περίπου από τη θάλασσα.

- Εδώ, συνέχισε ο ξεναγός τους, ήταν η παλιά Χώρα, όπως λένε όλοι οι νησιώτες την πρωτεύουσα του νησιού τους.

- Όλη η Σκιάθος ήταν πάνω σ' αυτό το βράχο; διέκοψε η Άρτεμη.

- Όχι βέβαια, είπε ο ξεναγός. Είχε τότε μόλις 300 σπίτια, το ένα κοντά στο άλλο. Είχε και 30 εκκλησίες. Από αυτές σώζονται μόνο οι δύο. Το Κάστρο ήταν τότε ένας σίγουρος τόπος για τους κατοίκους του. Δεν μπορούσαν να ανέβουν εδώ επάνω οι πειρατές.

- Σίγουρα, δε θα είχε τα μονοπάτια και τα σκαλιά που έχει τώρα, παρατήρησε ο Άλκης.

Κατέβηκαν από το Κάστρο. Συνέχισαν το γύρο του νησιού. Πέρασαν από τον όρμο Ξάνεμο, από τα βράχια της Κορακοφωλιάς, και από το Μεγάλο Γιαλό.

- Στο νησί υπάρχουν και πολλά μοναστήρια, συνέχισε ο ξεναγός τους. Του αγίου Χαράλαμπου, του Ευαγγελισμού, της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, της Παναγίας της Κεχριάς, της Παναγίας της Κουνιστής κ.ά. Το τελευταίο έχει το όνομα αυτό, γιατί ένας καλόγερος είχε βρει την εικόνα της κρεμασμένη σ' ένα δέντρο.

Πέρασαν κι από άλλες όμορφες παραλίες, όπως οι Αχλαδιές, η Μεγάλη Άμμος, οι Τσουγκριές, οι Κουκουναριές. Πέρασαν ακόμη κι από το ακρωτήριο Λευτέρης, που είναι απότομο. Εδώ είδαν κι ένα φάρο.

- Ο φάρος αυτός έχει σώσει πολλά καράβια, είπε ο ξεναγός - ναυτικός. Είναι αυτόματος. Ανάβει μόνος του τη νύχτα ή αν τυχόν υπάρχει πολύ πυκνή ομίχλη και σβήνει το πρωί με το φως της μέρας. Έτσι, δε χρειάζεται φανοφύλακα...

- Τι είναι ο φαροφύλακας; ρώτησε η Άρτεμη.

- Ο φαροφύλακας ήταν ο μόνιμος φύλακας του φάρου, που τον άναβε το βράδυ ή και την ημέρα, όταν υπήρχε θύελλα ή ομίχλη, και τον έσβηνε το πρωί. Ένα καράβι, κάθε τόσο, του πήγαινε νερό, τρόφιμα, πετρέλαιο για το φάρο και ό,τι άλλο χρειαζόταν, είπε ο ναυτικός. Για να φύγει, έπρεπε να βρει αντικαταστάτη...

- Πολύ δύσκολη δουλειά... είπε ο Άλκης.

Έφτασαν στη Χώρα. Μετά το φαγητό επισκέφθηκαν το σπίτι του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, ένα χαμηλό σπιτάκι στο κέντρο της πόλης.

Σε μια γωνιά ενός δωματίου το γραφείο, που ο μεγάλος μας λογοτέχνης έγραφε τα έργα του. Επάνω σ' αυτό η πένα και γύρω κάποια προσωπικά του αντικείμενα.

Έξω από το σπίτι είναι εντοιχισμένη μια μαρμάρινη πλάκα στη μνήμη του συγγραφέα, που γεννήθηκε στη Σκιάθο το 1851 και πέθανε το 1911.

Την ίδια χρονιά είχε γεννηθεί στη Σκιάθο και ο άλλος μεγάλος μας λογοτέχνης, ο Αλέξανδρος Μωραϊτίδης, που πέθανε στα 1929 καλόγερος στο Άγιο Όρος.

Η ώρα είχε κιάλας περάσει. Γύρισαν στο κάμπινγκ, έκαναν το μπάνιο τους στην πεντακάθαρη θάλασσα και ξεκουράστηκαν.

Τη νύχτα ο Άλκης ξαναονειρεύτηκε την Αργώ και τους ναύτες της και η Άρτεμη τους γίγαντες Ότο και Εφιάλτη να παίζουν τα "ψωμάκια" στις Κουκουναριές...

Β. Σκόπελος

Το πρωί ξανακατέβηκαν στην πόλη. Άφησαν κάπου το αυτοκίνητο.

Ο κ. Περικλής πήρε μαζί του την τσάντα.

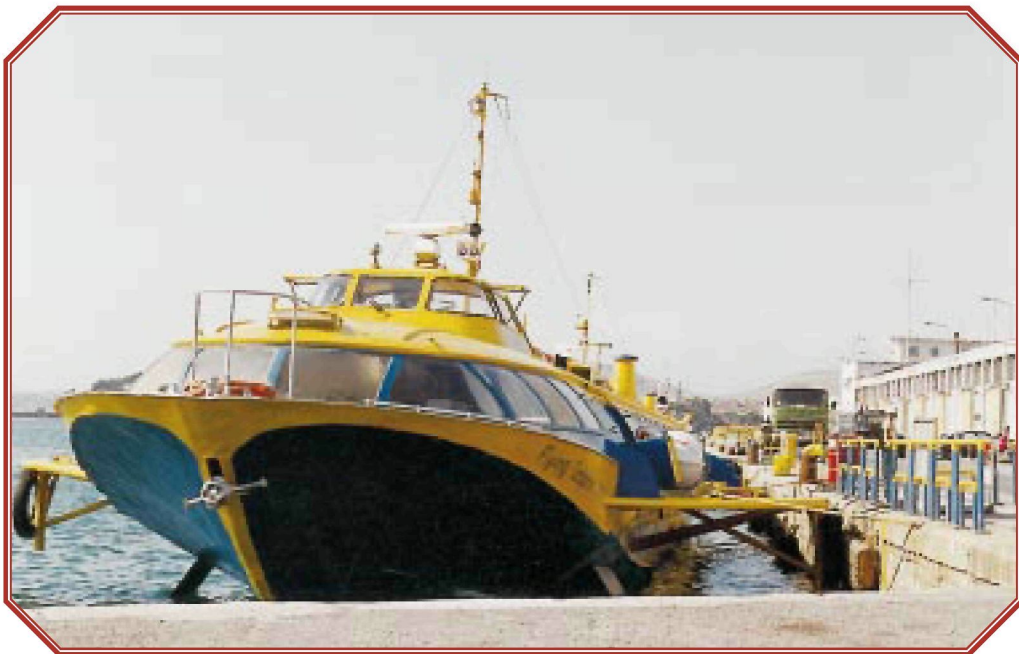
- Πάλι δουλειά, μουρμούρισε η Άρτεμη.

- Μην ανησυχείς, της είπε ο κ. Περικλής. Δε θα με χάσετε σήμερα. Στη Σκόπελο, που θα πάμε σήμερα, δε θ' αργήσω... Θα αφήσουμε το αυτοκίνητο εδώ. Απλά θα κάνουμε μια εκδρομή στα υπόλοιπα νησιά.

Πήραν το καταμαράν.

Ήταν πραγματικά ένα "ιππάμενο δελφίνι".

- Τι θα πει ιππάμενο; ρώτησε η Άρτεμη.

- Τα πλοία αυτού του είδους, είπε ο κ. Περικλής, στην ελληνική γλώσσα τα λένε "ιππάμενα δελφίνια", δηλαδή δελφίνια που πετάνε. Τρέχουν τόσο γρήγορα, πάνω στον αφρό της θάλασσας, που μοιάζουν με δελφίνια που πετάνε.

Σε λίγη ώρα ήταν στη Σκόπελο. Τα σπίτια της καθρεφτίζονταν στην πεντακάθαρη γαλήνια θάλασσα. Ο κ. Περικλής επισκέφθηκε μαζί τους 1-2 μαγαζιά.

- Άδικα γκρίνιαξες, είπε ο Άλκης στην Άρτεμη. Ο μπαμπάς είναι μαζί μας, μαζί με την τσάντα του...

- Τι θα δούμε εδώ; ρώτησε η Άρτεμη.

- Ένα από τα πιο όμορφα νησιά της πατρίδας μας, με τις παραλίες του, τις παλιές εκκλησίες του, τα πεντακάθαρα σπίτια του και τους φιλόξενους κατοίκους του, είπε ο κ. Περικλής.

Ξεκίνησαν για μια βόλτα στην πόλη - τη Χώρα του νησιού.

Δρομάκια πεντακάθαρα, ανηφορικά. Τα σπίτια ήταν αληθινοί ανθόκηποι: οι αυλές τους γεμάτες με γλάστρες με γαρδένιες και βασιλικούς.

Μια γιαγιά, ντυμένη με την παραδοσιακή φορεσιά του νησιού της, που στεκόταν στην είσοδο της αυλής του σπιτιού της τους είδε. Την καλημέρισαν. Ευγενέστατη, τους κάλεσε μέσα.

- Κοπιάστε, περάστε μέσα. Σίγουρα είστε ξένοι. Καθίστε, να σας τρατάρουμε (προσφέρουμε) ένα γλυκό.

- Ας μην την κακοκαρδίσουμε, είπε η κ. Ασπασία.

Μπήκαν στην πεντακάθαρη αυλή. Κάθισαν. Η αυλή γύρω ασβεστωμένη. Σε μια γωνιά της ένα ξεχωριστό μικρό κτίριο, ίσο με ένα δωμάτιο.

- Είναι εκκλησούλα, είπε η κ. Αγαθή, η κυρία που τους κάλεσε.

Σε λίγο βγήκε από το σπίτι κι ένας νέος άντρας. Έμοιαζε με ναυτικό.

- Ο μεγάλος μου γιος, ο Νικόλας, τον παρουσίασε η κ. Αγαθή.

Το Νικόλα ακολουθούσε μια νέα γυναίκα, με ένα μεγάλο δίσκο, φορτωμένο.

- Η νύφη μου, η Ασημίνα, την παρουσίασε η κ. Αγαθή.

Ο δίσκος ήταν παραφορτωμένος: Γλυκό δαμάσκηνο, αμυγδαλωτά με ροδοζάχαρη, κρύο νερό.

Το σπίτι ήταν από τα παλιά αρχοντικά του νησιού, καλοσυντηρημένο, πολύ καθαρό και περιποιημένο.

- Ο πατέρας μου είχε δική του σκούνα, τους είπε η κ. Αγαθή.

Μια φορά κινδύνεψε πάρα πολύ στη Μαύρη θάλασσα. Έκανε τάμα, στον αϊ

- Νικόλα, να του χτίσει μια εκκλησούλα. Σώθηκαν κι ο πατέρας μου έχτισε με-

τά αυτή την εκκλησούλα στο όνομα και τη χάρη του αγίου, μέσα στην αυλή μας. Κάθε χρόνο, ανήμερα στη γιορτή του Αγίου, στις 6 του Δεκέμβρη, τη λειτουργούμε. Κι ο Νικόλας μου, που έχει το όνομα του πατέρα μου, είναι ναυτικός. Να τον προστατεύει η χάρη του αγίου κι αυτόν κι όλα τα παλικάρια μας, που δουλεύουν στη θάλασσα...

- Αυτή η θάλασσα, που κινδύνεψε ο πατέρας σας, είναι μαύρη; ρώτησε η Άρτεμη.

- Όχι, χρυσό μου, είπε η κ. Αγαθή. Τη λέγανε όμως Μαύρη θάλασσα, γιατί σ' αυτή είχαν χαθεί πολλά παλικάρια...

- Οι αρχαίοι Έλληνες την έλεγαν Εύξεινο πόντο, πρόσθεσε ο Νικόλας. Εύξεινος ήταν αυτός που καλοδεχόταν τους ξένους. Τον έλεγαν έτσι για να τον καλοπιιάσουν, να μην πνίγει τους ναυτικούς.

- Και τον Ειρηνικό ωκεανό τον λένε έτσι κι ας έχει μεγάλες τρικυμίες, είπε ο Άλκης. Αλήθεια, έχει κι άλλες εκκλησίες σαν τη δική σας το νησί;

- Έχουμε γύρω στις 360 εκκλησίες στη Σκόπελο, απάντησε ο Νικόλας. Από αυτές, οι 120 περίπου είναι μέσα στη Χώρα. Οι υπόλοιπες στα χωριά. Υπάρχουν επίσης και αρκετά μοναστήρια. Τα 12 από αυτά έχουν καλόγριες. Είναι ονομαστά για τα όμορφα υφαντά τους. Αρκετές από τις εκκλησίες αυτές είναι πάνω σε απότομα βράχια. Μοιάζουν με αίτοφωλιές. Έχει πολλές ομορφιές το νησί μας. Αξίζει τον κόπο, αν έχετε χρόνο, να μείνετε να τις δείτε.

- Θα κάνουμε μια βόλτα στην πόλη, είπε ο κ. Περικλής. Αν βρούμε τρόπο θα κάνουμε και το γύρο του με κανένα βενζινόπλοιο.

- Πάμε μαζί, αν θέλετε, είπε ο Νικόλας. Έχω ένα βενζινόπλοιο μαζί μ' ένα φίλο. Σε λιγότερο από μισή ώρα περίπου είναι η σειρά μου για το γύρο του νησιού.

Ευχαρίστησαν τις κυρίες που τόσο πρόθυμα τους φιλοξένησαν και κατέβηκαν στο λιμάνι. Μπήκαν στο βενζινόπλοιο "Ο Άγιος Νικόλαος". Είχε αρκετούς επιβάτες. Ο Νικόλας τους ξεναγούσε.

Περνούσαν από όμορφες παραλίες με διάφορα ονόματα:

Άγιος Κωνσταντίνος, Μεγάλη Σάρρα, Άγιος Ιωάννης κτλ. Πέρασαν από τα λιμανάκια Αγνώντα και Λιμανάρι. Πέρασαν κι από την Τρυπητή, ένα μεγάλο βράχο σε μια παραλία, που ήταν σαν αψίδα. Οι επισκέπτες που σταματούσαν εκεί περνούσαν από κάτω με βαρκούλες.

Ο όμορφος περίπατος τελείωσε. Έφτασαν στο λιμάνι της Σκοπέλου. Ευχαρίστησαν το Νικόλα. Ο κ. Περικλής τον ρώτησε πώς μπορούν να πάνε στο άλλο νησί των Βόρειων Σποράδων, στην Αλόνησο.

- Είναι πολύ κοντά, τους απάντησε εκείνος. Θα πάρετε ένα βενζινόπλοιο.

Αρκετά από αυτά κάνουν και το γύρο του νησιού. Το βράδυ έχει από εκεί καράβι για τη Σκιάθο.

Έκαναν μια βόλτα στην παραλία του νησιού. Ήταν δεντροφυτεμένη. Υπήρχε κι ένα όμορφο πάρκο. Έφαγαν σε μια ψαροταβέρνα και ξαναγύρισαν στο λιμάνι.

Γ. Αλόνησος

Ένα άλλο βενζινόπλοιο τους έφερε στην Αλόνησο, το τρίτο μεγάλο νησί των Βόρειων Σποράδων.

- Και το νησί αυτό, τους πληροφόρησε ο ναυτικός που τους έδωσε τα εισιτήρια, είναι γνωστό από την αρχαιότητα. Και η Αλόνησος και τα γύρω μικρότερα νησιά, η Ψαθούρα, η Περιστερά κτλ. έχουν σπηλιές στις παραλίες τους. Σ' αυτές έχουν τις φωλιές τους φώκιες. Ζουν εδώ ανενόχλητες, γιατί όλη η περιοχή είναι **θαλάσσιο πάρκο**.

- Τι είναι το θαλάσσιο πάρκο; ρώτησε ο Άλκης.

- Είναι μια περιοχή με νησάκια - τα περισσότερα είναι ακατοίκητα - που προστατεύεται από το κράτος. Εδώ ζουν ανενόχλητα πολλά είδη θαλάσσιων και άλλων ζώων, που σήμερα κοντεύουν να εξαφανιστούν. Απαγορεύεται αυστηρά το κυνήγι τους. Οι φώκιες, τις ηλιόλουστες μέρες βγαίνουν και λιάζονται στη στεριά. Υπάρχουν ακόμα και κρι - κρι. Αυτά τα βρίσκεις μόνο εδώ και στην Κρήτη.

- Και τι είναι τα κρι - κρι; ρώτησε η Άρτεμη.

- Είδος αγριοκάτσικων, είπε η κ. Ασπασία. Ανεβαίνοντας σε ένα βουνό με τον πατέρα μου, όταν ήμουν περίπου στην ηλικία σου, είχα δει μερικά.

- Στο θαλάσσιο πάρκο των Σποράδων, συνέχισε ο ναυτικός, δε ζουν μόνο φώκιες, αλλά και θαλάσσιες χελώνες, δελφίνια κτλ. Μια από τις σπηλιές της Αλονήσου τη λένε σπηλιά του Κύκλωπα. Μπορεί να ήταν εδώ το νησί των Κυκλώπων, στο οποίο έφτασε ο Οδυσσέας με τους συντρόφους του.

Έφεραν ένα γύρο στο λιμάνι και την όμορφη μικρή πόλη. Με ένα άλλο βενζινόπλοιο πήγαν και βόλτα στις πιο σπουδαίες παραλίες του νησιού: τη Στενή Βάλα, τον Παβλοδήμο κ.ά. Είδαν και σπηλιές απ' έξω. Άδικα η Άρτεμη έψαξε να δει φώκιες. Είδαν επίσης και τοποθεσίες, όπως το Κοκκινόκαστρο, όπου υπάρχουν απομεινάρια αρχαίας πόλης, που όπως λέγεται ήταν η πόλη Ίκος. Αρχαία ερείπια υπάρχουν επίσης και στην τοποθεσία Άγιος Δημήτριος.

Το βράδυ γύρισαν στο λιμάνι της Αλονήσου. Με το καταμαράν, που είχε δρομολόγιο, έφτασαν γρήγορα στο λιμάνι της Σκιάθου, κι από εκεί, με το αυτοκίνητό τους, στο κάμπινγκ που τους φιλοξενούσε, στις Κουκουναριές.

- Αύριο αποχαιρετάμε τις Βόρειες Σποράδες, αλλά και το νομό Μαγνησίας, τους είπε ο κ. Περικλής. Πάμε για Λάρισα...

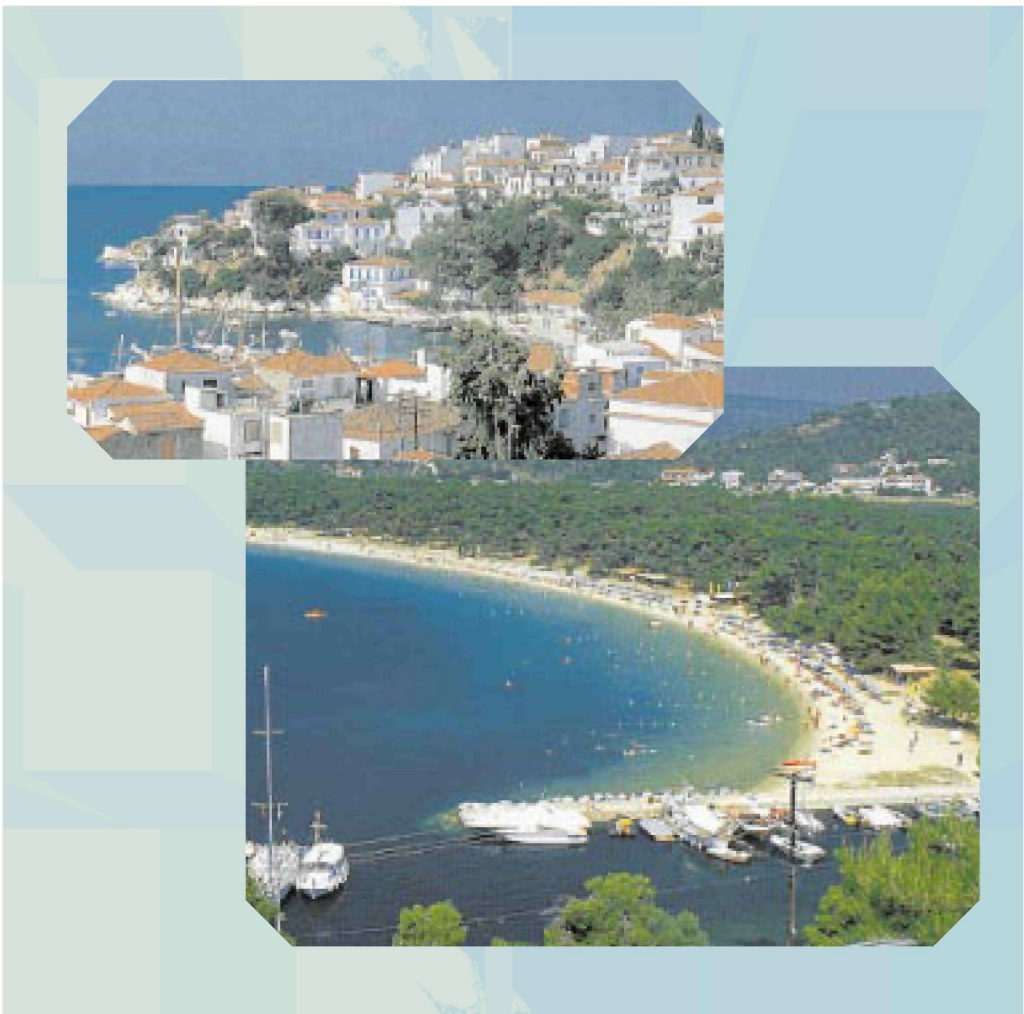
Το πρωί η οικογένεια κατέβηκε στο λιμάνι. Πήραν το πλοίο για το Βόλο.

- Τώρα είναι μέρα, είπε στα παιδιά η κ. Ασπασία. Κοιτάξτε το λιμάνι της Σκιάθου, το νησί, το δρόμο.

Ανέβηκαν όλοι στο κατάστρωμα. Σε λίγο αποχαιρέτησαν τη Σκιάθο, τις Βόρειες Σποράδες. Δεν άργησαν να μπουν στον Παγασητικό κόλπο. Έβλεπαν στις παραλίες του γνώριμα μέρη.

- Όμορφα μέρη, είπε η Άρτεμη. Πολύ θα ήθελα να ξανάρθουμε.

- Γιατί όχι; είπε ο κ. Περικλής. Να είμαστε καλά και θα ξανακάνουμε αυτό το ταξίδι.

1. Θέματα για συζήτηση

- 1.- Να σχολιάσετε στο τετράδιό σας τα νησιά των Σποράδων.
- 2.- Αν επισκεφτείτε με τους δικούς σας τη Σκιάθο, τι θα φροντίσετε να δουν και να μάθουν για το νησί αυτό;
- 3.- Να συζητήσετε στην τάξη για το φάρο και το φαροφύλακα και κυρίως για τη χρησιμότητά τους.
- 4.- Πώς αντιμετωπίζονται σήμερα τα προβλήματα που προσπαθούσε να λύσει παλιότερα ο φάρος;
- 5.- Γιατί ο πατέρας του καπετάν Νικόλα στη Σκόπελο είχε φτιάξει εκκλησιάκι μέσα στο σπίτι του;
- 6.- Τι είναι το "θαλάσσιο πάρκο" και ποια ζώα ζουν σ' αυτό;